

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КЗ «НІКОПОЛЬСЬКИЙ ФАХОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ» ДОР»**

ОНОВЛЕННЯ МОДЕЛІ ІНТЕГРАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**У РЕГІОНАЛЬНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**Нікополь
2023**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

**КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КЗ «НІКОПОЛЬСЬКИЙ ФАХОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ» ДОР»**

ОНОВЛЕННЯ МОДЕЛІ ІНТЕГРАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**V РЕГІОНАЛЬНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**Нікополь
2023**

УДК 377.8.091.31(07)

Затверджено на засіданні кафедри початкової освіти Криворізького державного педагогічного університету (протокол № 9 від 16 березня 2023 року)

Рекомендовано до друку методичною радою КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» ДОР» (протокол № 4 від 31 березня 2023 року)

Оновлення моделі інтегральних компетентностей в контексті досягнення Цілей сталого розвитку: збірник матеріалів V Регіональної науково-практичної конференції (м. Нікополь, 28 лютого 2023 року). Нікополь: Навчально-методичний кабінет, 2023. 139 с.

У збірнику містяться тези, подані на V Регіональну науково-практичну конференцію «Оновлення моделі інтегральних компетентностей в контексті досягнення Цілей сталого розвитку». Розкриваються актуальні питання розвитку сучасного освітнього простору в контексті соціокультурних цивілізаційних викликів. Висвітлюються ціннісноорієнтований, компетентнісний і студентоцентризований підходи. На основі узагальнення педагогічного досвіду презентуються новітні методи й інноваційні освітні технології.

Матеріали збірника будуть корисними для широкої наукової громадськості, викладачів, здобувачів освіти, всіх, хто цікавиться процесами модернізації освітньої сфери суспільства.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

ШЕВЯКОВА Наталія Леонідівна – кандидат психологічних наук

КОВШАР Олена Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор

МІРОШНИК Зоя Михайлівна – доктор психологічних наук, професор

СОПІВНИК Руслан Васильович – доктор педагогічних наук, доцент

МАЛЬШИНА Катерина Володимирівна – доктор історичних наук, доцент

ПАВЛИК Олена Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент

КОХАНКО Оксана Григорівна – кандидат педагогічних наук, доцент

РЕЦЕНЗЕНТИ

БЕЗЕНА Іван Михайлович – кандидат філософських наук, доцент

ОНИЩЕНКО Ірина Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент

СЕМЕНЧА Людмила Григорівна – кандидат психологічних наук

За достовірність фактів, цитат, власних імен, поданих у тезах, відповідальність несуть автори публікацій. Матеріали друкуються за авторськими варіантами.

УДК 377.8.091.31(07)

ЗМІСТ

Агіляр Туклер В.В. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	6
Баранова О.В. ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	8
Біла Н.В. ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ Я.А. КОМЕНСЬКОГО ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ ЛЮДИНИ РАННЬОМОДЕРНОВОЇ ДОБИ.....	13
Біла Ю.В. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	16
Веремієнко Л.П. МОРАЛЬНО-ЕТИЧНА СКЛАДОВА ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	20
Гальченко В.М. ГРА ЯК ЗАСІБ ГАРМОНІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА.....	24
Говоруха С.В. ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ПРИ ФОРМУВАННІ ЗАГАЛЬНИХ ТА ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВИХ ДИСЦИПЛІН В МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ.....	27
Жизномірська О. Я. ПСИХОЕМОЦІЙНА ПІДТРИМКА ОСОБИСТОСТІ В ЧАСИ ВІЙНИ.....	32
Іваницька С. Г. «ЗДОРОВИЙ БАДЬОРИЙ НАСТРІЙ БОРОТЬБИ І ВІРИ В ОСТАННЮ ПЕРЕМОГУ СВІТЛА НАД ТЕМРЯВОЮ...»: ТВОРЧІСТЬ ЛЕСІ УКРАЇНКИ У СВІТЛІ ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНИХ РЕФЛЕКСІЙ СЕРГІЯ ЄФРЕМОВА.....	36
Іванова С.Л. ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ПРЕДСТАВНИКІВ ПОКОЛІННЯ АЛЬФА В УМОВАХ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА.....	41
Іщенко І.В. ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО ЗМІСТУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЯК ШЛЯХ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ.....	44
Ковтун О.В. ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	48
Коник Л.П. ОСОБИСТІСТЬ І КОЛЕКТИВ.....	52
Кошкіна О.Ф. МЕТОД SMART – ПРОЕКТІВ, ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ.....	57
Кудінова М.С. STRESS RESISTANCE AS A CHARACTERISTIC OF THE PERSONALITY IN SUSTAINABLE SOCIETY.....	60
Ларін Д.І. RESEARCH OF INTERCULTURAL DIFFERENCES IN INTELLIGENCE.....	63

Лавецька О.В. Коваленко Я.В. АДАПТАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ.....	66
Ляшенко Н.Ю. ОРГАНІЗАЦІЯ СПІВПРАЦІ КУРАТОРА З БАТЬКАМИ СТУДЕНТІВ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОЇ ГРУПИ (З ДОСВІДУ РОБОТИ).....	69
Малярчук А.В. Чабаненко О.Ю. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ У РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «БІОТЕХНОЛОГІЇ ТА БІОІНЖЕНЕРІЯ».....	73
Махенько В.Г. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	78
Михайлик О.В. КАДРОВА ПОЛІТИКА КОЛЕДЖУ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА КОМАНДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ.....	82
Нарійчук М.Д. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	88
Олійник А.П., Коваль Н.М.ЗНАЧЕННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДЛЯ РОБОТИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ.....	94
Останіна Г.В. РОБОТА НАД ВДОСКОНАЛЕННЯМ УМІНЬ САМОСТІЙНО ЗДІЙСНЮВАТИ СМИСЛОВУ КОМПРЕСІЮ ЗМІСТУ ТЕКСТУ В 4 КЛАСІ.....	98
Перепада Л.М. ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ФАХОВИМИ МОЛОДШИМИ БАКАЛАВРАМИ.....	103
Пінжакова Г.М. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	107
Постернак І.М., Постернак С.О., Постернак О.С. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ КЕРУЮЧИХ НЕРУХОМІСТЮ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З БУДІВНИЦТВА.....	113
Семенча Л.Г. Шевякова Н.Л. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ РЕГУЛЯЦІЇ В ПЕРЕХІДНОМУ ПЕРІОДІ ВІД ПІДЛІТКОВОГО ДО ЮНАЦЬКОГО ВІКУ.....	118
Сохач Л.М. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ ЗАНЯТЬ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ГОТОВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	121
Ходак В. Л. ДІАЛЕКТИЧНИЙ РУХ ПОНЯТЬ «КОМПЕТЕНТНІСТЬ» І «КОМПЕТЕНЦІЯ» В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.....	126
Худавердієва В.А. Ланков М.М. ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ.....	131
Шайтанова О.А. ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	136

Агіляр Туклер В.В.,
кандидат педагогічних наук,
викладач

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
м. Київ

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Становлення екологічної свідомості людини є одним із першочергових завдань сьогодення. З огляду на сучасний стан екології у світі, формування природничо-екологічної компетентності стало однією із умов виживання людства. Сучасні молоде покоління має розвиватись в гармонії з природою, відчувати себе її частиною, дбайливо ставиться до екологічного середовища.

Проблема формування екологічної свідомості досить гостро виникла у ХХ столітті, відколи людство стало усвідомлювати згубні наслідки своєї діяльності, які призвели до екологічної кризи в цілому світі. Наслідки екологічної кризи проявляються в різноманітних сферах життєдіяльності: забруднення навколишнього середовища, зниження популяції тварин і рослин, нераціональне використання природних ресурсів тощо. Отже, закономірно що набули актуальності філософські, екологічні, психологічні дослідження що аналізують проблеми світу природи.

В умовах актуалізації питань природозбереження, пошуку шляхів відновлення природних ресурсів України особливого значення серед педагогічних проблем набуває формування в дітей дошкільного віку екологічної свідомості, виховання природоохоронного ставлення до навколишнього середовища. В дошкільному дитинстві закладаються основи формування екологічної свідомості дитини. Основою усвідомленого ставлення до природи є орієнтація на ціннісне уявлення дітей про об'єкти природи. Використання

сучасних методів та технологій екологічного виховання забезпечують ефективне формування природничо-екологічної компетенції дітей дошкільного віку.

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні серед першочергових завдань дошкільного виховання визначено формування основ екологічної культури, морально-ціннісної орієнтації особистості. Цінності є необхідною умовою розуміння сутності природи, осмислення поведінки особистості в межах гуманістично спрямованих орієнтирів щодо поведінки в природі [1; 2, с. 5].

В дослідженнях науковців О. Бондаревської, О. Гончарової, Д. Кавтарадзе, Н. Кондратьєвої, О. Кочергіна, О. Міхеєвої, С. Петериної, Н. Рижової та ін. доведено, що формування екологічної свідомості відбувається в дошкільному віці, адже цей вік є сенситивним періодом формування свідомості особистості. Дослідниками визначено, що екологічна свідомість дітей старшого дошкільного віку є інтегративним психічним новоутворенням особистості та розвивається під впливом соціокультурних і психічних факторів [3, с. 57].

Наростання загрози глобальних екологічних проблем поставила перед педагогами низку виховних завдань: виховання бережливого та відповідального ставлення дітей до природи; захисту та оновлення природних багатств. Науковці А. Захлебний, І. Б. Ананьєв, Л. Артемова, В. Котирло, З. Плохій, Т. Поніманська вважають, що екологічно усвідомлена поведінка дітей дошкільного віку формується в процесі засвоєння уявлень про природу рідного краю, спілкуванні дітей з об'єктами природи, розкриття зв'язків між природними об'єктами, взаємодії природи і людини [4, с. 59].

Таким чином, можемо констатувати, що в сучасній освіті набуло актуальності питання виховання в дітей бережливого, дбайливого та відповідального ставлення до природи, збереження природних ресурсів Землі. Науковці в галузі педагогіки та психології визначили важливе значення формуванню екологічної свідомості дітей старшого дошкільного віку, формування природничо-екологічної компетенції починаючи з дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Державний стандарт дошкільної освіти. Нова редакція від 12.01.2021 р. № 33. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovocho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Бастракова Т. Сучасні проблеми екологічного виховання дошкільників. Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі. Збірник наукових праць. 2019. С. 24-27.
3. Городиська М., Міронець Л. Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку. Актуальні питання природничо-математичної освіти. Навчально-методичний посібник. 2014. С. 5-9.
4. Кот Н. Про нові аспекти змісту екологічного виховання дошкільників. Збірник Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки. 2005. С. 54–59.

УДК 37.01-377

Баранова О.В.,
викладач клінічних дисциплін
КЗ «Нікопольський фаховий медичний коледж»
Дніпропетровської обласної ради»
м. Нікополь

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Реформування освіти в Україні веде до зростання ролі працівника. За таких умов сучасна практика потребує фахівців, які володіють новітніми технологіями надання відповідних послуг згідно з існуючими європейськими вимогами. Це потребує від працівників готовності до постійного професійного самовдосконалення. Таку готовність потрібно формувати у студентів ще під час їхнього перебування в навчальному закладі.

На сучасному етапі професійної освіти збільшується об'єм і складність програм, прискорюються темпи навчання, змінюються освітні технології, тому важливо застосовувати такі форми і методи, які б забезпечили високу пізнавальну активність студентів і дали можливість підвищити їх вміння самостійно виявляти й вирішувати проблеми.

Пошук шляхів удосконалення навчально-виховного процесу, їх поширення, практичне використання є, на думку А.В.Семенової, головною вимогою щодо забезпечення потреби держави у висококваліфікованих фахівцях [9, с 103]. Якість підготовки фахівців у системі вищих закладів освіти значною мірою залежить від організації навчального процесу, яка визначає, зокрема, активність навчальної діяльності студентів, а в подальшому - їх спроможність підтримувати належний рівень фахової компетентності, швидко адаптуватися до постійних змін у соціально-економічному середовищі. Обсяг інформації з дисциплін стрімко змінюється як за кількістю так і за насиченістю. І в таких умовах виникає необхідність організації навчальної діяльності студентів із застосуванням нових підходів та технологій навчання. Тому питання активізації навчання студентів належать до числа найактуальніших проблем педагогічної практики. Активізація пізнавальної діяльності вимагає застосування різних методів, засобів, форм навчання, які спонукають студента до активної роботи. Викладачі вищої школи, намагаючись досягти підвищення ефективності навчального процесу, розуміють, що все залежить від їх роботи, педагогічної та методичної майстерності, рівня професіоналізму, організації навчального процесу і передусім навчальних занять.

Аналіз науково-педагогічної літератури переконує в тому, що проблеми інтеграції знань, теорії міжпредметних зв'язків були об'єктом дослідження і відображалися в дисертаційних працях Л. Медведєва, С. Старченко, Т. Тарасова, О. Тимошенко, ін. Проте, незважаючи на численну кількість досліджень у цій галузі, проблема інтеграції як форми організації навчального процесу сьогодні є мало розглянута. Доведено, що інтеграція виникла як явище фундаментальних наук на фоні своєї протилежності - диференціації, а сам процес інтеграції

близький до систематизації. Підтвердженням цьому є погляди Н. Антонова та І. Козловської. Антонов вважає, що, інтеграція - це процес взаємопроникнення, ущільнення, уніфікації знання, який проявляється через єдність з протилежним йому процесом розчленування, розмежування, диференціації [4, с. 7]. І. Козловська визначає цей термін як «процес зближення й зв'язку наук, який діє поряд з процесом диференціації, що являє собою вищу форму втілення міжпредметних зв'язків на якісно новому рівні» [5, с. 98]. Тому, освітній процес потребує нестандартного, особливого підходу до навчання. Одним із таких підходів є інтегроване навчання.

Сучасні педагоги та науковці, проводячи свої дослідження та розроблюючи свої навчальні програми вказують на те, що використання міждисциплінарних зв'язків у навчанні має вагоме значення. Використання інтегрованого навчання не означає повну відмову від окремих дисциплін. Кожен предмет має свої особливості, свої питання які необхідно вирішити, і пропонує власні методики розширення знань. Проте, коли перед студентами постає завдання яке виникає на перетині декількох дисциплін, вони застосовують уже набуті знання та навички, але у новий спосіб, що сприяє більш глибокому розумінню даного питання.

Ефективність використання інтегрованого підходу до навчання пояснюється тим, що інтеграція здатна вирішити чисельні проблеми освітньої системи. Вже сьогодні є очевидним, що інтегроване навчання як ніяке інше закладає нові умови діяльності викладачів та студентів, є діючою моделлю активізації інтелектуальної діяльності та розвивальних прийомів навчання.

Впровадження інтеграції в навчальний процес актуальне тому, що дає змогу:

- об'єднати споріднений матеріал кількох предметів навколо однієї теми, усувати дублювання у вивченні ряду питань;
- ущільнити знання, тобто реконструювати фрагмент знань таким чином, засвоєння якого вимагає менше часу;
- опанувати значний за обсягом навчальний матеріал, досягти

цілісності і системності знань;

- формувати творчий потенціал майбутнього кваліфікованого робітника, цілеспрямовано розвивати пізнавальні і професійні здібності студента;
- дати можливість студентам застосовувати набуті знання з різних навчальних предметів у професійній діяльності.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дав можливість визначити, що інтегроване заняття – це заняття, яке проводиться, як правило, двома педагогами з метою розкриття загальних закономірностей, законів, ідей, теорій, відображених у різних науках і відповідних їм навчальних дисциплінах. Його проведення забезпечує формування у здобувачів освіти цілісної системи уявлень про майбутню професійну діяльність, сприяє поглибленню та розширенню знань майбутніх фахівців, діапазону їх практичного застосування до процесів виконання професійних завдань [1, с. 3]. Особливість інтегрованого заняття в тому, що тут поєднуються блоки знань із різних дисциплін, підпорядковані одній темі. Складність організації такого заняття полягає в тому, що проводиться воно одночасно двома викладачами, кожен з яких має свій стиль роботи і спілкування зі студентами. Навчальне заняття не повинно втратити цілісності, воно має стати результатом спільної творчості всіх ділових осіб цього педагогічного дійства. Практика доводить, що добре підготовлене інтегроване заняття не може перетворитися в занадто регламентоване, проведене за розписаним сценарієм, коли наперед поділені ролі й визначені репліки. Тривалість такого заняття залежить від обсягу навчального матеріалу і, як правило, не перевищує двох академічних годин. Час на його проведення забезпечується за рахунок навчальних годин, виділених на дисципліну.

Потреба у проведенні інтегрованих занять пояснюється рядом причин:

- форма проведення інтегрованих занять нестандартна, цікава;
- інтегровані заняття розкривають значні педагогічні можливості;
- створюються умови для самореалізації, самовираження, прояву творчості, розкриття здібностей як у викладача так і студентів;

- передбачається можливість нестандартних занять, форм і прийомів навчальної діяльності;
- сприяють інтенсифікації, оптимізації навчальної і педагогічної діяльності.

Серед загальнодидактичних вимог, яким повинне відповідати якісне інтегроване заняття, виділяють наступні:

- використання нових досягнень науки, ефективність використання педагогічних засобів;
- інформація на занятті має відповідати оптимальному співвідношенню всіх дидактичних принципів і правил;
- зв'язок з раніше засвоєними знаннями і вміннями, опора на досягнутий рівень розвитку студентів;
- логічність і емоційність всіх етапів навчально-виховної діяльності;

Інтегровані заняття захоплюють новизною, можливістю включення в навчальний курс альтернативних ідей і нестандартних підходів. Використання інтегрованих занять приносить користь не лише студентам, а й викладачеві. Спілкуючись з колегами, відкриваєш нові факти, іноді більш глибоко задумуєшся над явищами, на які раніше майже не звертав уваги. Участь у підготовці та проведенні таких занять з колегами збільшує багаж знань, дає можливість відчувати інтеграцію між науками, жодна з яких не може існувати відокремлено від інших.

Як бачимо, інтегроване навчання дає змогу вирішити чисельні проблеми освітньої системи. Звичайно, система інтегрованого навчання ще недостатньо опрацьована, а тому неоднозначно сприймається багатьма викладачами. Її повне теоретичне обґрунтування та запровадження у практику навчання – справа майбутнього.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сікарчук О.І. Інтерактивні методи навчання у вищій школі: навч.-метод. посіб. К.: Таксон, 2006. 88 с.
2. Дзюба П.А. Посібник до вивчення дисципліни «Методика викладання

фахових дисциплін в вищій школі»: посіб./П.АДзюба, Т.А.Зайцева. Д.: Ліра, 2015. 24 с.

3. Антонов Н. С. Інтеграційна функція навчання / Н. С. Антонов. К.: Освіта, 1989. 304 с.

4. Козловська І. М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: дидактичні основи: монографія / За ред. С. У. Гончаренка. Львів: Світ, 1999. 302 с.

УДК 37.02(1/94)

Біла Н.В.,
викладач педагогічних та дошкільних дисциплін
КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж»
Дніпропетровської обласної ради»
м. Нікополь

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ Я.А. КОМЕНСЬКОГО ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ ЛЮДИНИ РАНЬОМОДЕРНОВОЇ ДОБИ

З давніх часів був відомий феномен впливу освіти та виховання на формування світогляду людини, її політичних ідеалів та суспільних уподобань. Давні греки, яких так старанно намагалися наслідувати гуманісти доби Відродження та Нового часу (зокрема і чеський педагог-гуманіст Я.А. Коменський), приділяли увагу багатобічному вихованню майбутніх громадян. Ідеї, які вклав в свідомість Александра Македонського видатний філософ Аристотель, вплинули на історію людства через формування могутньої імперії та поширення ідей еллінізму. Фраза, яку приписують О. фон Бісмарку – «Пруський вчитель виграв битву при Садовій», тобто сприяв створенню Німецької імперії у 1871 р., показує те яким чином вплинула пропаганда німецької єдності, котру поширювали педагоги Північнонімецького союзу за протекції Пруссії. Таких прикладів можна привести багато. І прикладом саме такого феномену впливу педагогічної системи на формування світоглядних

уподобань дітей можна вважати погляди Я.А. Коменського. Якщо вважати, що декларовані видатним педагогом принципи активно впроваджувалися в педагогічний процес його послідовниками, то можна казати про революційність цих поглядів для тогочасного суспільства, котрі формували особистості в непрості для Європи часи.

Варто зазначити, що Я.А. Коменський – це яскравий представник і син своєї епохи, доби кровопролитної Тридцятилітньої війни, яку Уїнстон Черчіль назвав «Першою світовою війною у Європі» (тому-то Я.А. Коменський і закликав усі народи і держави до миру й закінчення війн); доби релігійних воєн після Реформації, головний ідеолог якої Мартін Лютер закликав при витратах на фортифікації десяти золотих, витратити на освіту й виховання вже сотні; часів початку тріумфу раціонально-матеріалістичного філософського напрямку, один з представників якого Рене Декарт розробив принцип рефлекторної діяльності, з котрою вчений безперечно був знайомий, зважаючи на деякі його методи навчання. Проте головний принцип Я.А. Коменського – принцип «пансофії», який полягав у доступному для всіх, всебічному й систематичному вивченні не тільки природної реальності, а й суспільно-політичної реальності, передбачав вміння на ці реальності впливати, а не просто споглядати. Вчений стверджував, що для процвітання держави та господарства необхідно облаштувати школи та дати їм розцвісти («Усім, хто стоїть на чолі людських закладів...», §33). Тому з таким завзяттям та педантичністю вчений і розробляв свою педагогічну дидактику. А взагалі, згідно з поглядів вченого, одне з призначень людини полягало в тому, щоб бути «створінням, яке владарює над іншими створіннями», що передбачає вміння підпорядковуватися іншим за необхідністю, але й керувати іншими за потреби («знати... де, коли, яким чином й до якої міри можна поступатися ближньому, – таким чином, бути в здатності розумно керувати діями... своїми та чужими...»), що є основою громадянського суспільства як це бачили протестанти. Взагалі то Я.А. Коменський бачив в правильному та масовому вихованні найбільш надійний та правильний шлях в підготовці безлічі громадян, готових свідомо слугувати Батьківщині. Якщо ідеї таких

представників Нового часу як Томас Гоббс та Джон Локк були просякнуті демократичним утилітаризмом, то погляди Я.А. Коменського чистим демократизмом. Вчений стверджував, що діти не залежно від стану та статі мають право навчатися і навчатися тому, до чого у них є хист та природні схильності. Ці ідеї нагадують ідеї видатного українського філософа та педагога часів Просвітництва Г.С.Сковороди, які також випереджали свій час.

Як і інші гуманісти свого часу Я.А. Коменський вважав, що щастя людини – основа процвітання суспільства та держави. Як наслідок, вчений наголошував, що за правильної організації педагогічного процесу, за яким вчителі менше вчать, однак учні би більше вчилися, в школах було б більше порядку, а, відтак, в державі було б менше мороку, розбрату, а більше ладу, миру та спокою, чого всі люди завжди і прагнули.

Цікаво, що демократизм Я.А. Коменського в організації навчання виходив за рамки сучасного йому підходу у навчанні, згідно з яким дівчатка та діти, що мають певні психологічні особливості, котрі заважають дітям навчатися або слухатися не мали рівних можливостей для навчання, тобто вчений дійсно прагнув до створення суспільства рівних можливостей без гендерної нерівності та врахування інклюзивності в освіті.

Отже, варто зазначити, що видатний педагог Я.А. Коменський зробив багато до просування ідей рівного суспільства та ідей Просвітництва, адже вважав, що тільки освічене суспільство формує дійсно процвітаючу державу. Педагогічні погляди видатного вченого самі по собі привнесли в світову педагогічну практику значну користь, а зважаючи на «теорію добрих справ», згідно з якою деякі ідеї мислителя запускали ланцюгову реакцію, змушуючи сотні людей замислюватися над теоріями суспільства загальної користі, демократизму, гендерної, соціальної, громадянської рівності, його педагогічна система наближала поступ демократизації в світі, поступово формуючи соціально-політичний світогляд людини ранньомодернової та модернової доби.

ЛІТЕРАТУРА

1. Джуринский А. Н. Педагогика: история педагогических идей. К. 2000.

2. Коменский Я.А. Антология гуманной педагогики. М., 1996.

3. Кремень В. Г. Система освіти в Україні // Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: Монографія / В. П. Андрущенко, І.А. Зязюн, В. Г. Кремень та ін. / За ред. В. Г. Кременя. К.: Наукова думка, 2003. 853 с.

4. Левківський М.В. Інноваційні технології формування компетентності майбутніх учителів / М.В. Левківський // Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін. 2004. № 1. С. 49-55.

5. Мижуев П.Г. Главные моменты в развитии западноевропейской школы. М., 1991.

УДК 377.8:502/504(07)

Біла Ю.В.

викладач природничих дисциплін

КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж»

Дніпропетровської обласної ради»

м. Нікополь

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Проблема збереження навколишнього природного середовища досягла на сьогоднішній день критичного рівня. Проблеми екологічного стану нашої планети дуже різноманітні: забруднення навколишнього середовища, збіднення біорізноманіття, обмеженість природних ресурсів, перенаселеність окремих територій, деградація ґрунтів, зміна ланок колообігу, глобальна зміна клімату та інші. На сучасному етапі важливо навчити людей організувати всі види своєї діяльності у навколишньому середовищі таким чином, щоб забезпечити збереження біосфери в стані оптимальному для життя та доступному для майбутніх поколінь. Особливу роль у формуванні екологічної свідомості суспільства відіграє вчитель початкових класів, який закладає фундамент

свідомого та відповідального ставлення до навколишнього природного середовища у молодого покоління.

Екологічні проблеми сьогодення ставлять перед суспільством невідкладні завдання – виховати покоління вчителів, здатних гармонійно співіснувати з природою, раціонально використовувати і відтворювати її багатства, готових оберігати природу, формувати у дітей свідоме та відповідальне ставлення до багатств природи. Це вимагає переорієнтування екологічного виховання та можливість здійснювати випереджувальну підготовку людини до переходу на стратегію сталого розвитку. Адже, концепція сталого розвитку наголошує: майбутні покоління повинні мати ті ж самі ресурсні можливості, що мають і нині існуючі. Сьогодні суспільство висуває потребу у компетентній особистості вчителя початкових класів, яка на основі самостійного критичного мислення і відповідального ставлення до навколишнього природного середовища буде здатною не лише визначати екологічні проблеми, знаходити раціональні шляхи їх вирішення, а й донести важливість відповідального ставлення до природи молодого покоління, буде пробуджувати прагнення зберігати природні ресурси та поліпшувати екологічну ситуацію.

Найважливішим інструментом формування у студентів екологічної свідомості є курс «Основи екології», де викладач використовуючи різні форми, методи й прийоми навчання має можливість формувати екологічну культуру студентів, пробуджувати в них небайдуже ставлення до оточуючого природного середовища, виховувати відповідальність перед собою та всім суспільством за діяльність в природному середовищі, вчити бачити зв'язки та наслідки вчинків в природі.

Слід зазначити, що ефективність екологічної освіти й виховання студентів залежить не лише від змісту навчального матеріалу, але й від орієнтації педагогічних технологій, яка досягається такими шляхами:

- орієнтація викладача на екологічний досвід студентів та відповідні ціннісні орієнтації, їх корекція, адже часто вони мають споживацький характер;

- розгляд проблем довкілля не в загальному плані, а як таких, що стосуються кожного й на які кожен впливає в повсякденному житті;

- використання інформаційного й комунікативного стимулів, котрі спричиняють духовне потрясіння, емоційне переживання, наведення конкретних фактів, прикладів, які будуть впливати на свідомість та емоційну сферу студентів;

- моделювання ситуацій, за яких екологічна проблема обговорюється всебічно й якомога об'єктивніше, висувається кілька можливих способів її розв'язання, студент сам приходить до власного розв'язання ситуації. В результаті під час розгляду екологічних проблем залучаються як мислинні процеси студентів (уміння аналізувати, робити висновки, порівнювати, прогнозувати наслідки тих чи інших видів діяльності), так і емоційна сфера (співчуття, дружність, повага, прагнення прийти на допомогу).

Невід'ємною складовою у формуванні екологічної свідомості студентів є участь у науково-дослідницьких конференціях. Під час підготовки наукової роботи студент-майбутній вчитель початкових класів здійснює перехід від засвоєння готових знань до оволодіння методами отримання нової інформації, набуває навичок самостійного аналізу екологічних проблем з використанням наукових методик, вчиться знаходити шляхи нестандартного, творчого вирішення екологічних завдань. При виборі теми науково-дослідницької роботи студенти орієнтуються на найбільш актуальні екологічні проблеми сучасності. У ході досліджень студенти працюють над проблемою, використовуючи велику кількість джерел, аналізують інформацію, викладають власне бачення проблеми, шукають шляхи вирішення та складають рекомендації щодо покращення ситуації. Як бачимо, діяльність над науковою роботою охоплює не тільки мисленнєві процеси, але й включає емоційну сферу студентів, прагнення бути не стороннім спостерігачем, але активним учасником у боротьбі за збереження навколишнього природного середовища.

Не зважаючи на дистанційне навчання, необхідно розвивати творчі здібності студентів та заохочувати їх бути свідомими, відповідальними громадянами своєї держави та мати активну позицію щодо захисту навколишнього середовища. З метою формування екологічної свідомості в умовах дистанційного навчання проводяться такі завдання:

- підготовка та проведення «Екологічних хвилин» на занятті, коли студент готує доповіді, презентації, знімає відеоролики про екологічні події в Україні та світі, про розв'язання екологічних проблем, про екологічні винаходи, які допоможуть подолати екологічну кризу;

- створення екологічних проєктів, які демонструють свідоме ставлення та активну позицію студентів щодо навколишнього середовища;

- створення власних відеороликів з екологічною пропагандою, рекламою, заохоченням всіх приєднатися до покращення навколишнього природного середовища;

- підготовка та зйомка інтерв'ю зі знайомими, студентами молодших курсів та друзями, щодо їх знань про екологічні проблеми, аналіз та підготовка звітів про досліджений матеріал.

Отже, формування екологічної свідомості студентів педагогічного коледжу – один з пріоритетних напрямів, що формує екологічний світогляд майбутнього вчителя початкових класів у процесі цілеспрямованого педагогічного впливу як на заняттях так і в позанавчальний час на, сприяє засвоєнню ним знань й розвиток поглядів, переконань, активної екологічної позиції, які спрямовують діяльність майбутнього вчителя на природоохоронну роботу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буряк О. О. Екологічне виховання як умова розвитку професійної компетентності майбутніх учителів. Збірник наукових праць Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, 2013. Вип. XXXI. С. 156–161.
2. Вороніна Л. Екологічне виховання: сучасні аспекти. Шкільний світ. – 2002. № 38. С. 3-5.

З.Уйсімбаєва Н.В. Науково-дослідницька діяльність майбутнього фахівця.
Збірник наукових праць РВВКДПУ ім. В.Винниченка, 2010. С.243-246.

УДК 37.018

Веремієнко Л.П.
*викладач вищої кваліфікаційної категорії,
викладач-методист
ВСП «Фаховий коледж харчових технологій
та підприємництва ДДТУ»
м. Кам'янське*

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНА СКЛАДОВА ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація: стаття присвячена теоретичному аналізу морально-етичних особливостей пізнавальної діяльності людини.

Висвітлено основні питання професійної етики, розкрито поняття «моральна свідомість» та «моральна самосвідомість» особистості.

Ключові слова: управлінська діяльність, професійна етика, моральна свідомість, «Я-концепція».

Сучасне українське суспільство характеризується стрімкістю змін, відсутністю політичної, економічної та соціальної стабільності. Але, як свідчать результати досліджень, не всі готові до діяльності, яка вимагає нестандартного мислення, пошуку нових способів вирішення проблем, соціально відповідальної поведінки, що забезпечує як ефективне виконання просвітницької діяльності, так і формування позитивного образу нового типу в суспільній свідомості. В реальній дійсності практична діяльність – це функціонування системи управління. Розвиток якої є частиною загального поступального руху суспільства. Тому незалежно від того, яку роль відводять пізнавальній та просвітницькій діяльності, її зміни завжди визначаються загальним розвитком суспільства. І хоча розвиток управління є об'єктивно зумовленим процесом, він здійснюється переважно шляхом свідомих та цілеспрямованих перетворень в

системі просвітницької діяльності. Аналіз вітчизняних досліджень із проблем психології менеджменту організацій показує, що дослідження психологічних проблем управління організаціями здійснюються на матеріалі організацій, які функціонують у різних соціальних сферах: державна служба, виробництво, бізнес, наука, освіта тощо. Головними сферами аналізу для фахівців із психології менеджменту організацій є виробництво та бізнес, що обумовлюється їхнім «базовим» статусом у суспільстві. Враховуючи значущість у суспільстві інших соціальних сфер, необхідність їх розвитку у відповідності до провідних соціальних тенденцій, предметом поглибленого аналізу з погляду психології менеджменту організацій, є й інші соціальні галузі, зокрема освіта. Психологічним проблемам управління освітою приділяється багато уваги. Загалом за кількістю досліджень ця галузь посідає у вітчизняній практиці наступне місце після бізнесу та виробництва, проте «розрив» між дослідженнями як вітчизняними, так і зарубіжними, в цих галузях є досить значним. Слід зазначити також, що у вітчизняній науці значно менше досліджень, присвячених основам управління освітньою організацією, ніж досліджень, присвячених вивченню педагогічних аспектів управління. Діяльність в різних соціальних сферах (виробництво, підприємництво тощо) істотно відрізняється від діяльності у закладах освіти в цілому та окремими підрозділами зокрема, тобто завдання, мета, умови роботи в системі освіти якісно відрізняються від завдань, що стоять перед підприємствами або комерційними структурами. Завдання, мета, умови роботи в системі освіти та просвітницької діяльності визначаються, виходячи з основної мети освіти, що полягає у всебічному розвитку людини як творчої особистості, інтелектуально розвиненої, із загальнолюдськими моральними якостями, зі стійкими громадянськими переконаннями. Отже, мета освіти значно відрізняється від основної мети, наприклад, у сфері бізнесу або виробництва, яка полягає у створенні матеріальних продуктів, забезпеченні споживачів товарами, надання їм послуг і спрямована, насамперед, на отримання прибутку. Аналіз наукової літератури свідчить, що управління має різні аспекти: політичний, економічний, соціально-психологічний, організаційний тощо.

Важливу роль у діяльності в системі вищої освіти відіграє психологічний аспект, етична складова пізнавальної та практичної діяльності. Будь-який управлінський вплив керівника завжди містить в собі його суб'єктивні особливості. Але на сучасному етапі розвитку суспільства стиль управління в закладах освіти має досить складний характер і являє собою симбіоз авторитарного та демократичного начал. Незаперечним є факт, що функціонування закладу освіти розпочинається насамперед з керівника, в діяльності якого однією з вирішальних умов для досягнення успіху є наявність певних етичних, психологічних якостей, відповідність певним психологічним вимогам та управлінська компетентність керівника. Саме керівник може подати приклад толерантності, забезпечити визнання ідей, які заслуговують уваги. Особистість керівника є генератором нормотворення: еталонів, етичних настановлень, моделей комунікативної поведінки, які розповсюджуються на колектив кафедри, відтворюючись у процесах спілкування та спільної діяльності членів колективу. Це сприяє розвитку управлінської культури як системи домінуючих в організації цінностей, уявлень, думок, норм колективу. Особистісні якості керівника та підлеглих обумовлюють певні ефекти їх спільної діяльності та спілкування, беруть участь у регуляції взаємовідносин, а також стають об'єктами певного впливу з боку колективу. Такий вплив може носити як негативний так і позитивний характер: в першому випадку особистість керівника регресує, деформується; в другому – засвоюючи і реалізуючи свої рольові обов'язки, прогресує піднімається на більш високий рівень особистісного функціонування. Аналіз основних рис сучасної ситуації професійної діяльності управлінців в системі вищої освіти, реальної ефективності цієї діяльності та ролі в ній морально-етичного фактору, призводить до висновку про необхідність цілеспрямованого управлінського забезпечення її морально-етичного значення, вимагає постановки завдання створення та розробки науково обґрунтованої програми вдосконалення етики професійної діяльності, формування високої моральності її носіїв. Саме тому збільшуються вимоги до моральних якостей керівника в системі вищої освіти. Проблему етики управлінців ВНЗ варто розглядати крізь призму сутності моралі

як духовно-практичного феномена. Існує класичний підхід, згідно з яким професійна етика – це зовнішній регулятор професійної діяльності і яка оцінює лише результати професійної діяльності. На противагу класичному, інноваційний підхід, передбачає оцінку не тільки результатів професійної діяльності з огляду на їх цінність для суспільства, а й сам процес діяльності, його сутність, зміст, організацію – цілі, завдання, мотиви, засоби, дії, які використовують керівники для досягнення поставленої мети. Такий підхід дає змогу виявити специфіку етики професійної діяльності, особливості індивідуальної етики особистості керівника ВНЗ як цілісного феномена в єдності моральної свідомості, моральних відносин і моральної діяльності. Отже, професійна етика – це не просто конкретизація загальноетичних норм у професійній сфері, застосування результатів теоретичної етики до професійної діяльності. Це – своєрідна форма самоорганізації моральної свідомості і відповідної професійної поведінки суб'єкта професійної діяльності. Важливою складовою моральної свідомості керівника є моральна самосвідомість („Я–концепція”), яка характеризує його духовне самовизначення як суб'єкта. Складовими моральної самосвідомості керівника ВНЗ є: когнітивна компонента (самосвідомість) – сприйняття особистісних якостей, професійних здібностей, суспільнопрофесійної значущості тощо; емоційна – відображає рівень самоповаги, впевненість або зарозумілість тощо; оцінно-вольова – характеризує прагнення підвищити самооцінку, завоювати повагу, довіру, професійне визнання тощо. Отже, постає актуальна потреба розвитку та удосконалення особистості керівника ВНЗ, його відповідності певним вимогам, які в сучасних умовах зросли щодо управлінців усіх рангів. Саме тому одним із сутнісних завдань освіти є формування професіоналізму управлінців, важливою складовою якого є професійна етика. Навчання керівників професійних етичних норм взаємодії, вдосконалення професійної етичної культури постає фактором підтримки професійної етики та напрямком вдосконалення етики управлінської діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аболіна Т. Проблеми соціальної етики в сучасному суспільстві. Київ.: Социс, 1999. 50 с.
2. Карамушка Л.М. Психологія освітнього менеджменту: навч. посіб. Київ, 2004. 424 с.
3. Коломінський Н.Л. Психологія менеджменту в освіті: монографія. Київ, 2000. 286 с.
4. Бралатан В.П., Гуцаленко Л.В., Здирко Н.Г. Професійна етика: навч. посіб. Київ, 2011. 251 с.

УДК 373.3:796.11:159.923.2

Гальченко В.М.,
*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти
УДУ імені Михайла Драгоманова
м. Київ*

ГРА ЯК ЗАСІБ ГАРМОНІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Учені стверджують, що гармонійному розвитку особистості сприяють ігри (Л. А. Венгер, Д. Б. Ельконін, Т. С. Комарова, В. С. Мухіна, Е. О. Помиткін та інші).

У свою чергу, такі психологи, як Л. С. Виготський, В. В. Давидов, О. В. Запорожець довели, що правильно організована гра є джерелом розвитку творчої уяви. У процесі сюжетно-рольових ігор діти здатні дивитися на світ очима інших людей, що і є однією із фундаментальних характеристик творчої уяви. Саме в грі у дошкільників формуються компоненти соціальної творчості – вміння співпрацювати, розуміти один одного, співпереживати, допомагати у скрутному становищі, будувати доброзичливі взаємини, навички ефективного розв'язання конфліктних ситуацій, які виникають у процесі спілкування, вміння знайти потрібний спосіб поведінки, щоб толерантно ухилитися від суперечки

тощо. Це означає, що творча уява є ще й умовою творчого перетворення набутих раніше знань, умінь та навичок малят. У цьому полягає взаємозв'язок творчої уяви і попереднього досвіду дошкільників [1].

Більше того, вільна ігрова діяльність не тільки приносить дітям радість і задоволення, а й дозволяє мимовільно (в уяві) перетворювати оточуючу обстановку. Така перетворююча діяльність за своїми ознаками має багато спільного з дивергентним мисленням (гнучкість розуму, оригінальність, швидкість, точність). Це означає, що більшість з ознак креативності, зокрема здатність до продукування нових ідей і задумів, проявляються в ігровій діяльності дошкільників.

Такими психологами, як Ю. Д. Бабаєва, Н. С. Лейтес, А. А. Мелик-Пашаєв, В. С. Юркевич, доведено, що важливі передумови художньої творчості формуються саме в дитячій грі, під час якої малюк вчиться уявляти себе на місці іншого, входити в уявну ситуації, планувати свої дії та узгоджувати їх з діями інших, виявляти потрібні емоції та почуття, давати оцінку тому, що зображує.

Ці ж дослідники виділяють п'ять основних якостей, які свідчать про готовність дитини до введення її в художню творчість, а саме:

- легкість прийняття дошкільником ролі в сюжетно-рольовій грі (вміння підтримувати діалог, використовувати засоби художньої виразності – міміку, жести, інтонацію, пантоміміку тощо);
- здатність до сюжетоскладання;
- планування наступних ігрових дій та їх узгодження з діями партнерів
- словене заміщення предметних ігрових дій
- здатність надавати образну інтерпретацію персонажам [2].

На основі аналізу рівня сформованості цих якостей можна скласти загальне уявлення про те, наскільки діти готові до творчої роботи. Допомогти дитині перетнути межу між грою і мистецтвом можуть лише дорослі, створивши спеціальні психолого-педагогічні умови.

Також маємо переконання, що саме в ході гри малюк оволодіває правилами й нормами поведінки людей, моделює міжособистісні стосунки,

вчиться орієнтуватися в різних сферах життя, спілкуватися з представниками різних верств населення, різних професій тощо.

З розвитком гри змінюється характер стосунків між дітьми. Як відомо, в ігровій діяльності існують ігрові й реальні стосунки. Саме реальні стосунки впливають на розподіл ролей, на покращення або погіршення взаємин між дітьми. Дитячі ігри формують здатність дитини до саморегуляції, прагнення до спілкування, удосконалення міжособистісних стосунків.

Отже, ми вважаємо, що ігрова діяльність, яка є провідною в дошкільному віці, стає цариною прояву не лише творчості, а й особистісних якостей дитини. У зміст рольових дій входять не тільки маніпуляції з предметами та їх заміниками, а й взаємини між людьми, різні форми спілкування дитини з однолітками й дорослими. Сюжетно-рольова гра сприяє засвоєнню дошкільниками форм рольової поведінки, допомагає виявляти ініціативність, цілеспрямованість, толерантність, комунікабельність, винахідливість, призводить до розвитку самостійності, окрім цього, знімає нервові напруження дитини, тобто є ефективним засобом успішної соціалізації та гармонізації особистості дошкільника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. СПб. : СОЮЗ, 1997. 96 с.
2. Психология одаренности детей и подростков / под ред. Н. С. Лейтеса. М. : «Издательский центр академия», 1996. 416 с.

Говоруха С.В.,
викладач природничо-наукових дисциплін
КЗ «Нікопольський фаховий медичний коледж»
Дніпропетровської обласної ради»
м. Нікополь

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ПРИ ФОРМУВАННІ ЗАГАЛЬНИХ ТА ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВИХ ДИСЦИПЛІН В МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ

«Освітня інтеграція – це інтеграція в життя»

Катерина Молодик

В умовах воєнного стану зазнали змін майже всі звичні нам процеси. Робота викладача, що викладає природничо-наукові дисципліни в закладі фахової передвищої освіти (ЗФПО) є особливою, бо виконується сьогодні в надскладних умовах, але працює він на перспективу. Від нього в значній мірі залежить рівень підготовки спеціаліста, який можна буде оцінити лише через декілька років – після випуску із ЗФПО і виконання обов'язків на своєму робочому місці. Тому, не тільки від здобувача освіти, а і від викладача, в тому числі, залежить якість і об'єм знань, а також здатність випускника їх застосувати в професійному житті. Важливим елементом є також здатність фахівця успішно співпрацювати в колективі.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 08.11.2021 № 1202 затверджено та введено в дію Стандарт фахової передвищої освіти освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 223 Медсестринство, що суттєво відрізняється від попереднього. Новий «Стандарт» дає новий перелік загальних та професійних компетентностей майбутнього фахового молодшого бакалавра, що дозволить йому стати сучасним затребуваним фахівцем, який володіє усіма важливими навичками та компетенціями, що необхідні для успішного самостійного

вирішення професійних завдань, з якими він зустрічатиметься у різних сферах власної життєдіяльності.

Проблемою, над якою працюють медичні коледжі нашого регіону, є «забезпечення якісної фахової передвищої освіти шляхом впровадження інноваційних технологій, студентоорієнтованого навчання та підвищення ефективності формування професійної компетентності випускників медичних коледжів».

Інтегрований підхід – один із способів досягнення нової якості освіти.

Інтегральна компетентність, що характеризує освітньо-професійний ступінь «фаховий молодший бакалавр», - це здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання в медичній галузі або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів відповідної науки та може характеризуватися певною невизначеністю умов; відповідальність за результати своєї діяльності; здійснення контролю інших осіб у визначених ситуаціях.

Завданнями педагогічних працівників ЗФПО є надання здобувачам освіти системи інтегрованих фундаментальних та клінічних знань, вмінь, навичок, мислення з метою сформування у них адаптаційних здатностей до професії.

Ключовим у сучасній медичній освіті є формування особистості майбутнього фахівця з новим світоглядом та мисленням, що дозволить йому гнучко, оперативно реагувати на різноманітні запити суспільства та успішно конкурувати з іншими фахівцями на ринку праці. Тобто, формування у майбутнього фахового молодшого бакалавра загальних та професійних компетентностей, визначених «Стандартом».

Задача загальномедичних дисциплін – закласти у студентів основу знань. Досвід підказує, що без активного використання знань із клінічних дисциплін, викладання загальномедичних дисциплін є відірваним від життя.

Визначати професійну спрямованість загальномедичних дисциплін повинен зміст освітньо-професійної програми. Виокремлення в курсах природничо-наукових дисциплін матеріалу, що буде у перспективі використаний при вивченні клінічних дисциплін, насичення занять задачами, прикладами,

проблемними запитаннями та ситуаціями професійного характеру сприятиме вихованню у здобувачів медичної освіти ціннісного ставлення до своєї професії та послідовного формування відповідних компетентностей. Водночас, кожна дисципліна повинна зберігати свою самостійність; зв'язок повинен бути систематичним, таким, який пронизує весь навчально-виховний процес; він повинен сприяти поглибленню та закріпленню раніше отриманих знань студентів, розвитку їх пізнавальних інтересів та активності розумової діяльності, вмінню комплексно застосовувати знання різних дисциплін у процесі теоретичного та практичного навчання.

При складанні відповідних освітньо-професійних програм в межах спеціальності 223 Медсестринство, ми працюємо над створенням інтегрованих програм, які б забезпечили чіткий і узгоджений розподіл змісту навчання між дисциплінами, починаючи з першого курсу і до випуску. Це дозволить посилити поступовість у навчанні, розширити сферу застосування набутих знань; сприятиме набуттю здобувачем освіти глибоких теоретичних і спеціальних професійних знань; дасть можливість усунути непотрібне дублювання навчального матеріалу, тобто економити навчальний час на вивчення матеріалу спеціальної дисципліни та зменшити навантаження на студента.

Кожна освітня компонента повинна надавати здобувачу освіти систему знань, що приведе його до певних результатів навчання. Але ж одна навчальна дисципліна сама по собі у відриві від інших наук неспроможна сформувати професійну компетентність майбутнього медика. Лише інтегрований підхід у навчанні може виконати такі основні функції процесу навчання: методологічну, освітню, розвиваючу, виховну, конструктивну.

В переліку освітніх компонентів нових ОПП пропонується в циклі загальної підготовки інтегрувати такі дисципліни як Основи медичної біології з Генетикою, Мікробіологію з Вірусологією та основами іммунології, Анатомію та Фізіологію людини; Патологія: Патоморфологію та Патофізіологію, Основи психології та міжособового спілкування та Медичну етику та деонтологію.

Циклова комісія природничо-наукових дисциплін багато років працює над проблемою втілення міждисциплінарної інтеграції в навчальний процес.

На спільному засіданні циклових комісій природничо-наукових і клінічних дисциплін був визначений об'єм базової підготовки з циклу загальної підготовки, їх місце та роль у клінічних дисциплінах, узгоджений перелік фармакологічних препаратів, які є обов'язковими для професійної діяльності фельдшера та медичної сестри; перелік медичних термінів, послідовність їх вивчення та контролю на природничо-наукових і клінічних дисциплінах, що забезпечує так звані горизонтальну та вертикальну інтеграції тощо.

Викладачами циклової комісії природничо-наукових дисциплін ведеться сумісна робота по створенню інтегрованих завдань для студентів, які потім використовуються при вивченні різних дисциплін; проведені інтегрованих конкурсів, олімпіад тощо. Дієвою формою інтеграції є проведення з суміжними цикловими комісіями науково-медичних конференцій, міждисциплінарних семінарів, інтегрованих занять, засідань гуртка, олімпіад, конкурсів, виконання інтегрованих проєктів.

Міждисциплінарна інтеграція вирішує задачу органічного поєднання нової теми з попередніми і наступними знаннями, визначення логічних зв'язків між різними дисциплінами, розділами, темами, визначення місця та призначення різних дисциплін в майбутній професійній діяльності і об'єднання в одну систему.

Такий спектр міждисциплінарної взаємодії зумовлений особливою проблемою при організації і реалізації навчального процесу. Саме постановка проблеми або проблемної задачі, відповідь на яку студент-медик буде шукати, розширювати й удосконалювати протягом усіх років навчання у коледжі, сприяє формуванню мотиваційного, свідомого підходу до навчання. Таке навчання не тільки наповнює новим сенсом весь процес пізнання, покращує взаємодію викладача зі здобувачем освіти, покращує професійну атмосферу навчального закладу, тобто підвищує рівень свідомого ставлення до придбання професійних і загальних компетенцій майбутнього медичного працівника.

Кожен навчальний заклад працює над створенням унікальної освітньо-професійної програми, але ця робота проходить у тісній співпраці з усіма педагогічними колективами медичних закладів фахової передвищої освіти для створення якісного продукту, що дозволить сучасній медичній сестрі отримати найкращу освіту на цьому рівні та, за бажанням, продовжити ступеневу освіту за спеціальністю «Медсестринство». Інтеграція не має обмежуватися навчанням у коледжі: це чудова база для подальшого професійного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про фахову передвищу освіту» від 06.06 2019р. №2745-VIII / Редакція від 20.03.2020р.
2. Стандарт фахової передвищої освіти освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 223 Медсестринство затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 08.11.2021 № 1202
3. Сайт «На урок». Матеріали конференцій: Дистанційне та змішане навчання в умовах війни <https://naurok.com.ua/conference/blended-distance-ed>
Сучасні тенденції у викладанні предметів природничого циклу <https://naurok.com.ua/conference/science-ed>
Нові підходи у викладанні предметів природничого циклу <https://naurok.com.ua/conference/natural-sciences>
4. Князевич-Чорна Т.В. Основні методичні підходи до викладання анатомії студентам факультету підготовки іноземних громадян у медичних вузах// Науковий вісник Ужгородського університету, серія «Медицина» випуск 2 (52), 2015 р. Світ медицини та біології. С. 166-168.
5. Собко Я.М. Теоретичні та методичні основи інтегративних курсів у професійно-технічній освіті: монографія / Я.М. Собко [за ред. С.У. Гончаренка]. Львів : Сполом, 2006. 332 с.

Жизномірська О. Я.,
*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри педагогіки і психології та
інклюзивної освіти
Тернопільський обласний комунальний інститут
післядипломної педагогічної освіти
м. Тернопіль*

ПСИХОЕМОЦІЙНА ПІДТРИМКА ОСОБИСТОСТІ В ЧАСИ ВІЙНИ

Сьогодні, українці перебувають у стані війни..., яка вона насправді? Ці та інші питання нас щиро хвилюють, оскільки кожна людина це відчула на собі, - біль, страх, горе, плач, смерть. Це доволі не повний перелік усіх страждань людини, яка це гідно витримує, «терпить» муки та несе важкий хрест у своєму житті. Поламани душі, долі дітей, зранені серця, які кричать, думають про рідних та очікують побачити усміхнені обличчя, задоволених рідних, друзів, та, більше того, - просто ЛЮДИНУ, яка жива, яка дихає, яка щось промовляє до тебе. Українське суспільство з нетерпінням очікує перемоги, перемоги добра над злом, перемоги молитви та душевного спокою.

Війна очима дорослого та дитини, вона завжди різна і набуває яскравих барв, кольорів, що знаменуються картинкою світу свого «мислення», «емоцій», «почуттів», «переживань», «характеру».

У цей непростий час для нас, ми потребуємо якомога більше підтримки, допомоги (емоційної, почуттєвої, моральної, мотиваційної, психологічної), різновекторного спілкування із дітьми різного віку, що вселяє у них надію, впевненість, рішучість завтрашнього дня, майбутнього тощо.

Цілком переконані, що кожен громадянин нашої країни має правдиво виконувати свої професійні обов'язки, ролі та функції; бути вірним, щирим та відповідальним у праці; бути вмотивованим на своєму робочому місці; намагатися проявляти власну гідність, мужність та хоробрість у всіх своїх задумах та починаннях.

Україна – це країна наших вільних, гідних можливостей, свободних думок та намірів, сильних та міцним духом громадян, які випромінюють національну єдність, патріотизм та духовну цілісність. Цікаві сторінки нашої української та величної книги «Україна» має дещо інший вигляд: схвильовані та перелякані обличчя малих дітей та дорослих; зруйновані будинки, техніка; тварини; маленькі діти, які хаотично бігають та шукають своїх батьків; речі, що розкидані на узбіччі доріг,... таке близьке кожному й невинно торкається нашої душі. Як з цим жити далі, що робити, як допомогти собі та іншому?..., чи зможу я це все здолати, пережити, переосмислити і жити далі..., з іншими думками, мисленням, ставленням, цінностями. Згодом, усе має владнатися, і, зрештою я маю себе перебороти, переговорити і дуже багато зрозуміти та досягнути істину добра, милосердя та правдивості. Я можу собою пишатися, що я так багато допоміг іншим людям пережити горе, відчай, біль, страждання, які для них стали трохи легшими та непримітними для інших: вони стали дедалі більше усміхатися, бачити позитивне в складних ситуаціях, неймовірно радіти та дякувати Богу за всі подані ласки та щедроти.

Аналізуючи досвід психологів, учителів-практиків, волонтерів можна з упевненістю сказати, що особистість будь-якого віку, яка постраждала від війни потребує психоемоційної підтримки від дорослих (компетентних) фахівців. Практики стверджують, що діти які пережили психологічну травму, здебільшого, проявляють труднощі в увазі, зосередженості, поведінці. Дехто з них може яскраво демонструвати злість, агресію, інші, навпаки, - спокій, врівноваженість, замкнутість, невпевненість, не комунікабельність. Варто розуміти, що діти з різномодальними проявами, таки потребують допомоги від дорослого (учителя, вихователя, наставника, керівника гуртка, класовода) щодо запобігання деструктивних форм у спілкуванні та підвищенні їхньої мотивації до навчання.

Рекомендації щодо підвищення компетентностей та швидкої адаптації дітей до навчання в умовах війни (нових умовах сьогодення):

- деякий час плануйте уроки (заняття) короткими, менш інтенсивними, а домашні завдання - менші за обсягом;

- корисно цілісно обговорити знаменну дату (початок війни) із дітьми та розпочати урок-спогад, спомин полеглих за нашу країну (гордість наших героїв) цього року, а не повсякденний урок;

- доречно запросити до закладу батьків дітей, щоб краще зрозуміти учнів, їх проблеми, причини змін поведінки, спілкування емоційного реагування;

- постійно треба бути щирими, правдивими, проявляти свої емоції, бо діти також прагнуть зрозуміти і ресурси дорослих задля відновлення сил та набуття натхнення до завтрашнього дня [2; 5].

Основні тези педагогів, класних керівників, керівників гуртків, майстрів щодо психоемоційної підтримки учнів (студентів):

- головне – це слухати дитину та емоційно її підтримувати;
- згідно її віку подавати правильну (достовірну) інформацію;
- чіткі, зрозумілі пояснення, які варто при потребі повторити;
- дорослі мають проявляти свої почуття та емоції;
- діти мають ставити запитання до дорослих або дорослі запитують у дітей;
- допомога дітям засобами комунікації; гри; малювання; співу; танців; поезії; ліпки; конструювання; моделювання;
- поради дорослих як реагувати на запити дітей та прояви жалю дорослими;
- відпочинок від родичів, що сумують;
- загальна підтримка;
- щоденний графік (режим) роботи, що підтримує людину аби відновити свої ресурси, «нормальні» відчуття реальності [1; 3; 5].

Важливі звернення до дітей:

- дитина не винна у смерті;
- діти бажані, люблячі;
- життя продовжується і не завжди буде так як сьогодні;
- злість, гнів, горе – звичайні реакції на стрес;

- усі ми разом маємо наполегливо працювати, навчатися, щоб добре жити та емоційно почуватися [1; 2; 4].

Таким чином, психоемоційна підтримка у період війни відіграє важливу роль для кожної особистості, незважаючи на вікові особливості, оскільки вона, зрештою потребує уваги, турботи, піклування, позитивного слова та емоції, підбадьорення у складних ситуаціях сьогодення тощо. Зважаючи на вищезазначене, можна стверджувати, що підтримка та допомога будь-якого формату, «робить» сучасну людину стресостійкою, відважною, завзятою, цілеспрямованою у своїй діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Діти та війна: навчання технік зцілення. Інститут соціальної та політичної психології НАПН України / за ред. Чепелевою Н. В., Горностая П. П., Глузмана С. Ф та ін. «Карітас», Канадсько-українська фундація, 2016. 95 с.

2. Игра, побеждаем стресс. Игры для детей и взрослых. Детский фонд ООН (ЮНИСЕФ). К., 2015. 68 с.

3. Коли світ на межі змін: стратегії адаптації. Психологічна підтримка вчителів та дітей у часи війни. Громадська організація «GoGlobal» спільно з Центром «Розвиток КСВ» та експертною платформою Career Hub у рамках програми «Мріємо та діємо». Київ, 2023. 50 с.

4. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 2. Київ, 2018. 240 с.

5. Психосоциальная поддержка в кризисной ситуации. Методическое пособие для педагогов. Детский фонд ООН (ЮНИСЕФ), «Христианская ассоциация молодых людей Украины», К., 2015. 76 с.

Іваницька С. Г.,
*доктор історичних наук, доцент,
викладач соціогуманітарних дисциплін,
Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія,
педагогічний фаховий коледж
м. Запоріжжя*

**«ЗДОРОВИЙ БАДЬОРИЙ НАСТРІЙ БОРОТЬБИ І ВІРИ В ОСТАННЮ
ПЕРЕМОГУ СВІТЛА НАД ТЕМРЯВОЮ...»: ТВОРЧІСТЬ ЛЕСІ
УКРАЇНКИ У СВІТЛІ ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНИХ РЕФЛЕКСІЙ
СЕРГІЯ ЄФРЕМОВА**

На сторінках сучасних підручників із гуманітарних наук студенти коледжів і вишів зустрічаються з різними іпостасями героїв та антигероїв національної й світової історії. Завжди існують точки перетину, точки біфуркації, де в центрі усіх проблем є людина на перехресті доби. І де надійним орієнтиром у пошуку відповідей на питання, куди далі йти та на які базові цінності спиратися, може слугувати спадщина інтелектуальних лідерів Нової України. До таких постатей належать історик літератури, критик, фундатор національної журналістики і громадсько-політичний діяч Сергій Єфремов (1876-1939) [4; 5] і Леся Українка (1871-1913) [6], письменниця, перекладачка та культурна діячка, співзасновниця групи Українська соціал-демократія. Кожний із них був голосом свого покоління, ім'я кожного з них має бути знаковим для сучасної української людини. Принаймні, історики й філологи в останні тридцять років багато попрацювали у даному напрямку.

Мета публікації – дати відповідь на питання: що приваблювало Сергія Єфремова у творчості Лесі Українки і чому, незважаючи на плин часу, його думки й інтерпретації можуть бути значущими для нас?

Одразу зазначу, що проблема «Леся Українка та Сергій Єфремов» неодноразово перебувала в полі уваги літературознавців і істориків культури, але навряд чи можна її вважати вичерпаною. Можливо, справа не лише в суб'єктивності дослідницької оптики фахівців, які зазвичай трактують Єфремова

як апологета ортодоксального народництва, а й у певній фрагментарності джерельної бази. Під вогонь критики, як правило, потрапляє єфремовська «Історія українського письменства» (1911), подекуди — стаття «Поезія самотности», передрукована Е. Соловей у збірнику його літературно-критичних праць. Але маловідомими є присвячені Лесі некрологи, які С. Єфремов надрукував у газетах «Рада» та «Киевская мысль», стаття в енциклопедичному словнику братів Гранат (1917 р.), і, нарешті, чудовий етюд у присмеркових тонах про Лесю Українку на шпальтах газета «Рада» (1913). Чотири тексти С. Єфремова, присвячені Лесі Українці, передруковані мною з коментарями у другому томі його персоналістичної публіцистики (2018) («Нова втрата [На смерть Лесі Українки]», «Леся Українка. Посмертна згадка», «Л. П. Косач-Квитка. Некролог», «Памяти Леси Украинки», усі 1913 р.) [1].

Київський літературознавець М. Наєнко вважає, що Сергій Олександрович на початку свого літературознавчого шляху зробив чи не найбільше за інших тогочасних дослідників літератури у тлумаченні вершин народницького (романтичного та реалістичного) письменства [7, с. 118]. М. Наєнко висловлює припущення, що Леся Українка «до останніх днів своїх була, мабуть, зла на С. Єфремова» за статтю «В поисках новой красоты» з докорами на те, що вона як авторка статті «Малорусские писатели на Буковине» (1900) безпідставно звинувачувала галицьких критиків, котрі ніяк не могли пробачити О. Кобилянській її «німецьке» в молодості виховання та літературну орієнтацію на німецькомовність. У одному з листів до М. Кривинюка Леся Українка з обуренням зазначала: «Стаття Є[фремова] написана прекапосним тоном і дуже мене обурило... Обзивається давня Конищина, і нудить мене від неї і поривається в мені душа нащадка Драгоманова» [7, с. 119-120]. Цю думку Леся Українка висловила в приватному листуванні. Публічна відповідь поетки загубилася в архівах тодішніх журналів, і С. Єфремов, вважає Наєнко, так і не дізнався, що про нього думала Леся Українка. Т. Гундорова припускає, що у тій відповіді письменниця не тільки висловлювала якісь свої незгоди з С. Єфремовим, а й «збиралася говорити про елементарне розрізнення декадентства і символізму».

М. Наєнко підкреслює, що Єфремов дивився на Лесю як на реаліста, для якого відтворення зв'язків із сучасністю було своєрідною ідеєю фікс. Але «якби С. Єфремов побачив у ній ще й активного прихильника неоромантизму (як одного зі стилів модернізму), то йому довелося б констатувати, що саме цей стиль виводив поетесу далеко за межі сучасності, пов'язував її героїв з вічністю. Тому ці герої значущі не лише для сучасності, а й для минулого та майбутнього» [7, с. 120].

Як уявляється, для виваженої оцінки єфремовського сприйняття Лесиної творчості бажано залучити менш відомі, але вельми цінні тексти літературознавця: статтю з енциклопедичного словника братів Гранат (1917 р.), підрозділ із книжки «Коротка історія українського письменства» (1919), статтю «Поет під час облоги. Пам'яті Л. Українки», вперше оприлюднену в газеті «Рада» в липні 1913 р. Ключовими тезами в останній стали думки щодо модерності творчості Лесі Українки, стрімкої еволюції її таланту, «самотності» і громадянської мужності в несприятливих для незалежної особистості умовах сучасності. Єфремов показує її унікальність у модерній українській літературі, звертає увагу на особисту драму письменниці й пропонує «одрізнити цю драму од громадської», пише про індивідуалізм («самотність серед сучасності»), співчуття до тих, хто страждає та «сльози ллє з тяжкої муки», громадянську тверезість думки. Як уявляється, за змістом і спрямуванням це — швидше естетично-психологічний ескіз, рефлексія щодо природи поетичної творчості авторки, суголосної йому настроями й духом.

У потаємних щоденниках доби українізації Єфремов, на той час академік ВУАН, неодноразово згадує поетку. «Ввечері засідання Історично-літературного Товариства, пам'яті Лесі Українки присвячене. Нуднувате. Драй-Хмара засушив Лесю Українку, мов сухарі» [3, с. 70]. Запис 18 травня 1924 р.: «Мені зразу ж довелося стати злочинцем проти нового наказу: улаштував учора ввечері друге засідання, присвячене пам'яті Лесі Українки. Були доповіді Черняхівської та Зерова, сила народу й величезний інтерес. Навіть злочинцем варто бути, бачивши такі наслідки» [3, с. 125]. Запис від 1926 р. «2 березня. Зібрання для редагування

творів Лесі Українки. Має бути нове видання, бо те, що випустила «Книгоспілка», вже розійшлося. Добрий знак для української книжки. Тільки з якими труднощами доводиться протискати кожную нову хорошу книжку!» [3, 429]. І, нарешті, нотатки 17 листопада 1926 р. з присмаком гіркого сарказму: «А це вже не анекдот. У статті Ніковського про Лесю Українку була фраза, що, мовляв, про значення творів Л. Українки не може бути «дискусії». Цензор це викреслив... Чому, - запитали його?.. «А тому, - пояснив, - бо партія не допускає жадних дискусій». Чим це гірше від знаменитого «вольного духа» в печі, що його дбайливо виводили російські цензори часів Миколаєвських? Думаю, що коли б хто почав теперішні цензурні анекдоти збирати, то букет вийшов би куди запашніший, ніж колись був. Недурно ж усе на світі росте і удосконалюється. Прогрес цензурної дурости найкращим тому може бути свідком» [3, с. 349].

Вільнодумний академік намагався захистити творчість Лесі Українки від свавілля комуністичної цензури. Свідченням тому є рядки з вилученого підрозділу перевидання «Історії українського письменства...». С. Єфремов обурюється тим, що відомі драматичні поеми Лесі Українки з життя первісних християн, свого часу заборонені царською цензурою за непошану до церковних традицій, теперішній цензор заборонив за релігійність, і «треба було аж приватної ініціативи одного з найвищих достойників у державі, щоб урятувати Лесю Українку від цієї операції, якої можливість певне і не снилась авторці [«На полі крові»]]» [2, с. 682].

За кордоном було перевидано «Коротку історію українського письменства» (1924 та 1972 роки), яка вперше побачила світ у Києві в 1919 р. та викликала неоднозначні відгуки рецензентів. Книжка, вірогідно, знаходила попит у представників нової хвилі еміграції. Нині, перечитуючи наново цей єфремовський текст, можна відчувати суголосність думок критика щодо природи творчості Лесі Українки нашим трагічним і смутним часам. У розділі сьомому він писав: «...Але велике мужнє серце жило в хворих грудях і воно світило письменниці надіями на перемогу добра в громадському житті. ... І поезії її, зібрані в книжках: «На крилах пісень», «Думи і мрії», «Відгуки», тощо, переняті

здебільшого здоровим бадьорим настроєм боротьби і віри в останню перемогу світла над темрявою, веселої весни над понурою стужею. [...] І як її «поет під час облоги», Л. Українка своїми піснями не давала заснути людям серед гидоти дрібного животіння, покладаючи великі надії на творче слово, бо ж, на її думку — «вільная пісня не може умерти». Єфремов звертав увагу на потужну гуманістичну складову її творів, писав про те, що «спиняючись на цих одвічних питаннях людського духу, Л. Українка вміє кожного разу нове в них знайти, зачепити ті струни серця, що озиваються на запити, на горе і страждання всіх людей, хоча б як далеко вони од нас стояли». А тому «глибока думка б'є з творів Л. Українки і разом з красою її вірша робить їх окрасою нашого письменства».

ЛІТЕРАТУРА

1. Єфремов С. *Personalia*: Публіцистика 1899-1917 років: «Значущі Інші»: статті, посвяти, силуетки, некрологи, рецензії, полеміка): в 2-х томах. Т. 2 / Упорядник С. Г. Іваницька. Т. 2. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 488 с.
2. Єфремов С. *Вибране*: Статті. Наукові розвідки. Монографії. упоряд., авт. передм., авт. прим. Е. Соловей. Київ : Наукова думка, 2002. 760 с.
3. Єфремов С. *Щоденники. 1923-1929* / упоряд. О. С. Путро [та ін.]. Київ: ЗАТ «Газета “Рада”», 1997. С. 70.
4. Іваницька С. Публіцистична спадщина Сергія Єфремова в контексті суспільних трансформацій: історико-біографічні аспекти (кінець XIX ст. – 1920 рік): монографія. Херсон: Гельветика, 2018. 596 с.
5. Іваницька С., Демченко Т. «Сергій Єфремов: «Це життя було одним подвигом неустанної праці»». Київ: Парламентське видавництво, 2020. 568 с. (Серія «Політичні портрети»).
6. Кармазіна М. С. *Леся Українка. Життя як виклик*. Вид. 2-ге, допов. Київ: Парлам. вид-во, 2020. 420 с. (Серія «Славетні постаті України»).
7. Наєнко М. Сергій Єфремов і ранні модерністи. *Слово і Час*. 2012. № 1. С. 117-120.

Іванова С. Л.,
*студентка спеціальності «Початкова освіта»,
Педагогічний фаховий коледж Хортицької національної навчально-
реабілітаційної академії
м. Запоріжжя*

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ПРЕДСТАВНИКІВ ПОКОЛІННЯ АЛЬФА В УМОВАХ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА

Чим далі, тим більше увагу педагогів, психологів, демографів і навіть нейрофізіологів привертає покоління, яке стали називати першою буквою давньогрецького алфавіту. Оскільки майбутня моя діяльність пов'язана з Новою українською школою, то, гортаючи сторінки наукової періодики, я, звичайно, зацікавилася цим питанням. До того ж, і під час педагогічної практики (поки що на рівні спостережень), і під час буденного спілкування з дітьми цієї генерації не можна було не помітити – так, вони інші. Не схожі на моє покоління, яке отримало назву центеніалів або зумерів. І зовсім не подібне до покоління своїх батьків. Альфів називають цифровим поколінням. Але в такому визначенні є подвійний сенс.

Цикл еволюції, заснований на теорії поколінь, завершився на зумерах у 2010 році. На зміну їм прийшли Альфи. Термін «покоління Альфа» вигадав у 2005 р. Марк МакКріндл, вчений з Австралії, на чийх дослідженнях головним чином ґрунтується розуміння сутності цієї вікової групи. Це перша генерація, яка повністю буде сформована у XXI ст. Точка відліку – 2010 рік – була обрана тому, що саме тоді з'явилися Instagram та iPad. Хоча, звісна річ, у реальному житті усякий поділ і класифікації є доволі умовними...

Покоління Альфа сьогодні прийнято ідеалізувати: мовляв, це вони народжуються з гаджетом у руках і починають «розмовляти» цифровою мовою ледве не з пелюшок; це їм доведеться створювати симбіоз із штучним

інтелектом, опановувати повну цифровізацію. Вони чудово орієнтуються у новій сигнальній системі створеної цифрової реальності. І ще не вміючи говорити, просунуто використовують будь-який передовий гаджет. Але насправді від такого раннього занурення у світ модерної техніки від цього передусім страждає творча уява дитини і недостатньо формується дрібна моторика.

Сучасні автори виділяють кліпове мислення, низьку соціальну життєздатність, відсутність навичок живої комунікації, недостатній розвиток емоційного інтелекту, низький рівень емпатії як типові риси даного покоління. Фахівці задаються питанням: звідки з'явилася останнім часом велика кількість дітей із псевдоаутизмом? Але ж, як відомо, перші уроки розвитку емоційного інтелекту дитина отримує від батьків, на дитячому майданчику, у дитячому садку та школі. А там сьогодні панує цифра.

Як уявляється, має бути цікавою спроба проаналізувати проблему виявлення креативності і формування відповідальності (передусім у ставленні до навчання) у окремих типових представників даної генерації. Предметом вивчення є навчальна мотивація, її залежність чи незалежність від засобів електронної комунікації.

Для спостереження мною було обрано дитину 5 років. Зараз через складну ситуацію в країні дитина не відвідує дитячий садок, але батьки попіклувалися про те, щоб дитина відвідувала додаткові заняття з розумового розвитку. Під час спостереження я зосередила фокус уваги на наступних моментах.

Мотивація до навчання. Спостерігаючи за дитиною, я побачила, що вона не має великої мотивації до навчання в прямій формі, тобто не хоче навчатися, якщо прямо їй про це сказати. Якщо сказати дитині, що треба йти і щось вчити чи повторювати, вона одразу починає вередувати. А от якщо впровадити навчання під час гри або якоїсь іншої захопливої діяльності, дитина відповідає з інтересом. Наприклад: під час гри в конструктор, я запитувала у дитини алфавіт, і кожен раз, коли я показувала їй літеру, вона відповідала правильно, не відволікаючись від гри.

Рольові ігри. Дитина полюбляє ролові ігри з використанням іграшок, ляльок, конструктору. Але головне, дитина сама хоче встановлювати правила, якщо правило встановлене вами дитині не подобається, вона відмовиться від гри. Сюжети для рольових ігор дитина бере з життя: залучає маму й тата, друзів, родичів або просто використовує (цілком доречно) ситуації на вулиці. Сюжети не є складними і можуть складатися з двох або трьох дій: привітання, сама дія і завершення гри.

Взаємодія з гаджетами. Діти покоління альфа живуть у гаджетах, вже з чотирьох років, дитина стає залежною від смартфона. Під час мого спостереження я побачила, що, дійсно, більшу частину дня дитина проводить за гаджетом. Під час їжі вона обов'язково має дивитись щось на телефоні, якщо ж ні, то інтерес до їжі зникає, під час засинання теж саме. Але під час гри дитина не відволікається на гаджет, адже зосереджена на іграшках і діях із ними.

Ставлення до навчання і рівень відповідальності. Діти покоління альфа навчаються дуже легко, головне, подати навчання в цікавій формі. В таких дітей гарне запам'ятовування, розвинута логіка, але велика проблема з тим, що дитині не хочеться виконувати якісь справи чи завдання. Це потребує певних вольових зусиль, а диктату й примусу альфа не люблять.

Під час спостереження за дитиною такого ж віку у референтній групі я помітила, що вона теж виявляє неабияку зацікавленість до уроку, швидко розуміє та аналізує те, що їй пропонують зробити. Легко знаходить контакт з дітьми та викладачами. Постійно дивиться на те, що роблять інші діти, не дозволяє комусь допомагати їй. Часто відволікається на якісь речі, які не відносяться до завдання. Складні завдання не завершує, а от легкі, в більшості випадків, доводить до кінця. Імена дітей запам'ятовує не усіх. Лише 2 або 3 чоловік з групи, які більше всього контактували з ним. Увага дитини передусім фокусується на вчителі.

Таким чином, попередньо можна зробити наступні висновки. Спостерігаючи за представниками покоління альфа, я побачила позитивні і негативні сторони цього покоління. Такі діти легко та швидко навчаються, але за умови цікавого й образного представлення навчального матеріалу. Вміють гарно

запам'ятовувати новий матеріалі, але лише під час гри. Мають велику залежність від гаджетів і навіть інколи ігри з гаджетів намагаються перенести в реальність. Діти покоління альфа є мотивованим поколінням, але щоб виявити й пробудити їхню мотивацію до навчання, потребується індивідуальний підхід до кожного. Тому, вірогідно, більш успішно вони будуть навчатися у малих групах. Багато що в реальному житті буде залежати від батьків (які зазвичай у дитинстві є першорядним авторитетом для даного покоління), від вихователя, які має шанс розвинути їхній емоційний інтелект, від професіоналізму і натхнення вчителя, який повинен враховувати специфічний характер цього нового покоління.

УДК 37.091.313: 373.3

*Іщенко І.В.,
викладач фахового педагогічного коледжу
Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя*

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО ЗМІСТУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЯК ШЛЯХ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ

Сучасний етап реформування освіти в Україні характеризується ускладненням змісту освіти, зростанням обсягів навчальної інформації і скороченням термінів її засвоєння. Освітні експерти вважають, що предметна система має ряд недоліків- штучний поділ цілісної системи знань на окремі предмети, багатопредметність, дублювання змісту тощо. Розвиток освіти третього тисячоліття реалізується через системні знання, які є необхідними для формування системного мислення. Ці знання можна отримати на основі інтеграції різних наук. Такий підхід забезпечує цілісність уявлень про світ, збагачує сприймання, мислення, почуття здобувачів освіти.

Термін «інтеграція» тлумачиться як об'єднання в єдине ціле раніше ізольованих компонентів.

Інтеграцію в освіті розглядають у багатьох аспектах:

- як фактор розвитку освітніх систем;
- як різновид наукової інтеграції, що здійснюється в межах педагогічної теорії і практики;
- як вищу форму відображення єдності мети, принципів, змісту, форм організації освітнього процесу;
- як процес і результат взаємодії структурних елементів змісту освіти;
- як цілеспрямоване об'єднання, синтез навчальних дисциплін у самостійну систему, яка забезпечує цілісність знань.[2, с.59]

Дидактичні особливості інтеграції змісту освіти досліджувалися вітчизняними вченими О. Біляєвим, Л. Варзачкою, В. Паламарчуком, О. Савченко, Н. Светловською, В. Тименком та іншими.

Одним із ключових завдань НУШ є запровадження інтегрованого навчання на засадах компетентісного, діяльнісного підходів. Ідея інтеграції – це ідея взаємопроникнення різних наукових галузей одна в одну, щоб мати цілісну картину світу.

Ідея інтегрованої освіти реалізується через міжпредметні зв'язки, тематичне планування, розробку нових навчальних курсів, що об'єднують інформацію з різних предметів.

Інтегроване навчання дає змогу вчителю та учням вийти за межі окремого навчального предмета чи освітньої галузі та сприяє формуванню у дітей цілісної картини світу.

Нова українська школа поступово переходить від внутрішньопредметної інтеграції до міжпредметної, від окремих інтегрованих уроків до інтегрованих курсів. Так в навчальних програмах з предметів початкової школи, розроблених авторським колективом під керівництвом Р. Шияна, вже реалізується міжпредметна інтеграція, яка дає можливість глибше зрозуміти тему, завдяки її дослідженню з різних точок зору, удосконалює системне мислення, формує вміння бачити взаємозв'язки всіх сторін життя. Особливий інтерес представляє навчальний предмет «Я досліджую світ», в якому інтегровані різні освітні галузі:

мовно-літературна, математична, природнича, технологічна, інформатична, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична.[3, с.3]

Вчителі початкових класів для реалізації завдань інтегрованих курсів використовують планування тематичних днів і тижнів. Для ефективного проведення тематичного тижня вчителю потрібно визначити завдання, проблемні запитання, відповідні види навчально-пізнавальної діяльності.

Наприклад: 5 тиждень « Осінній вернісаж».

Дослідницькі / проблемні запитання

- Як упізнати осінь?
- Як живуть рослини восени?
- Як живуть тварини восени?
- Що нам дарує осінь? Чому цю пору року називають щедрою?

Завдання п'ятого тижня

1. Навчити дітей спостерігати за осінніми змінами в живій та неживій природі.
2. Ознайомити з мистецькими творами про осінь.
3. Формувати вміння сприймати красу осінньої природи, милуватися нею та висловлювати власні враження та судження щодо побаченого і почутого.
4. Формувати навички дослідницької діяльності, класифікувати, узагальнювати набуті знання та використовувати їх у повсякденному житті.
5. Формувати здоров'язбережувальну компетентність.
6. Навчати висловлювати свою думку, активно слухати в умовах усного спілкування, взаємодіяти з однокласниками.

Види активної діяльності:

- Спостереження “Як звучить осінь”. Запропонуйте учням створити колекцію осінніх звуків (можна записати їх на мобільний телефон). Діти вчать їх упізнавати, звуконаслідувати.
- Вправа “Оркестр осені”. Учні знаходять дитячі музичні інструменти, які можуть передати осінні звуки, створюють оркестр і виконують мелодію осені. Потім юні композитори можуть розповісти про свій колективний твір.

- Складаємо та ілюструємо історію “Чарівниця осінь”.
- Образотворча діяльність “Осінній фітодизайн”. Діти на прогулянці створюють букети з осіннього листя. Придумують для них цікаві назви. Прикрашають класну кімнату.

- Завдання на класифікацію “Чим осінні листочки схожі?”. Діти збирають осіннє листя, об’єднуються у групи, самостійно добирають критерії класифікації, викладають листя у відповідні групи, з’ясовують, у якій групі листя найбільше (найменше).

- Дослідження “Чи всі листочки можна порівняти за величиною?”. Діти порівнюють осінні листочки за розміром, створюють композиції «Листочок у листочку». Чи можна швидко визначити, який листок більший (менший)? Як саме? Окремо учні складають листочки, які неможливо порівняти за розміром, пояснюють, чому.

- Дослідження “Чи бувають однакові листочки?”. Діти на прогулянці збирають осінні листочки, порівнюють їх, шукають серед них однакові.

Також вчителі визначають головні завдання на кожен день тематичного тижня, пропонують назву дня чи його девіз:

1 день . Картини осінньої природи.

2 день. Дарунки щедрої осені.

3 день. Осіння майстерня.

4 день. Слухаємо мелодії осені.

5 день. Фарби золотої осені.

6 день. Прогулянка осіннім лісом.

7 день. Осінь, до побачення!

Важливо, щоб результати діяльності здобувачів освіти зберігалися в особистих і класному портфоліо.

Отже, інтеграція – це процес взаємодії, об’єднання, відновлення єдності систем, створення на їх основі нової цілісної системи з новими властивостями і можливостями. Застосування в освітньому процесі інтеграції сприяє формуванню компетентностей, активної взаємодії здобувачів освіти, розвитку

пізнавальних інтересів дітей. Інтеграція змісту освіти вимагає від вчителя всебічної професійної підготовки, педагогічної майстерності, особистісно орієнтованого спілкування з учнями, допомагає здобувачам освіти сприймати важливі явища цілісно і різнобічно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт початкової освіти. Постанова КМУ 21.02.2018. №87.
2. Нова Українська Школа: poradnik dla vchytelja. Kyjv. Litera LTD, 2018. 159c.
3. Типова навчальна програма, розроблена під керівництвом Шияна Р.Б. Наказ МОНУ від 12.08.22. №743-22.
4. Чекина О.Ю. Интегрированные уроки в начальной школе. Харьков. Основа, 2007. 192c.

УДК 377.8:811.111(07)

Ковтун О.В.,
*викладач іноземної філології,
КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж»
Дніпропетровської обласної ради»
м. Нікополь*

ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Мотивація вважається одним із головних факторів, що сприяють успішності в навчанні, особливо на заняттях англійської мови, де мало контактів носіями мови. Високомотивовані студенти, як правило, готові вчитися та залучатися до заняття, що дозволяє їм отримати більше інформації, яка допоможе їм досягти успіху у вивченні мови. Отже, мотивація розглядається як внутрішня сила, яка спонукає здобувачів освіти до успішної роботи. Однак варто зазначити, що мотивація у вивченні іноземної мови є складною, оскільки кожен студент-мовник приходить до класу з різним рівнем мотивації, що вимагає від

викладача творчого підходу до розробки заняття, щоб допомогти їм задовольнити їхні потреби та цілі.

Швидке поширення COVID-19 в 2019 році та оголошення воєнного стану в Україні в 2022 році змусило навчальні заклади перейти від фізичних до віртуальних класів. Перед вчителями, викладачами та вихователями постав новий виклик: зробити заняття цікавим. Зробити його таким, щоб студенти із задоволенням доєднувалися до нього, виконували поставлені завдання, займалися саморозвитком. Тобто проблема мотивації загострилася. Щоб зробити онлайн-заняття більш ефективними та практичними, викладачі повинні адаптувати та змінювати навчальну діяльність, щоб підтримувати мотивацію студентів.

Викладач повинен починати заняття, повідомляючи студентам про те, що вони повинні робити і що вони отримають після цього. Такого роду цілі мають бути конкретними, складними, але досяжними, узгодженими студентами та супроводжуватися конструктивним відгуком. Коли цілі є точними та досяжними, студенти зможуть культивувати реалістичні очікування щодо свого навчання, що, у свою чергу, дасть їм підстави брати участь у занятті та докладати до нього більше зусиль.

Викладач повинен зробити заняття більш інтерактивним і жвавим, інтегрувавши онлайн-ігри, такі як Kahoot, Quizizz та Wordwall, як новий вид формувального оцінювання, а також використовуючи вікторини чи міні-тести для оцінювання прогресу студентів. Kahoot - ігрова навчальна платформа для оцінювання знань студентів. Ця платформа може забезпечувати оцінку в реальному часі, що підвищує мотивацію, покращує концентрацію та сприяє самооцінці студентів.

Щоб подякувати за заняття один одному, викладач та студенти можуть використовувати емодзі чи GIF. Звичайно, що оцінки є потужними зовнішніми мотиваторами, однак не завадить дещо урізноманітнити процес оцінювання з боку викладача та відгук про заняття з боку студентів.

Оскільки пандемія, а потім і воєнний стан в країні викликали у студентів, які навчаються онлайн, більше стресу, занепокоєння та ізоляції від викладачів і однолітків, вчителі повинні заохочувати роботу в парі чи групі, щоб студенти могли мати час для обговорення різних тем, обмінюватися знаннями та навчатися один у одного, а також розвивати міжособистісні стосунки один з одним, ніби вони перебувають у фізичному класі. Роботу в парах чи групах можна організувати на платформі Zoom і така форма організація заняття значно покращує розвиток навичок говоріння англійською мовою.

Вчені Z. Doryei та K. Csizer кажуть, що є 10 ключових сфер, в яких викладач впливає на мотивацію студентів:

1. Викладач:
 - бути якомога більш толерантним та чутливим;
 - намагатися поводити себе природно;
 - показувати гарний приклад;
 - бути відданим справі та вмотивованим.
2. Атмосфера під час заняття:
 - нести на заняття гумор, усмішку та сміх;
 - створювати приємну, спокійну та безпечну атмосферу під час заняття.
3. Завдання:
 - давати чіткі інструкції;
 - зазначати мету та користь від кожного завдання.
4. Ставлення:
 - ставитися до кожного студента як до особистості.
5. Впевненість у собі:
 - давати позитивний feedback та хвалити;
 - упевнитися, що студенти відчують успіх;
 - приймати помилки – вони є природними протягом навчання.
6. Інтерес:
 - обирати цікаві завдання та теми;

- пропонувати вибір матеріалів та занять протягом навчання;
- задля заохочення до навчання треба використовувати інтереси студентів, а не тести та оцінки;

- робити з завдань випробування (challenges) для того, щоб задіяти студентів.

7. Автономія:

- заохочувати запитання та іншу участь студентів;
- заохочувати креативність та уяву;
- якомога більше поділяти відповідальність за організацію навчального процесу зі студентами.

8. Реальність:

- намагатися робити завдання цікавими для кожного/-ї, а також пов'язаними з реальним життям.

9. Ціль/Мета:

- встановлювати кілька визначених навчальних цілей для студентів;
- заохочувати студентів ставити цілі та працювати задля їх досягнення;
- аналізувати цілі студентів та їхні потреби.

10. Культура:

- ознайомлювати студентів з культурою мови, яку вони вивчають;
- запрошувати носіїв мови;
- знаходити студентам друзів для листування (penfriends чи, радше, texting-friends у сучасних умовах).

Мотивація – це внутрішня сила, яка перетворює здібності здобувачів освіти на дії. У вивченні іноземної мови це один із головних факторів, що визначають успіх. Під час онлайн-навчання викладачеві рекомендується дбати про соціальне, психічне та емоційне благополуччя студентів через тісне спілкування, залучати їх за допомогою різноманітних гейміфікацій та використовувати спільне навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. “Ten commandments for motivating language learners: results of an empirical study” by Z. Dornyei and K. Csizer, Language Teaching Research, Hodder Arnold 1998;
2. “The TKT Course M1,2 and 3” by Mary Spratt, Alan Pulverness and Melanie Williams. Cambridge University Press (pp. 53-57);
3. “The CELTA Course. Trainer’s Manual” by Scott Thornbury and Peter Watkins. Cambridge University Press (pp. 88-90).

УДК 159.923

Коник Л.П.

*заступник директора з виховної роботи
КЗ «Нікопольський фаховий медичний коледж»
Дніпропетровської обласної ради»
м. Нікополь*

ОСОБИСТІСТЬ І КОЛЕКТИВ

Завдання освіти - сформувати особистість, яка здатна отримувати глибокі знання, професійні навички, вільно орієнтуватися в життєвих ситуаціях і самостійно приймати правильні рішення в умовах мінливого світу, може знайти застосування умінням та навичкам у практичному та повсякденному житті.

У статуті ЮНЕСКО зазначено: «Світ повинен базуватися на визнанні чеснот й цінностей людської особистості...», яка бачить перспективи свого розвитку, розвитку своєї держави, готова відстоювати її інтереси. [1]

В основі виховного процесу повинна бути людина як найвища цінність, яка успішно самореалізується в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал.

Як зазначає І. Кон: *«Не побачивши в учневі чогось цінного і цікавого, властивого лише йому, викладач, по суті, не може виховувати, оскільки в цьому випадку в педагога немає точки опори для людського контакту зі своїм учнем»* [3]

Визначальним фактором розвитку особистості є середовище. Особистість формується лише у спілкуванні, взаємодії з іншими людьми. Про вплив соціального оточення на особистість говорить народна мудрість: «З ким поведешся, від того і наберешся», «Скажи мені, хто твій друг, і я скажу, хто ти».

У навчальному закладі потрібно створювати необхідні умови для реалізації творчих здібностей, залучати студентів в активну культурно - масову діяльність через різні напрями і форми роботи: вивчення талантів, здібностей та інтересів студентів; пошук нових активних дієвих форм організації дозвілля студентської молоді. Важливо створювати в студентському середовищі атмосферу азарту, драйву, змагання. Це дає можливість студентам випробувати себе в різних видах діяльності і досягти результатів. Педагог супроводжує, святкує разом перемогу і допомагає проаналізувати помилки.

Що допомагає розвитку особистості?

1. Успіх. Люди, які досягають значних успіхів, надихають та змушують розвиватися інших;

2. Повага. Стимулює.

3. Високий інтелект та рівень культури. Оточивши себе розумними і розважливими людьми, людина починає з ними рівнятися і займатися своїм розвитком;

5. Публічність. Вона допомагає здобути авторитет, самоутвердитися.

4. Здоров'я. Оточуючи себе спортивними та здоровими людьми, особистість буде прагнути підтримувати свою фізичну форму. Курець у компанії здорових людей з часом починає думати про те, щоб позбавитися шкідливої звички. [2]

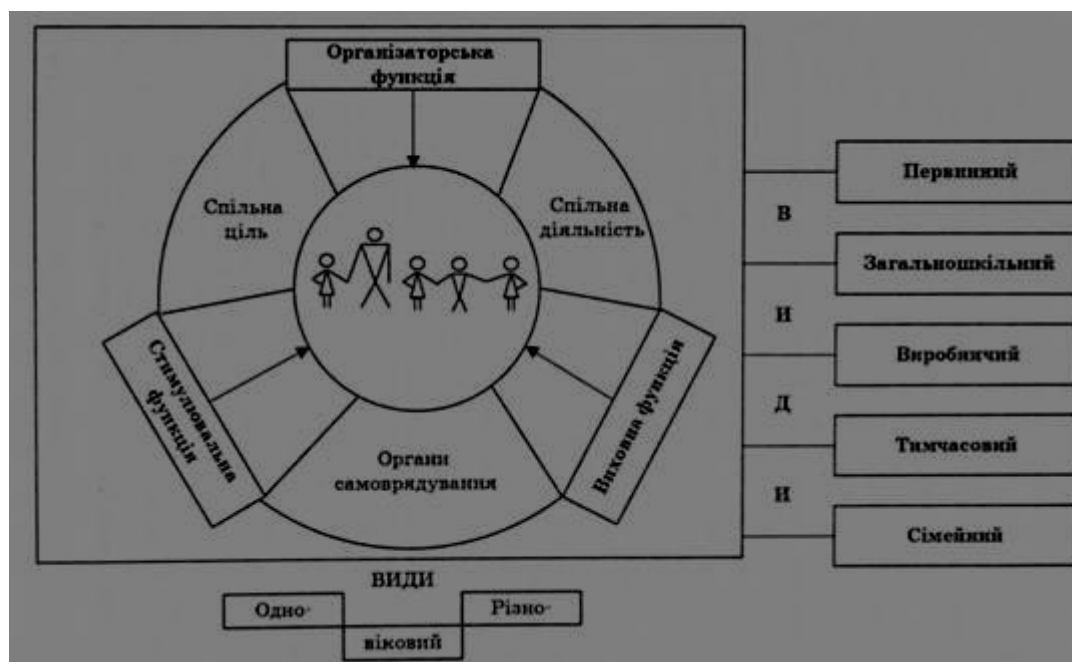
Студенти ХХІ століття повинні навчитися жити в колективі. Вміти спільно обговорювати цілі діяльності, планувати її і розподіляти сили та засоби на підставі можливостей кожного. Це означає, здійснювати колективні проєкти й бути готовими до врегулювання конфліктів в умовах поваги, взаєморозуміння, усвідомлювати потреби й погляди інших людей, вміти володіти культурою спілкування навіть у тих ситуаціях, коли виникають принципові розходження, бути зацікавленими у спільному пошуку розв'язання життєвих проблем, сприяти

виробленню взаємоприйнятих норм і правил.

«Українська народна педагогіка зосередила тисячолітній досвід щодо місця і ролі колективу у вихованні людини. У колективі вона вбачає живильне джерело всебічного розвитку особистості і передусім соціальну силу, що забезпечує формування її моральних цінностей.» [3] У народних прислів'ях знаходимо думки, які підтверджують колективістську психологію українців: «Громада великий чоловік», «Де дружно, там і хлібно», «Добре там живеться, де гуртом сіється і жнеться», «Громада - це рада, що рішила - так і буде», «У товаристві лад - усяк тому рад» та ін.

«Колектив - це геніальний «формовитвір» соціальної діяльності людства, важлива передумова розвитку як окремої особистості, так і соціуму. Саме колектив є важливим засобом, інструментом створення оптимальних психологічних і соціальних умов для всебічного гармонійного розвитку особистості, розкриття і розгортання її фізичних і психічних потенцій.» [3]

Загальну модель колективу як соціального утворення можна подати схематично

«А. С. Макаренко сформулював закон життя колективу:

- висування перед колективом чітких перспектив, постановка конкретних змістовних завдань і залучення всіх його членів до їх якісного виконання;

- вміле керування розвитком колективу, своєчасне розв'язання проблем, які можуть виникати у процесі його розвитку: «Виховувати колектив, створювати його внутрішні інтелектуальні, моральні, емоційні сили - гармонійну єдність виховних впливів на особистість - це означає передусім виховувати розум, моральні почуття, естетичні погляди і уподобання кожної особистості - кожної людини»;

- забезпечення гармонії взаємин між особистістю і колективом: «Колектив як виховна сила є тоді, коли є гармонія духовного життя особистості. Відточування, шліфування граней кожної особистості - це перша й найголовніша турбота про гармонію духовного життя колективу»;

- створення активу серед вихованців;

- всіляка підтримка і заохочення, розумної ініціативи колективу та її закріплення як традиції, але «не слід робити колектив знаряддям дисциплінарного впливу на його членів. Чим менше колектив займається розглядом багатьох конфліктів, тим більшою силою він володіє»;

- вміння обережно зачіпати і водночас не втручатися в крихку й тендітну сферу стосунків між вихованцями у колективі тощо.» [4]

Переваги командної роботи:

«1. Командна робота володіє більш широким інструментарієм і порівнянні з окремою людиною.

2. У команді різнопрофільних і різнорівневих фахівців більше шансів на появу нестандартних ідей і залучення різних інструментів для їх реалізації.

3. У команді кожна ідея ретельно обговорюється. Це знижує шанс на помилку.

4. Всі помилки одразу стають помітними. Погляд під іншим кутом дозволяє виявити недоліки.

5. Робота в команді робить людину більш відкритою і терпимою, вчиться налагоджувати зв'язки з людьми і організаціями.

6. Людина вирощує в собі більш високий емоційний інтелект, здатна краще проявляти емпатію і повагу до колег, вміє слухати.

7. Відрізняється повагою і терпимістю по ставленню до людей.

8. Командні гравці високо цінуються на ринку праці. Це підвищує значущість людини як фахівця і стає відмінним пунктом в її резюме. Отже, командна робота - це потужний інструмент ефективного досягнення цілей і виконання завдань, а також особистісного та професійного зростання кожного члена команди.» [2]

Потрібно розширювати знання студентів про шляхи формування міцного колективу. Навчати студентів ввічливому спілкуванню з однолітками та дорослими, виявляти турботу про них. Учити висловлювати свої думки, знаходити способи вирішення проблемних ситуацій. Розвивати вміння оцінювати свої вчинки, визначати свою роль у колективі, налагоджувати дружні стосунки. Виховувати почуття колективізму, дружби, товаришування, взаєморозуміння і взаємоповагу, почуття відповідальності за свої вчинки. Викликати бажання удосконалювати себе.

Отже, шановні колеги, завдання викладача не лише в тому, щоб дати студентам професійні знання, а і сприяти вихованню ініціативної особистості, яка вміє працювати в колективі.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Електронний ресурс»: <https://blog.agrokebety.com/shcho-take-komandna-robota>. (дата звернення: 10.02.2023)
2. «Електронний ресурс»: https://pidru4niki.com/10981205/pedagogika/osobistist_kolektiv (дата звернення: 15.02.2023).
3. «Електронний ресурс»: https://stud.com.ua/47435/pedagogika/teoriya_kolektivu (дата звернення: 13.02.2023).

Кошкіна О.Ф.

*завідувач електротехнічним відділенням
ВСП «Нікопольський фаховий коледж УДУНТ»,
викладач-методист вищої категорії
м. Нікополь*

МЕТОД SMART – ПРОЕКТІВ, ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Процеси реформування національної системи освіти України вимагають застосування інноваційних технологій і методів навчання. Від сучасного вищого навчального закладу вимагається запровадження нових підходів до навчання, що забезпечують розвиток комунікативних, творчих і професійних компетенцій та стимулюють потребу майбутнього фахівця у самоосвіті та самовдосконаленні.

Актуальність дослідження проблеми підготовки кадрів для металургійних та енергетичних підприємств Дніпропетровської області обумовлена потребами попиту сучасного ринку у фахівцях з високим рівнем теоретичних і практичних знань і навичок. Перед викладачами, які готують фахівців – електриків постає проблема пошуку нових шляхів для підвищення пізнавального інтересу і зацікавленості студентів до освіти, зміцнення їх позитивної мотивації в навчанні. Традиційні методи навчання пропонують пасивне сприйняття інформації. Суть інноваційних методів полягає в тому, що навчальний процес утворюється таким чином, щоб залучити студентів до самостійного пошуку, аналізу інформації та творчості. [1]

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій не оминає і сферу освіти. Електронні планшети, смартфони, ноутбуки все активніше залучаються до навчального процесу. В умовах Smart - технологій мотивація до навчання підвищується, адже використання сучасних гаджетів викликає у студентів особливий інтерес. Проте важлива не лише наявність зазначених пристроїв, а наповненість їх якісним освітнім контентом, доступ до якого студент

матиме в будь-який час. Вважаю, що перспективним напрямком модернізації системи навчання є застосування методу Smart - проектів.

Метод Smart - проектів реалізується з використанням мережі Інтернет, яка надає студентам можливість засвоєння професійних компетенцій на основі вивчення дисциплін з урахуванням їх багатоаспектності та постійного оновлення змісту. Головне у цьому процесі – це максимальна доступність інформації. [2]

Метод Smart - проектів надає нові можливості викладачам, фахівцям, студентам, а також всім, хто зацікавлений у отриманні знань.

Студент обирає та аналізує ту інформацію, яка йому потрібна, що спонукає його до самостійної роботи та творчості.

Метод Smart - проектів розширює і оновлює роль викладача, робить його наставником - консультантом, який повинен координувати пізнавальний процес, постійно вдосконалювати той матеріал, який викладає, підвищувати кваліфікацію. [3]

Таким чином, впровадження методу Smart - проектів в освіті призведе до переходу від старої системи репродуктивного надання знань до нової, креативної форми навчання із використанням інноваційних методів.

Власний досвід багаторічної роботи в системі вищої освіти дозволив мені із запропонувати використання методу Smart - проектів, як частину інноваційної проектної технології навчання, при для підготовки студентів галузі знань 14 «Електрична інженерія», спеціальності 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка». Сформулюю основні напрями інноваційної проектної технології з використанням методу Smart - проектів:

1. Створення авторського мультимедійного продукту, який містить електронні навчально-методичні посібники; слайд-презентації відповідно до тематики лекцій; відеоматеріали.

Мета викладача: візуалізація теоретичної інформації, активізація пізнавальної активності студентів, формування позитивної мотивації та інтересу до навчання, оптимізація процесу засвоєння інформації, розвиток наочно-образного мислення.

2. Застосування інноваційних технологій навчання: проектної технології навчання, методики випереджального навчання.

Мета викладача: інтенсифікація процесу навчання, підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців, формування професійних компетенцій.

3. Застосування інноваційних форм роботи зі студентами: створення студентами науково-творчих проектів, презентацій, розв'язання проблемних ситуацій.

Мета викладача: спонукати студентів до активного самостійного пошуку та обробки інформації за допомогою зовнішніх інформаційних джерел; трансформація складного матеріалу в доступний, розвиток інтелектуальних вмінь та навичок, творчого мислення.

4. Розробка системи електронного контенту для самостійної роботи студентів: курс лекцій, матеріали для самостійного опрацювання; тестові завдання для проміжного та підсумкового контролю.

Мета викладача: забезпечити мобільність у процесі навчання, підвищити якість підготовки майбутніх фахівців.

Особливого значення при використанні методу Smart - проектів набуває контроль якості знань, умінь та навичок студентів. Контроль має бути систематичним, постійним, персональним. Здійснювати такий контроль, як правило, нелегко. Використання технічних засобів контролю, комп'ютерних контролюючих програм значно полегшує роботу викладача. Застосування на заняттях комп'ютерних тестів дозволяє за короткий час отримати об'єктивну картину рівня засвоєння навчального матеріалу у всіх студентів і своєчасно його скорегувати.

Отже, одним із завдань національної системи освіти є підвищення рівня мотивації і інтересу до навчання, збільшення інтелектуальних здібностей, розвиток критичного і творчого мислення, активізація здатності вирішувати нестандартні завдання і проблеми. Використання методу Smart - проектів, як частини інноваційної проектної технології, є новим напрямом у методиці

викладання електротехнічних дисциплін у технікумах та коледжах.

Застосування методу Smart - проектів у навчальному процесі є засобом активізації пізнавальної та творчої діяльності студентів; підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу; забезпечення можливості самостійного роботи, вибору режиму навчальної діяльності; варіативності дій у разі ухвалення самостійного рішення, обумовленого навчальною задачею; створення позитивних стимулів, які спонукають до навчальної діяльності та підвищують мотивацію навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Smart-технології в Україні і світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molodi.in.ua/smart-tehnolohiji/>.
2. Якубов С., Якінін Я. Технології SMART та навчальні матеріали /С. Якубов, Я. Якінін // Ні -Tech у школі. – 2011. – № 3 – С. 8 – 11.
3. Буйницька О.П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання. Навч. посіб. / О.П Буйницька. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 240 с.

УДК 159.944.4-026.564

Kudinova Marharyta,
*Candidate of Psychological Sciences,
assistant Professor of the Department of Special Education and Psychology,
Municipal Institution of Higher Education "Khortytsia National Educational
and Rehabilitation Academy" of Zaporizhzhia Regional Council,
Zaporizhzhia*

STRESS RESISTANCE AS A CHARACTERISTIC OF THE PERSONALITY IN SUSTAINABLE SOCIETY

The Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development sets the third goal to ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages. It is stated that by 2030, premature reduce by one third premature mortality from non-communicable diseases through prevention and treatment and promote mental health and well-being.

Stress resistance is one of the most important components of mental health. According to the theoretical analysis' results stress-resistance is defined as a complex characteristics of a personality, based on a set of innate and acquired psychophysiological qualities, consists of personal and behavioral components, is expressed in the ability to withstand significant intellectual, emotional and volitional stress, to manage their own emotions, to successfully live without harm to health.

Stress-resistance of an individual consists of two groups of resources: internal (personal) and external (social) one. External resources of stress-resistance are the result of social influence and they help an individual to overcome external stress. These resources include: social, emotional, informational, material support; social courage, decent living conditions, security of life, comfortable status in a social group, state support, etc. Internal resources are the basis of stress-resistance. They interact with external resources, affect behaviors and activities in a stressful situation, and can be divided into three groups: biological, personal, and behavioral-regulatory ones.

Personal factors of low stress-resistance (low self-esteem, underdeveloped self-regulation, negative image of the ego, high level of emotional tension, personal and situational anxiety, motivation to avoid fails, external locus control), behavioral factors of low stress-resistance (emotional-oriented coping behavior, low communicating skills, prone to conflict) and social factors of low stress-resistance (social difficulties, territorial isolation, lack of social experience).

Stress-resistance is caused by social development situation and living conditions. Modern youth are characterized by a low level of neuro-psychic stability, a passive attitude to the situation of stress, reduced tone, anxiety, variability of emotional tone, negative image of themselves.

The components of factor structure of stress-resistance which are: frustration in the situation of stress, integral indicator of stress-resistance, emotional stability, anxiety in stress. The first component explains the relationship between experiences of stress (frustration, estrangement, somatization of stress, negative emotional states of the asthenic type) and personal properties and self-awareness (low self-esteem and vitality, pessimism, negativity); the second component describes the list of basic

personality traits that serve as resources of stress-resistance (high tone and performance, stress resistance, optimism and activity in overcoming stressors); the third component describes a range of resources for emotional self-regulation in stress, and the fourth component reveals anxiety in response to stress.

The developmental and correction program has been developed and tested with the aim of increasing the overall level of stress-resistance of modern youth and developing all the components that provide its resource structure. The program consists of three organizational phases: initial, basic and final one. The main phase of the program contains four content blocks that reflect the resource structure of stress (personal, emotional, motivational-volitional and behavioral-regulatory). The involvement of students in the developmental and corrective effects of the program has significantly contributed positive dynamics of vitality, neuro-mental stability, optimism, subjective feeling of happiness and reduction of personal frustration and emotional stress.

REFERENCES

1. Kudinova M. Empirical study of stress resistance levels of students with special educational needs. *Scientific works of interregional academy of personnel management. Psychology*. 2021. № 4(53). P. 40–45.
2. Kudinova M. Concept «stress resistance» in modern psychological discourse. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series «Psychological Sciences»*. 2016. № 6 (25). P. 48–54.
3. Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/>. Application date: January 15, 2023.

Larin Dmytro

*PhD, Associate Professor of Pedagogy and Psychology
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
Kyiv, Ukraine*

RESEARCH OF INTERCULTURAL DIFFERENCES IN INTELLIGENCE

The French A. Binet and T. Simon in the early twentieth century created tests to measure intelligence to determine the readiness of children for school in accordance with the level of educational institutions. After testing the tests in the United States, the study of intelligence has become widespread outside schools, in particular in government programs, taking into account the ethnocultural characteristics of the subjects (Cole, 2010).

Fierce controversy erupted after three-quarters of Italian, Hungarian, and Jewish immigrants to the United States in 1913 were found to be mentally retarded. Some of the participants in the controversy defended the scientific nature of IQ tests, arguing that people from southern and eastern Europe should be denied access to the United States. Opponents responded that such tests could not adequately measure the mental abilities of "foreigners" because they were associated with language and cultural knowledge, and migrants had poor language skills and belonged to countries with a culture very different from the American one (Cherry, 2020).

To this day, controversy over the interpretation of test results by members of groups that do not belong to a dominant culture has not subsided. Currently, ethnopsychologists identify several cultural reasons for differences in IQ in different nations. First, different cultures have different ideas about what intelligence is. The assessed intellectual abilities of the representatives of each of them must correspond to the content that is embedded in this concept. Second, people from different cultures may not have the same ideas about their abilities.

A serious theoretical explanation of the cultural reasons that could lead to the dominance of auditory perception in Africans has not been proposed. But there are many empirical examples that supporters of the balance hypothesis believe support it, such as the difficulty of Africans in learning mathematics, but their language skills and good sense of rhythm. However, the results of numerous studies are quite inconsistent.

Third, a test designed for one culture may be inadequate for another, even if its translation does not provoke any objections. For example, one American test of intelligence asks, "What do the piano and the violin have in common?" It is absolutely obvious that the answer to this question requires familiarity with these tools. The right answer can be expected from the middle class in the United States, but not from individuals from cultures that play other musical instruments.

On the study and differentiation of intellectual abilities, Matsumoto notes: "We only know that intelligence tests are good predictors of verbal skills needed to succeed in today's industrial society, in cultures with a formal education system, and are becoming more widespread around the world. But such tests may not measure motivation, creativity, talent, or social skills, which are also important success factors"(Matsumoto, 2016, p.199).

Intercultural differences in the set of qualities included in the concept of "intellect", and in relation to the manifestation of these qualities still require empirical research. And supporters of cultural relativism, beginning with Ruth Benedict, who published in 1934 the work "Anthropology and the Abnormal", suggest that everything that is in accordance with the laws of society and justified in it is considered normal.

By the early 70's. The concept of sensotype disappeared from comparative cultural psychology. This is due to the fact that in recent decades, the prevailing view is that in the psyche of the peoples inhabiting the Earth, much more common features than differences. In the study of perceptual processes, ethnopsychologists switched to the study of specific stimuli and intercultural differences began to be sought only in very limited areas of perceptual experience. Their achievements are traced to the example of the study of visual perception, it is appropriate to mention Rivers, from whom comparative and cultural psychology began.

This approach to this problem has contributed to the accumulation of interesting and incomprehensible to Western culture facts about the life of traditional societies and the creation of ethnopsychiatry. However, relativists avoid answering many remaining to this day controversial issues.

REFERENCES

1. Matsumoto, D.(2016). Culture and Psychology. 6. https://www.researchgate.net/publication/308074736_Culture_and_Psychology/citation/download
2. Cole, Sally. "Mrs Landes Meet Mrs. Benedict."American Anthropologist 104.2 (2002): 533–543. Web. 12 January 2010.
3. Cherry, K. (2020). Alfred Binet and the Simon-Binet Intelligence Scale. *Psychology*, (3). <https://www.verywellmind.com/alfred-binet-biography-2795503>
4. Velykyi, A. A. (1991). Psykholohichna antropolohiia. deiaki pidsumky rozvytku etnolohichnoi nauky za kordonom, 2, 35–47.
5. Danyliuk, I. V. (2010). Etnichna psykholohiia yak haluz naukovoho piznannia. Sammit-knyha.
6. Larin, D. (2021, 8 december). *Ethnocultural stereotypes of sexuality of personality*. The XII International Science Conference «About modern problems in science and ways to solve them», Graz, Austria. <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2021/12/ABOUT-MODERN-PROBLEMS-IN-SCIENCE-AND-WAYS-TO-SOLVE-THEM.pdf>

Лавецька О.В.,

*викладач гуманітарних та соціально-економічних дисциплін,
КЗ «Кам'янський фаховий медичний коледж» ДОР»*

Коваленко Я.В.,

*викладач, практичний психолог
КЗ «Кам'янський фаховий медичний коледж» ДОР»
м. Кам'янське*

АДАПТАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Будь-яке навчання, особливо у закладах фахової передвищої освіти, справа не з легких. Однією з найважливих умов успішної навчальної діяльності першокурсників є їхня своєчасна адаптація в освітньому середовищі. Перший курс може стати точкою опори для здобувача освіти, а може призвести до різних деформацій у поведінці, спілкуванні та навчанні. Саме на першому курсі формується ставлення молодшої людини до навчання та майбутньої професійної самореалізації. Нерідко процес соціально-психологічної адаптації першокурсників протікає стихійно. Водночас не всі здобувачі освіти, коли потрапляють в атмосферу закладу вищої освіти, здатні швидко адаптуватися. Звідси виникає необхідність удосконалити процес адаптації вчорашніх школярів до життя у коледжі.

Вступ до закладу вищої освіти визначається зміною умов життєдіяльності підлітків, призводить до зміни вироблених раніше звичок, навичок, ціннісних орієнтирів, часткової або повної втрати взаємовідносин з колишнім колом спілкування. Виділяють кілька видів адаптації: *формальна* (пізнавально-інформаційне пристосування до нового оточення); *суспільна* (процес внутрішньої інтеграції груп студентів-першокурсників та інтеграція цих груп з коледжним оточенням в цілому); *дидактична* (опрацювання нових форм і методів навчання у коледжі). Адаптація носить колективний характер. Це

безперервний, неминучий, необхідний процес, протягом якого відбуваються зміни у самосвідомості першокурсника у процесі засвоєння нових видів діяльності та спілкування.

У Кам'янському фаховому медичному коледжі для здобувачів освіти створені умови для успішного навчання та проживання; проводяться заходи, спрямовані на визначення свого місця в групі, а в подальшому в суспільстві. Індивідуальний підхід до кожного студента, створення доброзичливої атмосфери та ситуації успіху, допомога першокурсникам пристосуватися до вимог і умов навчання – основні складові успішної адаптації студентів до життя та навчання у коледжі і є підґрунтям подальшого розвитку кожного здобувача освіти як особистості.

На початку необхідна психологічна адаптація: підтримка-тренінг «Будемо знайомі», «Поділюсь улюбленим хобі», «Мої плани на майбутнє»; спільні виходи до театру, кіно; спортивні змагання та відпочинок на природі; відео-зустрічі, телемости зі студентами інших закладів вищої освіти; екскурсії до музею історії медичного коледжу.

Дієвими є анкети, інтерв'ю, бесіди для виявлення труднощів в процесі адаптації. Для особистих питань облаштована скринька довіри та віртуальний кабінет практичного психолога. На сайті коледжу створена сторінка безпеки для молоді, в якій висвітлені найбільш актуальні проблеми та ризики сучасної молоді та шляхи їх розв'язання та попередження. Студентами створені та розповсюджені рекламно-інформаційні ролики в соціальних мережах - Facebook, Instagram, в месенджерах - Viber, Telegram, WhatsApp, Участь у студентському флешмобі допомагає заявити про свої лідерські якості, до прикладу флешмоб «Живе серце». Об'єднують спільні святкування Дня медичної сестри та акушерки, Дня медичного працівника.

Такі заходи є міцним підґрунтям до переходу в професійне адаптаційне русло. Дієвими виявилися заходи: проведення науково-практичної онлайн-конференції за темою «COVID-19: Заходи та методи безпеки сьогодення» з міжнародною участю під гаслом «Врятуємо життя разом!» із залученням

представників студентської молоді різних країн світу; участь науково-дослідного гуртка внутрішньої медицини в науково-практичній конференції з міжнародною участю «Роль медсестри та акушерки у протидії хворобам цивілізації».

Вдалими заходами для здобувачів освіти є мотивуючі зустрічі з випускниками коледжу. Бесіди з випускниками дуже різні, але єдині за змістом: у них все вийшло!

Здобувачі освіти разом з досвідченими викладачами проводять просвітницьку роботу з метою підвищення загального рівня медико-санітарних знань серед широких верств населення; практичні тренінги із надання само- і взаємодопомоги, першої та домедичної допомоги постраждалим при станах, що виникають в екстремальних ситуаціях при нещасних випадках для школярів та студентів закладів освіти міста; тренінги професійного спрямування з хірургії, терапії, педіатрії, стоматології ортопедичної.

«Кращий заклад вищої освіти – 2021 року міста Кам'янське» отримав Кам'янський фаховий медичний коледж у огляді-конкурсі «Битва за ВИШ» серед закладів вищої освіти міста. Командний дух та прагнення до перемоги згуртували здобувачів освіти коледжу, посилили віру в себе і власні можливості. У такі моменти особливо відчувається гордість за свій навчальний заклад.

Залучаємо здобувачів освіти до участі у добродійних акціях та волонтерських проєктах: «Стань донором» спільно зі станцією переливання крові та Біорharma Plasma Кам'янське; «Допомога дітям» спеціалізованого будинку дитини; «Допомога самотнім людям»; «Стоп гіпертонія» з вимірюванням артеріального тиску широким верствам населення міста; «Туберкульоз виліковний» із проведенням соціального дослідження на обізнаність населення міста з цією проблемою у співпраці з Кам'янським протитуберкульозним диспансером; «Життя під захистом любові та знань. Проблеми ВІІІ-інфекції серед молоді» разом з Міським медичним центром здоров'я та медицини спорту.

У коледжі організовано волонтерський загін, який допомагає закладам охорони здоров'я у проведенні кампанії з вакцинації населення міста. Студенти

оформлюють супровідну документацію та проводять санітарно-просвітницьку роботу серед містян.

У процесі адаптації важлива підтримка і батьків як наших союзників. Для батьків маємо на сайті педагогічну вітальню як майданчик для спілкування, консультацій та порад.

Грамотно побудований адаптаційний процес сприяє чіткому усвідомленню здобувачами освіти, що медична професія є їх покликанням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Нерубаєва І., Павловський А., Шебардіна А. Методичний посібник. Найкращі практики роботи з підлітками. 2021. [Електронний ресурс]: <http://afew.org.ua/najkrashhi-praktiki-roboti-z-pidlitkami/>

2. Зданевич Л. В. Деякі аспекти студентської дезадаптації в процесі навчання [Електронний ресурс] / Л. В. Зданевич // Педагогічний дискурс : зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки Нац. акад. пед. наук України, Хмельн. гуманіт.-пед. акад. – Хмельницький, 2011. – Вип. 9. – С. 125–128.

3. Кулик Т. Психологічна адаптація першокурсників / Т. Кулик, І. Попик // Наш університет. – 2012. – № 10. – С. 5–7.

УДК 377.8.5.064

Ляшенко Н.Ю.,
*викладач основ біологічної фізики та медичної апаратури,
КЗ «Кам'янський фаховий медичний коледж» ДОР»
м. Кам'янське*

ОРГАНІЗАЦІЯ СПІВПРАЦІ КУРАТОРА З БАТЬКАМИ СТУДЕНТІВ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОЇ ГРУПИ (З ДОСВІДУ РОБОТИ)

Коли мене призначили куратором студентської групи, перше, що я зробила як викладач фізики, звернулась до словника. Куратор (в перекладі з латинської мови) означає: організація системи відносин через різноманітні види виховної

діяльності; створення умов для індивідуального самовиразу кожного студента; розвиток кожної особистості. Саме на це спираюсь у своїй роботі.

Моя робота в групі починається зі спостереження за навчанням та поведінкою студентів та вивчення їхніх сімей, знайомства через діалоги, опитування, анкетування; «знайомство за часом»; визначення хобі, здібностей, щоб порекомендувати гуртки та секції в коледжі, щоб здобувачі освіти могли продовжити реалізацію своїх попередніх захоплень: вивчення мови, танці, музика, екскурсії, музеї, театри, участь у спортивних змаганнях. Так у мене вийшло розгалужене дерево взаємовідносин в групі.

Відомо, що сім'я – це основний осередок, де відбувається формування особистості студента. Саме в сім'ї беруть початок світогляд, ідейні й моральні переконання, практичні навички, ціннісні орієнтири [1].

Аналіз власної педагогічної практики у коледжі показує, що найкращі результати дає організація спільної роботи куратора і сім'ї у напрямках: підтримка фізичного здоров'я студентів; спілкування й формування особистісних орієнтирів студентів (інтерес до життя та культури, відношення до однолітків, що сприяють розумінню загальнолюдських цінностей); пізнавальна сфера життя студентів з урахуванням їх індивідуальних особливостей (робота з викладачами); робота з родиною, що спрямована на підвищення педагогічної культури батьків та на зміцнення взаємодії закладу освіти та родини.

Батьки студентів - мої союзники. Я їм вдячна за довіру і розуміння взаємної відповідальності; за те, що цивілізовано досягаємо компромісу; за підтримку багатьох наших починань, соціальних проєктів та долучення до благодійних акцій.

Активна участь батьків в освітньому процесі дійсно сприяє поглибленню мотивації навчання та соціалізації студентів. Розмова на батьківських зборах йде про якість знань і рівень інтелектуальних зусиль та про досягнення студентів. Вирішуються проблемні питання, надаються поради щодо психологічної підтримки та виховання дітей. У невимушеній розмові пропоную батькам письмово відповісти на питання про певні особливості їх дітей, на які мені треба

звернути увагу особисто та в колективі: запальний, вразливий, агресивний, непримиренний. За необхідністю практичний психолог проводить корегуючі, профілактичні бесіди серед здобувачів освіти з елементами тренінгу, психомалюнками. Практичний психолог допомагає розв'язати складні ситуації, дає куратору слушні підказки, а батькам - ефективні поради. Разом формуємо психологічно-комфортну академічну групу та успіх співдружності - батьки, куратор, викладачі. Аналіз анкетування батьків щодо оцінювання якості освітнього процесу в коледжі свідчить, що 86% студентів не мають проблем з адаптацією у коледжі; 81% навчається самостійно, батьки лише контролюють процес навчання; 92% батьків використовують поради на сторінці сайту коледжу «Педагогічна вітальня для батьків - «Нам потрібна Ваша підтримка».

Дистанційне навчання вимагає інших форматів спілкування. Вдало застосовую смартоб для залучення батьків до спільної діяльності. Створила Google Class куратора групи, де надаю необхідну інформацію для здобувачів освіти та їх батьків, де вони знайдуть відповіді на більшість питань, які їх цікавлять і поставлять нові. За допомогою Google Calendar планую спільні заходи: відеозустрічі батьківських зборів, конференції, анкетування тренінги, майстер-класи, діалоги тощо. Вчасно і вдало надана інформація попереджує можливі протистояння сторін: батьки-коледж, бо ми бачимо в них тільки партнерів.

Наразі актуальними є проведення спільних дружніх зустрічей із батьками. До прикладу: батьки і здобувачі освіти за бажанням знайомлять з родоводом сім'ї, історією ікони своєї бабусі, сімейними реліквіями та колекціями, історією імені або походженням прізвища, захопленнями своєї сім'ї (рукоділья, спорт, садівництво, подорожі тощо). Це об'єднує, зближує, наповнює стосунки в групі і між батьками новим змістом, центром якого є взаємоповага. В цьому процесі куратор – координатор.

Ще однією формою роботи з батьками і здобувачами освіти є поширення серед них буклетів і брошур з інформацією прав студентів, попередження насильства в сім'ї, профілактики шкідливих звичок, подолання стресу в умовах

війни, протистояння булінгу, подолання конфліктів, дотримання академічної доброчесності, правил поведінки та безпеки тощо.

Дієвими є дні довіри, дні відкритих дверей, коли батьки приходять у коледж та дізнаються про успішність, поведінку та успіхи своїх дітей. Такі зустрічі встановлюють тісний контакт між коледжем та сім'єю. Обмін думками та досвідом родинного виховання, обговорення проблем, консультування з питань сімейного виховання, що хвилюють батьків, та своєчасно вжиті заходи ефективно попереджують недоліки у навчанні та поведінці здобувачів освіти.

Зрозуміло, що не треба заважати розвитку в становленні особистості. Зрілість і самостійність можливі в умовах довіри, поваги, вільного обміну власними думками та судженнями. Як викладач фізики в медичному коледжі наголошую: медицина, фізика і біофізика – це науки, що розвивають особистості. Чим доросліші мої студенти, тим складніші питання вони задають. Я не можу досягнути всі питання і моменти, якщо вони дуже особисті. Але задати тон спілкуванню, створити обстановку довіри, підтримати, просто вислухати – все це означає: не бути байдужим. Я у постійному пошуку нових форм співпраці з батьками студентів.

Резюме. Дерево родоводу проростає глибоким корінням, яке підтягує живильні соки до молодого листя. Сім'я – це основа формування людської особистості, бо робить життя кожного щасливим, повноцінним, плідним. Гармонійне поєднання усіх напрямків роботи куратора у співпраці зі здобувачами освіти та їх батьками сприяє становленню й розвитку академічної групи в цілому. Сподіваюсь, що у долі кожного з наших випускників медичний коледж займає своє місце – затишне та позитивне.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мацарська В.Б. Співпраця з батьками студентів - одна із засад гармонійного розвитку особистості молодшої людини. 2018. [Електронний ресурс]: <https://vseosvita.ua/library/spivpraca-z-batkami-studentiv-15739.html>

Малярчук А.В., Чабаненко О.Ю.,
викладачі циклової комісії біохімічних та екологічних дисциплін
Дніпровського політехнічного коледжу
м. Дніпро

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ У РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ
КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
162 «БІОТЕХНОЛОГІЇ ТА БІОІНЖЕНЕРІЯ»**

Актуальність. Створення моделі інформаційно-методичного забезпечення екологічної діяльності викладачів і здобувачів освіти. Актуалізується можливість реалізації особистісно-орієнтовного навчання, спрямованого на розвиток екологічної свідомості майбутніх фахівців, формуванню відповідальності за сьогодення і майбутнє людства.

Мета – охарактеризувати основні форми та види екологічної діяльності, які використовуються в Дніпровському політехнічному коледжі, представити найбільш результативні методи.

Екологічна освіта – це сукупність таких компонентів як екологічні знання, екологічне мислення, екологічний світогляд, екологічна етика та екологічна культура. Вирішення гострих екологічних та соціально-економічних проблем можливе за умови підготовки майбутніх фахівців з високим рівнем екологічних знань, екологічної свідомості й культури на основі нових критеріїв оцінки взаємовідносин суспільства й природного середовища [1].

В Дніпровському політехнічному коледжі працює гурток «Біологічний дослідник», до роботи якого залучаються здобувачі освіти спеціальності 162 «Біотехнології та біоінженерія». На його засіданнях у молоді формується екологічна культура, прищеплюються навички, уміння спостерігати, досліджувати і пояснювати явища природи. Учасники гуртка становляться свідомими прихильниками захисту природи, збереження різноманіття видів Дніпропетровщини.

В роботі гуртка знаходять застосування своїм здібностям творчо налаштовані здобувачі освіти, які створюють макети будови клітин, вірусів, грибів та виготовляють наочні посібники; малюнки тварин і рослин; складають біологічні квести; пишуть вірші, сценарії до природничих заходів: День Землі, Всесвітній день Води, Професійний день еколога.

Серед інноваційних пошуків роботи гуртка слід відмітити залучення молоді до вивчення унікального ландшафтного об'єкту Діївських плавнів, що входять у каскад Дніпровських плавнів і мають багату флору й фауну, цікаву історію.

Природний аквально-територіальний комплекс «Діївські плавні» має рекреаційне, природоохоронне та пізнавальне значення для населення міста. Під керівництвом викладачів проходять орнітологічні спостереження, гідрологічна оцінка водойм плавнів, мікробіологічні дослідження води. Організуються екскурсії для молодших школярів з метою популяризації еко відпочинку, які проводять самі здобувачі освіти. Розроблені карти еко стежин та вело маршрутів по території Діївських плавнів. Така форма навчання надає можливості сприймати красу природи, уміння поводитися в природі (Фото №1).

Фото №1 – Екскурсії викладача Малярчук А.В. Діївськими плавнями зі здобувачами освіти спеціальності 162 «Біотехнології та біоінженерія»

Розвиток стійкого інтересу до екологічних питань, потреби у підвищенні рівня екологічних знань, мотивації до екологічної діяльності відбувається під час науково-дослідницької роботи. Особлива увага приділяється дослідницькій роботі здобувачів освіти. Вони аналізують побутові відходи, проводять

моніторинг кислотних опадів, фіто індикаційну оцінку стану атмосфери, води та ґрунтів.

Створена програма дослідницьких робіт по вивченню стану балок Башмачка й Канцерівка, які розташовані на правому березі р. Дніпро, Дніпропетровської області, Солонянської ОТГ. Балкова мережа Дніпропетровської області нараховує кілька тисяч балок (тільки 27 балок і ярів входять до 114 об'єктів природно-заповідного фонду Дніпропетровської області). Кожна з них заслуговує дослідження, уваги і охорони. Балки і яри – це самобутні екосистеми, які є останніми притулками дикого природного життя в степовому Придніпров'ї [2].

Забезпечення цілісності й системності організації природоохоронної, ресурсозберігаючої та художньо-творчої діяльності з екологічним спрямуванням відбувається під час проведення екскурсій до балок Башмачка та Канцерівка, під час яких відбувається збір матеріалу, опис флористичного складу та рослинних угруповань. Проводиться опис рідкісних та зникаючих рослин. Результатом цієї роботи є створення стендів червонокнижних рослин, тварин і першоцвітів Дніпропетровської області (фото № 2).

Фото №2 – Дослідницька робота здобувачів освіти ДПК в балках Башмачка та Канцерівка

Щороку здобувачі освіти коледжу проводять натуралістичні кампанії, які передбачають благоустрій паркових зон Новокодацького району, території коледжу. Усе це виховує дбайливе ставлення до навколишнього середовища, привчає охороняти її.

Застосовуються інноваційні, інформаційно-комунікаційні, інтерактивні технології розвитку екологічної культури в освітньому процесі під час проведення декад біології і екології. Під час проведення декад набуваються майбутніми фахівцями технології екологічного виховання; засвоюються міжпредметні зв'язки з біології й екології, хімії й фізики, географії й математики. Традиційно в стінах нашого навчального закладу декади екології та біології проходять у формі цікавих екологічних ігор «екодайджест», фотоквестів, екологічних конкурсів, ecosystem лабораторії [3].

Значний потенціал у формуванні екологічної культури особистості мають навчальні практики, під час яких реалізується екологічна підготовка майбутніх фахівців, здійснюється допрофесійна підготовка, набуваються життєві компетентності. Великі можливості для формування екологічних знань, умінь і навичок, формування екологічної свідомості, мислення, навичок екологічно грамотної діяльності мають поза аудиторні заняття, де реалізується різнобічна взаємодія здобувачів освіти як суб'єктів діяльності з навколишнім середовищем (Фото № 4).

Фото №4 – Позааудиторна екологічна

діяльність

викладача Чабаненко О.П. зі здобувачами освіти спеціальності 162 «Біотехнології та біоінженерія»

Під час проведення екскурсій, «живих» лекцій на природі формується раціональна, природозберігальна свідомість при активному спілкуванні з довкіллям. Такі нестандартні форми проведення занять сприяють формуванню екологічної культури майбутніх фахівців: вивчати природу свого краю,

виховувати дбайливе ставлення до природних багатств України; озброїти майбутніх фахівців знаннями, виробити у них практичні вміння і навички раціонального природокористування, спонукати їх до конкретних дій щодо поліпшення стану довкілля, не допускати негативних впливів на природу в процесі своєї трудової діяльності; формують відповідальність за природу.

Висновки. Розвиток екологічної культури здобувачів освіти набуває особливої актуальності, оскільки – комплексний підхід – спрямований на підготовку майбутнього фахівця з високим рівнем загальної, професійної та екологічної культури для успішної самореалізації у професійній та особистій життєдіяльності. Під час навчання в Дніпровському політехнічному коледжі здобувачами освіти засвоюються технології екологічної діяльності; забезпечуються цілісності й системності організації природоохоронної, ресурсозберігаючої діяльності з екологічним спрямуванням. Цілісно організований розвиток екологічної культури майбутніх фахівців у ДПК забезпечує підвищення якості їхньої професійної підготовки, сприяє всебічному професійно-особистісному розвитку і саморозвитку.

ЛІТЕРАТУРА

- 1 Качур І. В. Проблеми формування екологічної культури в освітньому середовищі. Наука. Релігія. Суспільство. № 2, 2011. 213 с.
- 2 Манюк В.В. Заповідні куточки на Дніпропетровщині: заказники: [навчальний довідник] / Вад. В. Манюк, Вол.В. Манюк. Дніпропетровськ, 2011. 120 с.
- 3 Лук'янова Л. Б. Основи екології, методика екологізації фахових дисциплін: навч.- метод. посіб. для викладачів. Вид. 2-ге змінене і доповнене. Київ : ТОВ «ДСК – Центр», 2016. С. 210 с.

Махинько В.Г.,

викладач дошкільних дисциплін з методиками дошкільного виховання

КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» ДОР»

м. Нікополь

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО - ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Природа – великий учитель і вихователь. Уміння бачити природу - перша умова виховання через неї. Дитину треба навчити помічати, відчувати красу природнього довкілля, і усвідомлювати свою причетність до її збереження. Державним стандартом дошкільної освіти визначається основне завдання освітнього напрямку « Дитина в природному довкіллі», яке полягає у формуванні природничо - екологічної компетентності дітей дошкільного віку. Це здатність дитини до природо доцільної поведінки в різних життєвих ситуаціях, що ґрунтується на емоційно- ціннісному ставленні до природи, знанні її законів, усвідомленні себе як частки природи, відчуття відповідальності за те, що відбувається навколо неї та внаслідок її дій у довкіллі. Зміст освітньої діяльності в цьому напрямку полягає в розкритті перед дітьми багатогранної цінності природи. Інновації навчання, які продиктовані часом, на новому рівні сприяють пізнанню природи, допомагають на основі чуттєвого сприймання та творчого переосмислення розуміти особливості природного навколишнього середовища, помічати взаємозв'язки і залежності в ньому і формують природо доцільну поведінку дітей.

Теоретичні засади природничо-екологічного виховання дітей дошкільного віку формувалися цілою плеядою науковців - Г. Беленькою, Н. Горопахою, Н. Лисенко, В. Маршицькою, Т. Науменко, С. Ніколаєвою, З. Плохій, Г. Тарасенко, Н. Яришевою, та іншими вченими. Інноваційні технології у процес ознайомлення дітей дошкільного віку з природою впроваджували Н. Кот,

К. Крутій, Н. Лисенко, Г. Марочко, Є. Максименко, З. Плохій, Л. Присяжнюк, Н. Яришева.

Провідними формами ознайомлення дітей з природою на сьогодні лишаються: екскурсії, прогулянки щоденні та цільові, в організації яких задіяні методи безпосереднього ознайомлення: спостереження, робота в куточку природи і на земельній ділянці, досліди. Узагальнення і уточнення набутих знань проходить на заняттях, в ході бесід, читання творів дитячої природничої літератури, через ігри природничого змісту. Діти відкривають для себе світ природи і в цьому відкритті необхідно допомагати їм активно шукати відповіді на проблемні запитання, спілкуватися, дискутувати, звертатися до книг, розвивати пізнавальні інтереси, допитливість, спостережливість, розвивати самостійність думки та вміння приймати рішення відповідно до ситуації.

Розвиток суспільства, зміни в навколишньому житті вносять корективи і налаштовують педагогів на пошук більш ефективніших засобів навчання і виховання на основі сучасних методів, прийомів та нових інтегрованих технологій. На даний момент актуальними є прості у використанні, проте ефективні методи та прийоми виховання екологічної культури дошкільників.

Серед «педагогічного ринку» пропонованих прийомів, що сприяють розвитку екологічної вихованості дошкільників є сторітелінг. Сторітелінг (англ. storytelling) – це мистецтво складання і розповідання захопливих історій, яке допомагає дітям впорядкувати мислення, коли дитина слухає та вчиться розповідати сама. Слухаючи історії, вона також тренує свої емоції, отримує новий досвід і дізнається нові варіанти вирішення конфлікту чи проблеми. Сторітелінгом людство займалося завжди. Наші пращур передавали з покоління в покоління весь накопичений людством досвід та знання через міфи, легенди, казки. В процесі сторітелінгу, діти занурюються у фантастичний казковий світ, сповнений чудес, таємниць і чарівності і активно діють у ньому, як рятівники і друзі природи.

Серед різноманітних варіантів сторітелінгу, виділимо найвідоміші:

- «біном фантазії» – дітям пропонують описати незвичайних казкових персонажів, таких як «антиліс», «анти-природа», і розповісти про них;
- «перевернення» казки – розповідання по-новому відомої авторської казки природознавчого змісту;
- «вінегрет» («салат») з казок – об'єднання епізодів різних казок. Діти поєднують сюжети різних казок, переносять героїв однієї казки в сюжет іншої. Одержані цікаві сюжети записуються, і через якийсь час дітям пропонують прослухати складені ними казки та визначити, що переплутано, повернути героїв у їхні казки;
- продовження казки, розпочатої вихователем, і придумування нового закінчення казки;
- казка в заданому напрямку – використання сюжету відомої казки з переміщенням її героїв в інший час або простір;
- казки «навиворіт» – зміна характеристик персонажів, їхньої поведінки і, як наслідок, – сюжету казки;
- гра-казка - дитина уявляє себе в різних ролях і, виходячи з них, визначає значення лісу і його мешканців;
- перетворення дитини на героя казки та розмова з іншими персонажами казки, висловлювання своїх прохань, побажань, скарг об'єктам і явищам природи (рослинам, сонцю, вітру) і людям, у тому числі дітям.

Казка є тим незамінним засобом, який, завдяки образності та впливу на почуття дитини, забезпечує міцність засвоєння природознавчих уявлень, спонукає до екологічно доцільної поведінки та діяльності. Екологічна казка забезпечує формування реалістичних уявлень про окремі об'єкти та явища природи, потреби живих організмів, зв'язки та залежності у природі в їх багатоступеневій ієрархічній послідовності та єдності, комплексно впливає на когнітивну, почуттєву і діяльнісну сфери особистості дитини.

Результивною і ефективною є система роботи з екологічного виховання дітей засобами театралізованої діяльності, де українська народна казка, авторська казка виступають найдоречнішим матеріалом для спектаклів екологічного театру.

Екологічний театр – це новий напрям у роботі з дітьми, а це означає, що відкриваються широкі можливості творчого пошуку, результатом якого є не лише цікаві театральні постановки, а й нові знання про наш спільний дім, про взаємозалежність людини і природи. Мета екологічного театру: формування екологічного світогляду й активної життєвої позиції підростаючого покоління, розвиток почуття колективізму, відповідальності; набуття дітьми досвіду етичної поведінки в природі. У ході театралізованого дійства діти інтуїтивно осягають одвічний сенс існування будь-чого у природі й усвідомлюють значення екологічно виваженої поведінки людини в довкіллі. У процесі підготовки вистави задіяні всі діти, з урахуванням індивідуальних особливостей, що визначається у розподілі ролей та доручень: актори, режисери, костюмери, музичні оформлювачі, гримери, суфлери, конферансьє та інше. Елементи гри, діалогу, музики і танцю, використання яскравих костюмів та масок сприяють емпатійному злиттю учасників вистави з об'єктами втілення, навчають дітей співучасті й співпереживання, спонукають до активної допомоги об'єктам природи. До створення вистав та виготовлення театрального реквізиту залучаються батьки та члени їх родин, а також усі працівників дошкільного закладу. Тематика вистав може бути наступною: «Мандрівка до лісу»; «Зелена аптека», «Розмова дерев», «Казка про звірят», «Зайці-пустунці», «Казка про поросятко Квік та Хрюк, що сірники взяли до рук», «Зайченята», «Квітка вогню».

Театралізовані форми екологічного виховання дають дітям можливість відчувати себе в природі й природу в собі. Вони коригують етичні й естетичні уявлення вихованців, формують у них відповідальність за власні думки та вчинки, що стосуються природи.

Емоційне життя дитини виявляється у формі почуттів, які у вигляді стійких емоційних станів можуть перетворюватися на характерні риси особистості. Чим вищий рівень емоційно-позитивного ставлення до навколишньої природи і стійкіше негативно-критичне ставлення до фактів згубного ставлення до неї, тим ефективніше буде проходити формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження
Упоряд.: О.Г. Косенчук та ін. Харків: Ранок, 2021. 240 с.
2. Гавриш Н. Секрети методичної кухні, або Як підготувати педагога –
майстра. Вихователь – методист. 2015. №2. С.15-22
3. Крутій К. Сторітелінг: мистецтво розповідання, або як зацікавити й
мотивувати дітей . Дошкільне виховання. 2017. №7. С. 2-5.
4. Тарасенко Г. Театр природи: Естетико-екологічне виховання засобами
театралізованої діяльності . Дошкільне виховання. 2016. № 12. С. 2-6.

УДК 377.8.091.12

Михайлик О.В.,
завідувач навчально-методичного кабінету,
викладач української філології
КЗ "Нікопольський фаховий педагогічний коледж" ДОР»
м. Нікополь

КАДРОВА ПОЛІТИКА КОЛЕДЖУ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА КОМАНДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Кадрова політика коледжу – цілісна стратегія роботи з персоналом, спрямована на своєчасне забезпечення оптимального балансу процесів комплектування, збереження колективу, його професійного розвитку відповідно до потреб чинного законодавства у сфері освіти, а також на збереження і розвиток науково-освітнього і культурного середовища коледжу. Серед основних напрямів кадрової політики слід відзначити:

- формування сучасної кадрової політики на базі поєднання професіоналізму, життєвого досвіду та перспектив фахового зростання і самореалізації; залучення молодих перспективних працівників;
- оновлення системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників та стимулювання і мотивація їх до удосконалення професійної діяльності,

заохочення професійного зростання та неперервної педагогічної освіти викладачів;

–забезпечення об'єктивного комплексного оцінювання педагогічної діяльності викладачів під час атестаційних заходів з дотриманням принципів відкритості та колегіальності, гуманного і доброзичливого ставлення до педагогічного працівника, повноти і системності вивчення його професійної діяльності;

–формування інноваційної корпоративної культури коледжу і внутрішнього конкурентного середовища;

–удосконалення механізму мотивації педагогічних працівників до їх безперервного професійного зростання через систему моніторингу якості педагогічної діяльності та рейтингову оцінку кожного учасника освітнього процесу;

–забезпечення функціонування ефективної комплексної системи стимулювання педагогічних працівників до удосконалення професійної діяльності, орієнтованої на реалізацію конкретних завдань з оцінюванням за кінцевим результатом;

–забезпечення ефективної мотивації педагогічних працівників коледжу шляхом створення системи заохочення за високу публікаційну активність, участь у міжнародних, всеукраїнських, регіональних наукових конференціях та професійних конкурсах;

–надання дієвої допомоги працівникам коледжу в підготовці та захисті дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії (кандидата наук);

–забезпечення дотримання законодавчо встановлених диференційованих норм навчального навантаження, проведення моніторингу якості його виконання та соціологічних опитувань про якість занять, преміювання викладачів, які мають високий рейтинг у студентів;

–формування іміджу колективу як сучасного закладу освіти - відкритого для громадськості та конкурентоспроможного на ринку праці.

Кадрова політика в повному обсязі узгоджується із загальною стратегією розвитку коледжу, цілями якої є зростання престижу закладу освіти, розвиток потенціалу працівників усіх напрямів діяльності коледжу, виявлення причин плинності кадрів, попередження надмірної ротації персоналу.

У Методичних рекомендаціях із питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах фахової передвищої освіти визначено принципи, вимоги, критерії та індикатори кадрової політики закладу освіти. Серед ключових принципів забезпечення якості освіти визначено:

- сприяння безперервному професійному зростанню педагогічних працівників;
- забезпечення академічної свободи і мобільності педагогічних працівників;
- оцінювання ефективності педагогічної діяльності і мотивації педагогічних працівників.

Керуючись названими принципами, кадрова політика коледжу базується на поєднанні професіоналізму, життєвого досвіду та перспектив фахового зростання і самореалізації молодих перспективних працівників.

Згідно із Положенням про підвищення кваліфікації педагогічних працівників КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» ДОР» і Порядком підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 (зі змінами), викладачі коледжу підвищують кваліфікацію щороку за накопичувальною системою (не менше 30 годин за рік і не менше 150 годин за 5 років),

Необхідно звернути увагу, що педагогічні працівники особисто забезпечують власний професійний розвиток і підвищення кваліфікації, обираючи різні види, форми і напрями підвищення рівня своєї педагогічної та фахової майстерності:

- розвиток професійних компетентностей (знання навчального предмета (дисципліни), фахових методик, технологій);

–формування у здобувачів освіти спільних для ключових компетентностей вмінь, визначених частиною першою статті 12 Закону України “Про освіту”;

–психолого-фізіологічні особливості здобувачів освіти певного віку, основи андрагогіки; створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами;

–використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі, включаючи електронне навчання, інформаційну та кібернетичну безпеку;

–мовленнєва, цифрова, комунікаційна, інклюзивна, емоційно-етична компетентність;

–формування професійних компетентностей галузевого спрямування, опанування новітніми освітніми технологіями, пов'язаними із впровадженням Концепції Нової української школи, інших освітніх проектів (зокрема «На крилах успіху»);

–розвиток управлінської компетентності (для керівника коледжу, його заступників, керівників структурних підрозділів тощо).

Активна підтримка педагогічних працівників адміністрацією коледжу є запорукою формування педагогіки партнерства, сталого розвитку закладу освіти, збереження здорового мікроклімату в колективі, покращення діяльності та забезпечення якості освіти, створення умов для реалізації індивідуальної освітньо-професійної траєкторії професійного розвитку кожного викладача відповідно до фахових уподобань та рівня професійної компетентності, запитів освітньої системи регіону в цілому та коледжу зокрема.

Навчально-методичним кабінетом коледжу розроблено систему координування професійного розвитку педагогів на підставі щорічного орієнтовного плану. Кожен педагогічний працівник готує свій перспективний план професійного зростання на 5 років, враховуючи, що орієнтовно 50%

(орієнтовно 60 годин, але не менше 30 з кожної дисципліни чи предмета, які викладає педагогічний працівник) від загальної кількості годин (120-150) спрямовані на розвиток професійних компетентностей (знання навчального предмета (дисципліни), фахових методик, технологій), і не менше 10 відсотків - на вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у частині роботи зі здобувачами освіти з особливими освітніми потребами.

Двічі на рік (у грудні і червні) на засіданні педагогічної ради проводиться процедура визнання результатів підвищення кваліфікації у суб'єктів, які не мають відповідної ліцензії.

З метою забезпечення прозорості та об'єктивності оцінювання діяльності кожного педагогічного працівника, підвищення мотивації до удосконалення навчальної, науково-методичної та інноваційної діяльності щорічно проводиться моніторинг і оцінювання роботи викладача відповідно до Положення про рейтингову оцінку педагогічної діяльності. Рейтингове оцінювання здійснюється на основі показників педагогічної діяльності викладачів, проводиться в цілому по Коледжу і окремо в межах циклових комісій. Перелік показників для розрахунку рейтингу за результатами діяльності у поточному навчальному році затверджуються педагогічною радою коледжу.

Рейтинг педагогічного працівника розраховується за даними, поданими у Персональних рейтингових картах викладача. Обговорення облікової роботи викладачів проводиться на засіданнях циклових комісій. Обліковані дані (Персональні рейтингові карти, витяг з протоколу циклової комісії з обрахованим рейтингом у межах циклової комісії) подаються до навчально-методичного кабінету і розглядаються рейтинговою комісією коледжу. До звітів обов'язково додаються довідкові матеріали, які підтверджують наведені у звітах показники. Рейтингова комісія коледжу остаточно визначає і затверджує рейтинг роботи викладача. Оцінювання педагогічної діяльності відбувається протягом навчального року, підсумки затверджуються на засіданні педагогічної ради у червні.

Рейтингове місце викладача за навчальний рік є підставою для його грошового преміювання за сумлінну працю, нагородження грамотами різного рівня, проведення тарифікації, призначення на посаду. Рейтингова оцінка роботи враховується під час атестації педагогічних працівників. Інформація про лідерів рейтингового оцінювання розміщується на загальноколеджній Дошці пошани.

Важливою складовою системи оцінювання ефективності роботи викладачів є проведення щорічного конкурсу на кращі методичні матеріали. З цією метою розроблене Положення про конкурс на кращі методичні матеріали викладачів, яке регламентує процедуру конкурсного оцінювання, створення (на засадах єдиних критеріїв) системи об'єктивного аналізу якості науково-методичної та видавничої діяльності викладачів, сприяє об'єктивному оцінюванню при атестації педагогічних працівників на присвоєння кваліфікаційних категорій та педагогічних звань, забезпеченню здорової конкуренції, підвищення мотивації ефективності праці, а також стимулюванню діяльності, спрямованої на підвищення якості освітніх послуг.

Крім цього, у закладі освіти щорічно проводяться Методичні сесії для молодих викладачів і викладачів, які перший рік працюють у коледжі (грудень); Фестивалі методичної творчості викладачів, які атестуються (березень); Виставки «Методична творчість» (травень).

Отже, система мотивації педагогічних працівників реалізується через:

- систему рейтингової оцінки педагогічної діяльності (Положення про рейтингову оцінку);

- об'єктивний аналіз якості науково-методичної та видавничої діяльності викладачів (Положення про конкурс на кращі методичні матеріали);

об'єктивне оцінювання при атестації педагогічних працівників на присвоєння кваліфікаційних категорій та педагогічних звань (Положення про атестацію педагогічних працівників).

Підсумовуючи викладене вище, можемо констатувати, що цілеспрямована робота з розвитку кадрового потенціалу є не лише засобом реалізації персональної ефективності кожного педагогічного працівника, а й

фактором командної взаємодії колективу для довгострокового забезпечення конкурентоспроможності закладу освіти як на регіональному, так і всеукраїнському ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методичні рекомендації з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-z-pitan-formuvannya-vnutrishnoyi-sistemi-zabezpechennya-yakosti-osviti-u-zakladah-profesijnoyi-profesijno-tehnichnoyi-osviti>

2. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800. URL: <https://sqe.gov.ua/law/postanova-kabinetu-ministriv-ukrain-52/>

3. Положення про підвищення кваліфікації педагогічних працівників КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» ДОР». <http://nikpedcol.in.ua/>

4. Положення про рейтингову оцінку педагогічної діяльності викладачів КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» ДОР». <http://nikpedcol.in.ua/>

5. Положення про конкурс на кращі методичні матеріали викладачів КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» ДОР». <http://nikpedcol.in.ua/>

УДК 377.091(043.2)

Нарійчук М.Д.

*кандидат педагогічних наук
викладач природничих дисциплін і технології навчання
КЗ "Одеський педагогічний фаховий коледж"
м.Одеса*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Заклад дошкільної освіти є одним із провідних соціальних інституцій емоційної соціалізації дітей старшого дошкільного віку, де відносно

педагогічно спрямована її складова – емоційного розвитку – сприяє становленню особистості дошкільника, а гармонізація стосунків між дітьми та вихователями, закладом дошкільної освіти та сім'єю забезпечує ознайомлення дитини зі світом емоційних відносин.

Встановлено залежність від психолого-педагогічних та вікових особливостей дітей дошкільного віку й педагогічних умов забезпечення процесу емоційного розвитку дітей.

У літературі представлено досить широке смислове значення поняття умова: «умова – це необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь; обставини, особливості реальної дійсності, за яких відбувається або здійснюється що-небудь; правила, які існують або встановлені в тій чи іншій галузі життя, діяльності, які забезпечують нормальну роботу чого-небудь; правила, вимоги, виконання яких забезпечує що-небудь; сукупність даних, положення, що лежать в основі чого-небудь» [2, с. 36].

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив виділити таке визначення поняття «умови»:

«сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів і матеріально-просторового середовища, спрямованих на розв'язання поставлених завдань».

Дослідником визначено і досліджено педагогічні умови, що забезпечують якісну професійну підготовку фахівців, а саме: реалізацію змісту освіти; методичне забезпечення навчально-виховного процесу; впровадження інноваційних навчальних технологій; забезпечення особисто орієнтованого підходу в організації навчання; стан виховної роботи у вищій школі; професійну майстерність викладачів [6, с.368].

Отже, поняття «умова» розуміється як сукупність певних, фактів, обставин, впливів, процесів, що надають змогу управляти навчально-творчим процесом в результаті якого формується особистість.

Окрім поняття «умови» виділяють також вчені та дослідники й «педагогічні умови».

Вчені О. Пехота та ін. вважають, що педагогічні умови – це система, складовими якої є певні норми, методи, умови, ситуації, що об'єктивно склалися та є необхідними для досягнення певної педагогічної мети [12, с. 183].

Необхідність у визначенні педагогічних умов щодо більш ефективної професійної підготовки фахівців розглядається у роботах багатьох дослідників.

Термін «педагогічні умови» у широкому розумінні можна визначити як сукупність заходів і остаточних результатів дій соціально-педагогічних процесів на відповідному етапі розвитку суспільства. У лексикографічних джерелах термін «педагогічна умова» трактується як «певна обставина чи обстановка, яка впливає (прискорює чи гальмує) на формування та розвиток педагогічних явищ, процесів, систем, якостей особистості» [11, с.47-53].

Спираючись на дослідження А. Литвина, можна зробити такі узагальнення :

- педагогічні умови є складовим елементом освітньої системи, цілісного педагогічного процесу, який опосередковується активністю всіх його учасників;

- вони відображають сукупність можливостей освітнього середовища (зміст, методи, прийоми і форми навчання та виховання, програмно-методичне забезпечення освітнього процесу) і матеріально-просторового середовища (навчальне та технічне обладнання тощо), що впливають на діяльність освітньої системи;

- у структурі педагогічної умови присутні як внутрішні елементи, які впливають на розвиток особистісної сфери суб'єктів навчального процесу, так і зовнішні обставини навчально-виховного процесу;

- належне обґрунтування педагогічних умов забезпечує ефективне раціонування та стійкий розвиток педагогічної системи, гарантує неперервність, підвищує якість та ефективність освітнього процесу

Отже, аналіз поняття «педагогічна умова» дає можливість дійти висновку, що в контексті дослідження реалізація педагогічних умов має на меті організувати та вдосконалити педагогічний процес закладу дошкільної освіти задля забезпечення поетапного формування емоційного розвитку у дітей старшого дошкільного віку; визначити завдання, форми, методи і прийоми ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з різновидами емоцій; забезпечення ефективної взаємодії дорослих та дітей у процесі формування їхнього первинного емоційного досвіду [13, с.349-356].

У зв'язку з вищесказаним, ефективними педагогічними умовами емоційного розвитку старших дошкільників було визначено:

- наповнення складових педагогічного процесу в закладах дошкільної освіти (мета, завдання, зміст, форми, методи) завданнями щодо емоційного розвитку дітей;
- стимулювати дітей до володіння своїми емоціями та почуттями, емоційне вираження;
- залучення батьків до педагогічного процесу задля ефективного емоційного розвитку старших дошкільників.

Розглянемо більш докладно кожен з визначених педагогічних умов виховання старших дошкільників у взаємодії дошкільної установи і сім'ї.

Перша педагогічна умова – *наповнення складових педагогічного процесу в закладах дошкільної освіти (мета, завдання, зміст, форми, методи) завданнями щодо емоційного розвитку дітей* – обумовлюється важливістю розуміння специфіки процесу емоційного розвитку дітей дошкільного віку, який спрямований на формування у них елементарних уявлень про емоції, різновиди емоцій, причини та прояви виникнення емоцій, засоби вираження емоцій. Знання набуваються шляхом наслідування за

інструкцією дорослого в результаті логічної поведінки, творчого вивчення довколишнього світу.

Друга педагогічна умова – *стимулювати дітей до володіння своїми емоціями та почуттями, емоційного вираження* – пов'язана із використанням творів художньої літератури та знайомих для дітей життєвих ситуацій з метою опанування емоційного вираження.

Третя педагогічна умова – *залучення батьків до педагогічного процесу задля ефективного емоційного розвитку старших дошкільників* – базувалася на засадах розуміння того, що успішна взаємодія всіх суб'єктів виховного процесу залежить від інтеграції, наступності, перспективності та єдності вимог закладу дошкільної освіти і сім'ї щодо формування у дітей знань та первинного емоційного досвіду.

Отже, визначені педагогічні умови дозволять більш ефективно здійснювати процес емоційного розвитку дітей дошкільного віку у закладі дошкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеєнко Т. Ф. Інтегровані умови сучасного сімейного виховання і коефіцієнт їхньої корисної дії / Т. Ф. Алексеєнко // Педагогіка і психологія. 2002. №1–2. 53–61с.
2. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : [підручник] / А. М. Алексюк. К. : Либідь, 1998. 560 с.
3. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку» Я у світі» / Наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. 2-ге вид., випр. К.: Світич, 2008. 276–277 с.
4. Базовий компонент дошкільної освіти: нова редакція // Дошкільне виховання. 2012. № 7. 4–19 с.
5. Бех І. Д. Виховання підростаючої особистості на засадах нової методології / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. 1999. № 3. 5–14 с.
6. Богуш А. М. Діти і соціум : Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : монографія / А. М. Богуш,

Л. О. Варяниця, Н. В. Гавриш та ін.; за заг. ред. Н. В. Гаврик. Луганськ : Альма-матер, 2006. 368 с.

7. Вознюк В.С. Маркетинг освітніх послуг [Навчальний посібник]. Луцьк: Волинська книга, 2007. 54 с.

8. Войтко В. В. Емоційні порушення в дитячому віці та їх корекція. Методичні рекомендації. Кіровоград: КЗ «КОШППО імені Василя Сухомлинського», 2014. 39 с.

9. Гавриш Н. Художнє слово і дитяче мовлення / Н. Гавриш. К. : Ред. загальнопед. газ., 2005. 128 с.

10. Дитина в дошкільні роки. Програма розвитку, навчання та виховання дітей. Запоріжжя : ЛПКС. Лтд, 2000. 268 с.

11. Іщенко Л. В. Психолого-педагогічні аспекти формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку в сучасній педагогічній науці / Л.В. Іщенко // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки: збірник наукових праць / за ред. Т. М. Степанової. № 2 (49), травень 2015. Миколаїв: МНУ імені О. Сухомлинського, 2015. 47–53 с.

12. Пехота О. М., Єрмакова П. І. Основи педагогічних досліджень : навч. посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2013. 287 с.

13. Трофаїла Н. Д. Емоційна сфера дитини-дошкільника: її розвиток та особливості / Н. Д. Трофаїла // Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти : зб. наук. праць. Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2014. Спецвипуск. 349–356 с.

14. Трофаїла Н. Д. Емоційний розвиток дітей дошкільного віку / Н. Д. Трофаїла // науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського : збірник наукових праць. Випуск 1.41 (93). 48-55 с.

Олійник А.П., Коваль Н.М.,
викладачі природничих дисциплін
педагогічний фаховий коледж КВНЗ «Хортицька національна
навчально-реабілітаційна академія» ЗОР
м.Запоріжжя

ЗНАЧЕННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДЛЯ РОБОТИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

В сучасному світі відбувається швидкий розвиток науки, зростання обсягів нової інформації, тому від школи вимагають підготовки активної, творчої, самостійної особистості. Для реалізації завдань сучасної початкової освіти в умовах інтеграції змісту різних освітніх галузей в курсі навчального предмета «Я досліджую світ», основною метою методик навчання є організація освітнього процесу в коледжі таким чином, щоб в повній мірі реалізувати компетентнісний підхід.

Методика навчання природознавства сприяє формуванню професійних компетентностей майбутнього вчителя початкової освіти, тому темою нашого дослідження стало питання значення дослідницької діяльності в процесі формуванні професійних компетентностей майбутнього вчителя початкової освіти для роботи в НУШ.

Мета дослідження: проаналізувати умови організації дослідницької діяльності, види і значення її для формування професійних компетентностей майбутнього вчителя початкової освіти.

Як відомо, професійна компетентність вчителя це – інтегроване професійне особистісне утворення, в якому внутрішні ресурси людини, її особисті якості та здібності розглядаються як джерело й критерії ефективної предметної діяльності в системі освіти. Дослідницькі уміння, як вид діяльності, одна із складових професійних якостей вчителя. Вона може розглядатись як інтелектуально-творча

активність, що здійснюється на основі пошукової та дослідницької поведінки. Процес здійснення такої діяльності включає аналіз навчальної ситуації (задачі, проблеми), прогнозування майбутніх та аналіз отримання результатів, моделювання та реалізацію навчальних дій, а також корекцію дослідницької поведінки. В контексті дослідницької поведінки, творчість людини виступає найбільш яскравим її проявом.

У 2019 році ідеї щодо діяльнісного підходу знайшли розвиток в основах типової освітньої програми О.Я.Савченко. «Метою навчальної програми «Я досліджую світ» є особистісний розвиток молодших школярів на основі формування цілісної картини світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі» [3]. В межах даного контексту, завдання курсу «Основи природознавства з методикою навчання природознавчої освітньої галузі» полягає не тільки у формуванні понять і уявлень про мету, завдання зміст навчального матеріалу курсу «Я досліджую світ», а, в першу чергу, вміння вибирати доцільну інформацію, визначати найдоцільніші форми організації навчального процесу, добирати необхідні засоби навчання, створювати освітнє середовище, вміло застосовувати різноманітні методи навчання, види діяльності учнів.

Реалізація дослідницького підходу в освітньому процесі вимагає його нової організації на основі планування спільної діяльності вчителя та учнів. У статті «Навчальне середовище як чинник стимулювання дослідницької діяльності молодших школярів» О.Я.Савченко зазначає, що розвивальний вплив навчального середовища стає більш помітним за умови, якщо дитина вступає з ним в активний пізнавальний контакт, який набуває продуктивної взаємодії [2]. Дослідницька діяльність у початковій школі є широким за змістом і різноманітним за типом пізнання, тобто здійснюється практично та теоретично. Молодший школяр проявляє дослідницьку позицію по-різному: під час

спостереження й дослідів у природі, у своєму розумінні прочитаного тексту, у пошуку способу розв'язання задачі, знаходження нової інформації.

Природне прагнення дитини до самостійного пізнання навколишнього світу лежить в основі дослідницького підходу до навчання. Формування готовності та здатності учня самостійно, творчо оволодіти новими способами діяльності є метою дослідницького навчання. Дослідницька діяльність на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» дуже різноманітна. Дослідження, досліді — пошук нових знань або систематичне розслідування з метою встановлення фактів. Їх можна класифікувати по-різному, наприклад: фундаментальні, прикладні, пошукові, тематичні, теоретичні, комплексні... Методи наукових досліджень можуть бути загальними – методи емпіричного дослідження: спостереження, вимірювання, порівняння, експеримент, дослід, практична робота) і методи теоретичного дослідження (абстрагування, синтез, аналіз, індукція, дедукція, аналогія, моделювання). Теоретичні методи дослідження передбачають опрацювання різноманітних джерел інформації, аналіз результатів діяльності, класифікацію, систематизацію, розв'язання проблемних питань, узагальнення, вивчення практичного досвіду тощо.

Практичні методи навчання побудовані на постановці експериментів, дослідів, анкетуванні, спостереженні. Завдання вчителя – відкрити для здобувачів освіти можливості різноманітних видів дослідницької діяльності. Матеріал добирається таким чином, щоб діти вчилися творчо, самостійно здобувати знання, висловлювати припущення, здогадки, що стимулюють пошук і згодом перетворюються на практичні.

Курс «Я досліджую світ» передбачає включення здобувачів освіти в практику виконання різноманітних завдань дослідницького характеру: дослідження-розпізнавання (Що це? Яке воно? Обстеження за допомогою органів чуття, опис, порівняння з іншими предметами, явищами; спільне – відмінне, до якого цілого воно належить); дослідження-спостереження (Як воно діє? Що з ним відбувається? Для чого призначене?); дослідження-пошук (запитування, передбачення, встановлення часової і логічної послідовності явищ,

подій; встановлення причинно – наслідкових зв'язків (Чому? Яким чином? Від чого залежить? З чим пов'язано?), догадка, висновок-узагальнення).

Дослідницька діяльність різних напрямків сприяє формуванню, розвитку природничих компетентностей дитини молодшого шкільного віку. Вона, як ніяка інша, створює нові умови взаємодії вчителів та здобувачів освіти, є діючою моделлю активізації інтелектуальної діяльності та розвиваючих прийомів навчання, забезпечує формування в молодших школярів цілісної картини світу, здатності сприймати предмети і явища різнобічно, системно, емоційно, сприяє поглибленню та розширенню знань учнів, діапазону їх практичного застосування.

На заняттях з курсу «Основи природознавства з методикою навчання природознавчої освітньої галузі» студенти моделюють дослідницькі завдання різних напрямків, створюють алгоритм їх виконання, апробують в практичній діяльності. Це сприяє не тільки оволодінню базовими знаннями для подальшої роботи в ланці початкової освіти, але й допомагає у становленні науковця і дослідника та сприяє самореалізуватись як особистості.

Підгоовлені і надані матеріали департаменту освіти і науки Запорізької міської ради для участі здобувачів освіти у проєкті з організації дослідницької роботи в умовах НУШ: «На допомогу учням загальної середньої освіти м. Запоріжжя в підготовці до віртуального STEM – марафону» свідчать про затребуваність даного виду діяльності студентів в практиці роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1.Державний стандарт початкової освіти. ULR: <http://nus.org.ua/news/uryadzatverdyy-novyj-osvitnij-standart-dlya-pochatkovyh-klasiv/>

2.Савченко О. Я. Навчальне середовище як чинник стимулювання дослідницької діяльності молодших школярів: наукові записки Малої академії наук України, 2012. №.1. С. 41–49.

3. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти під керівництвом О.Я. Савченко [Чинна від 2018.22.02] Київ: Колегія МОН України, 2018. 57 с.

УДК [373.3.016:811.161.2]:81'233

Останіна Г.В.,

учитель-методист, учитель вищої категорії

Криворізька гімназія №125

м. Кривий Ріг

РОБОТА НАД ВДОСКОНАЛЕННЯМ УМІНЬ САМОСТІЙНО ЗДІЙСНЮВАТИ СМИСЛОВУ КОМПРЕСІЮ ЗМІСТУ ТЕКСТУ В 4 КЛАСІ

Розвиток зв'язного, точного, правильного і виразного мовлення учнів, під яким останнім часом дослідники розуміють процес формування і вдосконалення мовної і мовленнєвої компетентності школярів, являє собою дуже важливий і перспективний аспект навчання рідної мови у початковій школі. У зв'язку з цим особливе місце у розвитку мовлення посідає робота над його змістовністю, оскільки саме ця властивість, як одна з основних рис хорошого мовлення, оснований на сприйманні, розумінні та інтерпретації прочитаного чи почутого тексту і детальній або стислій передачі його за допомогою виражальних засобів мови. Ця ознака і є головним критерієм розвитку як продуктивних видів мовленнєвої діяльності людини (говоріння і письма), так і загальної оцінки мовлення людини, її мовленнєвої та комунікативної майстерності.

У системі роботи з розвитку мовлення важливе місце належить умінню переказувати детально чи стисло інформацію, адже, як зазначав відомий український психолог І. Синиця, уміння самостійно створювати зв'язні висловлювання не може бути сформоване в учнів без наслідування готових зразків [4]. І це не випадково, бо переказування тексту дозволяє перевірити розвиток у школярів в усіх чотирьох видах мовленнєвої діяльності – слухати, читати, говорити і писати. Саме цей вид умінь є найбільш продуктивним й

ефективним засобом навчання школярів наслідувати слова, їх граматичні форми, будувати словосполучення, речення, зв'язний текст, дотримуючись правил і норм сучасної української літературної мови. І тут слід наголосити на справедливості слів І. Синиці, адже самостійність мислення і мовлення дитини не може бути сформована без наслідування нею готових зразків їх повсякденної діяльності. Переказування тексту дає змогу дітям поєднати здобуті знання і життєвий досвід, реалізувати творчі можливості, розвиває логічне мислення, розширює словниковий запас, активізує його, сприяє закріпленню граматичних знань, синтаксичних конструкцій, правописних навичок, дає змогу розвивати усне й писемне мовлення.

Наші спостереження свідчать, що з детальним переказом тексту у дітей цієї вікової категорії практично не виникає проблем, бо традиційно домашнє завдання з літературного читання завжди пов'язане з читанням і переказуванням тексту. Як правило, під час ознайомлення на уроці з новим художнім твором спочатку читає його вчитель, пояснює незрозумілі слова, потім багаторазово його читають діти, і наприкінці уроку завдяки хорошій пам'яті вони можуть його переказати дослівно, напам'ять, іноді навіть не розуміючи значень деяких слів та виразів. Однак що стосується смислової компресії змісту тексту (стислого його переказу), то цей вид мисленнєвої та мовленнєвої діяльності їм дається досить важко.

Аналіз останніх публікацій, бесіди з учителями та учнями, наш багаторічний досвід роботи свідчать про те, що розвиток мовлення школярів все ще залишається слабкою ланкою в роботі вчителів як початкової, так і старшої школи. Такий стан пояснюється передусім браком часу для практичної роботи, недостатньою кількістю в підручниках завдань і вправ, спрямованих на формування мовленнєвих умінь, зокрема вмінь відтворювати докладні, стислі і вибіркові тексти різних типів і стилів мовлення. Деякі аспекти цієї проблеми знайшли розв'язання у працях таких відомих лінгвістів і методистів, як О.Біляєв, М.Вашуленко, Т.Донченко, Л.Мацько, В.Мельничайко, М.Пентилюк, М.Плющ, Л.Скуратівський, М.Стельмахович, В.Ужченко, Г.Шелехова. Вони звертають

увагу на форми і прийоми роботи над текстом, пропонують оптимально використати широкі його можливості для вивчення і засвоєння мови і мовлення. Разом з тим аналіз науково-методичного забезпечення початкового курсу рідної мови свідчить про те, що в сучасній методиці відсутня чітка система вправ і завдань щодо формування і розвитку вмінь молодших школярів здійснювати смислову компресію змісту тексту.

В основу запропонованої нами методики покладено ідею використання таких видів роботи, які б формували певне комунікативне уміння, оскільки в процесі мовлення учням доводиться вирішувати проблеми, пов'язані зі змістом висловлювання, його побудовою і мовним оформленням. При цьому ми враховували, що близький до тексту переказ орієнтує не лише на відтворення змісту тексту, а і його композиції, навіть мовних засобів. На відміну від цього стислий переказ дає можливість усвідомити дітям тему, основну думку тексту, тобто передати лише основний зміст, опустивши подробиці і узагальнивши деталі змісту. Тому роботу над смисловою компресією тексту слід розпочинати з формування вмінь будувати детальний переказ.

Після того, як учні засвоять уміння детально переказувати текст, можна переходити до формування вмінь стислої передачі його змісту. Спочатку слід запропонувати учням прослухати або прочитати невеличкий текст і детально його переказати. Після цього учитель пропонує дітям послухати свій варіант тексту, але переказує його максимально стисло. Порівнявши обидва варіанти переказаного тексту, діти роблять висновок про те, що обидва тексти були за змістом повними, тобто логіка і повнота викладу інформації не була порушена. Діти повинні звернути увагу на те, що у першому варіанті тексту подавалися всі деталі авторського тексту, а в другому подавалася інформація стисло – лише її головний зміст, без подробиць. Учитель акцентує увагу дітей на тому, що у стислому переказі збереглися тема й головна думка авторського тексту, послідовність основних подій. На основі порівняння двох текстів четвертокласники роблять висновок про те, що детальний переказ має на меті передавання всіх деталей і подробиць змісту твору, а стислий – лише відтворення

основного змісту тексту, без подробиць, за допомогою узагальнення деталей. Стислий спосіб передачі інформації теж дуже важливий для людини, оскільки дає можливість швидко передати основне.

На наступних заняттях закріплюються відомості про стислий переказ і діти навчаються скорочувати текст за допомогою виключення другорядних деталей, об'єднання повторів, узагальнення конкретних випадків, подій чи явищ. Формування зазначених умінь великою мірою залежить від майстерності вчителя, його системної і послідовної роботи з учнями. Так, однією з особливостей формування в молодших школярів умінь складати повний стислий переказ є те, що вчитель після ознайомлення дітей з літературним твором в ході бесіди визначає головну думку висловлювання, добирає основні і вагомні факти, які учням обов'язково слід врахувати під час побудови стислого переказу. Він також звертає увагу на те, що можна було б в оповіді опустити чи узагальнити. І ще одна важлива порада: готуючи дітей до стислого переказу, слід дуже уважно працювати з класом над планом детального тексту. Важливо порівняти планом усього тексту з планом стислого переказу і простежити, чи не порушилися логічні зв'язки, чи не втратився основний зміст тексту, його ідея, чи повністю він відповідає темі.

Для того, щоб учні надійно засвоїли вміння і навички здійснювати смислову компресію змісту тексту і, відповідно, їх мовлення було лаконічним і точним, учителям необхідно під час роботи над стислим переказом дотримуватися таких етапів:

- 1) пояснити дітям, для чого їм необхідно побудувати стислий переказ;
- 2) ознайомити їх з текстом, визначити його тему і мету;
- 3) проаналізувати текст з точки зору його структури, змісту і мовної організації;
- 3) скласти план авторського тексту;
- 4) визначити завдання скорочення тексту, усунути другорядні факти, узагальнити події чи факти і скласти план переказу;

- 5) обґрунтувати кількість необхідних абзаців, визначити засоби для забезпечення логічності стислого тексту;
- 6) замінити у тексті випадки з діалогами на розповідь;
- 7) стисло переказати текст усно;
- 8) записати стислий переказ у зошит, перевірити написане і відредагувати його.

Формуючи вміння будувати стислий переказ, слід переконати учнів у тому, що він, як і детальний переказ, передбачає також цілісне відтворення тексту, без подробиць і деталей, але зі збереженням найголовнішого. Тому під час роботи над побудовою стислого переказу важлива роль належить логічному аналізу змісту прослуханого тексту, відмежуванню головного від другорядного, виявленню тих елементів змісту, які можна опустити без порушення його змістової цілісності. При цьому слід нагадати дітям, що, надсилаючи смс-повідомлення, користувачі мобільних телефонів повинні намагатися стисло викладати свої думки. Нещодавно побачив світ художній твір – роман, складений лише із смс-повідомлень. Спробуйте і ви передати зміст тексту переказу у формі смс-повідомлення.

Результати написання учнями контрольного переказу наприкінці навчання в 4 класі показали, що у них сформовано вміння здійснювати смислову компресію тексту завдяки запропонованій нами методиці роботи над складанням і написанням стислих переказів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Варзацька Л.А. Українська мова. Навчання мови та мовлення на основі тексту. 2-4 класи: навчально-метод. посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. 112 с.
2. Коченгіна М.В. Як навчити вашу дитину писати перекази і твори. Харків: Ранок, 2009. 96с.
3. Лобчук О. Усний переказ як засіб розвитку зв'язного мовлення. *Початкова школа*. 2002. №2. С 23-28.

4. Синиця І.О. Психологія усного мовлення. Київ: Радянська школа, 1974. 265с.

УДК 33.1-452

Перепада Л.М.

викладач спеціальних дисциплін

ВСП «Нікопольський фаховий коледж ДДАЕУ»

м. Нікополь

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ФАХОВИМИ МОЛОДШИМИ БАКАЛАВРАМИ

Якість підготовки фахівців у системі закладів фахової передвищої освіти значною мірою залежить від організації навчального процесу, яка визначає, зокрема, активність навчальної діяльності здобувачів освіти, а в подальшому – їх спроможність підтримувати належний рівень фахової компетентності. В умовах збільшення обсягу знань, що необхідно засвоїти у процесі професійної підготовки конкурентоспроможного фахівця, зростає роль методологічної основи для оволодіння цими знаннями та їх систематизації, виникає необхідність організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти із застосуванням нових підходів та технологій навчання.

Системні знання, необхідні для вироблення цілісного, проблемного мислення фахівця, можуть бути отримані лише на основі інтегрованого підходу до вивчення фахових дисциплін [3, 51]. Інтеграційні зв'язки відіграють важливу роль у навчальному процесі, сприяють реалізації принципу науковості, формують цілісні практичні вміння й навички, забезпечують єдність знань, їх системність, що є основою підготовки фахових молодших бакалаврів у закладах фахової передвищої освіти. Професійна діяльність фахового молодшого бакалавра спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій» в умовах відкриття ринку землі вимагає набуття необхідних професійних, дослідницьких навичок для професійної кар'єри. Технік-землевпорядник має бути здатним розв'язувати

складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми під час професійної діяльності у сфері геодезії та землеустрою.

Як показує аналіз власної педагогічної діяльності, у процесі вивчення майбутніми техніками-землевпорядниками фахових дисциплін (“Землевпорядне проектування та організація землевпорядних робіт”, “Земельне право”, “Земельний кадастр”, “Грошова оцінка землі та нерухомості”) виникає ряд проблем, пов’язаних із недостатньою практичною спрямованістю навчання, необхідністю посилення його індивідуалізації, забезпечення системності засвоєння й застосування знань, підвищення ефективності засвоєння знань через посилення мотивації та активізації навчальної діяльності. Студенти виявляють більший інтерес до навчання, відтворюючи знання у процесі вирішення саме практичних завдань, самостійно проводячи пошук необхідної інформації. Особливе значення при опануванні студентами фахових дисциплін має вибір видів навчально-пізнавальної діяльності студентів, застосування методів її активізації, спрямованих на підвищення інтересу до майбутньої професійної діяльності, самостійності й творчої активності студентів у засвоєнні знань та їх практичному застосуванні, формуванню здатності приймати самостійні рішення. У зв’язку з цим було впроваджено сукупність методів активізації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх техніків-землевпорядників при вивченні ними фахових дисциплін із використанням інтегрованого підходу (використання проблемних лекцій, лекцій-бесід, ділових ігор, семінарів-дискусій, аналізу виробничих ситуаційних задач, виконання практичних робіт з фахових дисциплін). Використання зазначених методів було спрямовано на вирішення наступних завдань:

- засвоєння фахових знань, вироблення навичок та формування вмінь при визначальній орієнтації навчального процесу на виконання практичних завдань;
- системне засвоєння знань з фахових дисциплін та формування навичок і вмінь застосовувати інтегровані знання в комплексі при вирішенні виробничих та управлінських ситуацій;

- використання розвивальних можливостей занять на інтегрованій основі з врахуванням особистого досвіду кожного студента;
- активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів через мотивацію;
- створення емоційно-позитивного діалогічного спілкування студента й викладача в процесі їх активної взаємодії.

Для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів було розроблено методичне забезпечення процесу вивчення фахових дисциплін “Землепорядне проєктування та організація землепорядних робіт”, “Земельне право”, “Земельний кадастр”, “Грошова оцінка землі та нерухомості” із застосуванням інтегрованого підходу. Особливість розробленого методичного забезпечення полягає у тому, що практичні завдання з фахових дисциплін були розміщені на платформі MOODLE, і передбачали самостійне виконання студентами завдань з цілодобовим доступом, можливістю самостійно оцінити свої знання, опрацювавши тестові завдання. Виконання завдань практичних робіт передбачало також використання розробленого пакету візуального супроводження (таблиці, схеми, зразки документів), навчально-пізнавальних тестів та включало чотири етапи.

I етап. Вирішення в аудиторії типових завдань з фахових дисциплін.

II етап. Отримання студентом індивідуального завдання (постановка проблеми) при взаємодії його з викладачем.

III етап. Виконання індивідуального завдання самостійно.

IV етап. Обговорення в групі й оцінювання викладачем виконаної роботи.

У процесі виконання окремого завдання здійснювався контроль засвоєння знань і вироблення навичок й умінь у вигляді тестування перед виконанням практичної роботи для актуалізації знань під час виконання роботи у вигляді співбесіди й консультування, після виконання роботи шляхом самоконтролю при відповідях на контрольні питання. Особливістю аналізу й оцінки практичної роботи, виконаної студентами, була відсутність негативних висловлювань з боку викладача щодо отриманих результатів. Натомість студентам вказувалось на виявлені прогалини в знаннях, пояснювались можливі наслідки неправильної дії.

Таким чином, було створено доброзичливу, творчу атмосферу співпраці, що, підвищила мотивацію до засвоєння знань, сприяла формуванню позитивного ставлення до навчання, до себе, до майбутньої професійної діяльності. Протягом кожного етапу роботи передбачалося проведення викладачем консультацій та індивідуальної роботи, що дозволяло врахувати особливості досвіду, засвоєння знань та риси особистості кожного студента. Консультацій проводилися у формі евристичної бесіди, що, найбільше стимулювало студентів до самостійного пошуку шляхів вирішення проблеми.

Реалізація інтегрованого підходу у процесі вивчення фахових дисциплін майбутніми техніками-землепорядниками підвищує якість їх фахової підготовки й спрямовує на вироблення активної позиції та розвитку самостійності студентів, формування навичок самоконтролю, діалогічного спілкування. Також, доцільним є збільшення кількості годин практичних занять з фахових дисциплін до 50 % від загальної кількості годин, відведених на навчальну дисципліну [4, 10]. Актуальним для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів на засадах інтегрованого підходу, є надання студентам можливості консультування у дистанційному режимі, виконання практичних завдань у малих групах, впровадження рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень студентів для більш об'єктивного й всебічного відображення рівня результативності виконаної ними роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Григоренко Л. Самостійна робота як фактор підвищення ефективності підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності / Л. Григоренко // Рідна школа. 2005. № 8. С. 22-24.

2. Драч І.І. Організація навчального процесу з розвитку творчого потенціалу студентів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 "Загальна педагогіка та історія педагогіки" / І.І. Драч. К., 2005. 20 с.

3. Козловська І.М. Проблеми інтеграції у сучасній професійній освіті: методологія, теорія, практика [монографія] / І.М. Козловська, Я.М. Кміт; за ред. І.М. Козловської та Я.М.Кміт. Львів: Сполом, 2004. 244 с.

4. Черних О.В. Освіта як комунікативний процес / О.В. Черних. К: ТОВ “ПоліграфКонсалтинг”, 2004. 40 с.

УДК 377.8.011.3

Пінжакова Г. М.

викладач природничих дисциплін

*Педагогічний фаховий коледж КЗВО «Хортицька
національна навчально-реабілітаційна академія»*

м. Запоріжжя

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Уміння розумно та раціонально користуватися природними ресурсами в межах сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, здатність та бажання дотримуватися здорового способу життя – одна з десяти ключових компетентностей Нової української школи. У Концепції Нової української школи зазначено, що однією із ключових компетентностей, які необхідно формувати в учнів, є екологічна грамотність і здорове життя. [1, с. 4].

У світлі компетентнісного, діяльнісного та особистісно-орієнтованого підходів, які проголошуються Державними стандартами освіти, основною метою екологічної освіти можна вважати саме формування екологічної компетентності (професійної та повсякденно-побутової) [2, с. 3].

Екологічну компетентність майбутнього фахівця ми розуміємо як інтегративну характеристику його особистості, що являє собою системну цілісність набутих екологічних цінностей, засвоєних екологічних знань, способів діяльності із вивчення і дослідження явищ, об'єктів і процесів навколишнього

середовища, реалізації функцій екологічної освіти у професійній діяльності без порушення рівноваги у системі «суспільство - природа». [3, с. 4].

Екологічна компетентність особистості та її розвиток є предметом низки психолого-педагогічних досліджень українських (О. Гуренкової, О. Колонькової, Л. Лук'янової, О. Максимович, О. Стефанків, О. Пруцакової, Н. Пустовіт, Л. Руденко, Л. Титаренко, А. Хрипунової, С. Шмалей) та російських (А. Макоєдової, Д. Єрмакова, А. Нестерової, О. Рогової) науковців.

Аналіз педагогічних досліджень українських та зарубіжних науковців щодо феномену екологічної компетентності особистості показав, що:

- екологічна компетентність розглядається як прояв способу буття особистості у гармонії із природним світом;
- екологічна компетентність виражається у теоретичній і практичній готовності до реалізації професійних функцій;
- передбачає відповідальність за наслідки власної діяльності в довкіллі;
- здатність реалізовувати знання, уміння, досвід, способи мислення, особистісні якості, для успішного вирішення задач і проблем різного рівня складності у життєвих і професійних ситуаціях;
- інтегрований результат навчальної діяльності здобувачів освіти;
- усвідомлення особистістю власної причетності до виникнення і вирішення екологічних проблем;
- здатність і готовність до діяльності по збереженню, покращенню стану природного середовища у процесі виявлення, вирішення і попередження екологічних проблем, досвід даної діяльності;
- основу екологічної компетентності складають знання, що належать до інформаційно-пізнавальної складової екологічної культури;
- центральним компонентом, вихідною категорією у розумінні феномена екологічної компетентності виступає екологічна культура.

Екологічну культуру науковці визначають як виховання розуміння усвідомлення важливості, актуальності сучасних екологічних проблем держави і світу, відродження кращих традицій українського народу у взаємовідносинах з

довкіллям, виховання любові до природи, подолання споживацького ставлення до неї, розвиток особистої відповідальності за стан довкілля на різних рівнях (місцевому, регіональному, державному і глобальному), творча свідома діяльність людей у процесі освоєння та збереження життєвонеобхідних вартостей природного середовища, оволодіння нормами екологічно грамотної поведінки, виховання глибокої поваги до власного здоров'я та вироблення навичок його збереження [4, 5].

На нашу думку, доцільно виділити три основні компоненти екологічної компетентності, які охоплюють всі сфери свідомості особистості майбутнього фахівця та виконують розвивальну функцію:

1) Когнітивно-гносеологічний компонент, тобто екологічні знання та екологічні вміння які дозволяють виконувати певні завдання екологічного характеру;

2) Аксеологічний (ціннісно-мотиваційний) компонент, тобто ставлення до довкілля, яке виступає рушійною силою ековідповідної поведінки та включає екологічно-орієнтовані мотиви, цінності існування у природі, тощо;

3) Діяльнісний компонент, тобто екологічні дії, які передбачають дослідницьку діяльність екологічного характеру та участь у екологічних заходах.

Когнітивний та аксеологічний компоненти є складовими частинами поняття «екологічної компетенції», яке, доповнюючись діяльнісним компонентом (досвідом практичної екоорієнтованої діяльності), трансформується у поняття «екологічної компетентності» (рис.1).

(рушійні сили поведінки)		завдання)
+		
Досвід екологічно-орієнтованої діяльності		

Рис. 1. Модель структури екологічної компетентності

З огляду на наведену вище модель структури екологічної компетентності, її формування у навчальних закладах має відбуватися шляхом органічного поєднання трьох складових: навчання (формує екологічну обізнаність), виховання (визначає ставлення до довкілля та сприяє становленню екологічної свідомості та екологічного або екоцентричного світогляду) та діяльності (надає ековідповідний практичний досвід, що дозволяє перейти від екологічної компетенції до екологічної компетентності).

В нашому навчальному закладі формування екологічної компетентності майбутніх вчителів здійснюються насамперед у процесі вивчення предметів і дисциплін природознавчого напрямку – біології і екології, хімії, географії, фізики, основ природознавства з методикою навчання природничої освітньої галузі. Для успішного формування екологічної компетентності здобувачів освіти, вивчення природничих дисциплін на заняттях повинні орієнтуватися на компетентнісно орієнтований підхід із використанням сучасних освітніх технологій (розвиток критичного мислення та креативності, проблемний підхід, упровадження проектних технологій, інноваційних технологій сучасної освіти). В процесі проведення занять відбувається різнобічний розвиток особистості здобувачів освіти, розвиваються морально-етичні якості, формуються навички природоохоронної діяльності.

Урізноманітнюючи методи, прийоми і засоби навчання, викладачі надають перевагу спостереженням, власним дослідженням здобувачів освіти, практичним роботам, дослідам, екологічному моделюванню та прогнозуванню, вирішенню ситуативних завдань, роботі з інформаційними джерелами, а також практичній діяльності з охорони природи.

Виходячи з вище сказаного, на формування і розвиток екологічної

компетентності здобувачів освіти при вивченні природничих дисциплін впливають три взаємопов'язані складові: екологічні знання, екологічні переконання, екологічна діяльність.

Перша складова – накопичення екологічних знань – передбачає: дослідження здобувачами освіти досвіду природоохоронної роботи (анкети, інтерв'ю, бесіди, випуск екологічних газет); оволодіння знаннями про екологічну ситуацію в Україні (уроки у довкіллі, екскурсії, відеофільми); ознайомлення з інформацією про охорону рослин та тварин (екопрогулянки, екопоходи по околицях, зустрічі з екологами). Найпоширенішими формами екологічної освіти під час навчальної діяльності є: інтегровані уроки, уроки-подорожі, уроки-експедиції, лекції, семінарські заняття, екологічні ігри, кіноуроки, розробка екологічних проектів, заняття з використанням сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій в Інтернеті, мультимедійних та інтерактивних технологій.

Друга складова – становлення екологічних переконань. Через диспути, обговорення, дискусії, конференції, утвердження власної позиції у групі, за допомогою конкретних справ, пов'язаних з екологією, формується переконання в тому, що до природи треба ставитися відповідально, берегти все живе; розв'язувати екологічні проблеми можна тільки спільними зусиллями, на основі знань законів природи.

Третя складова – екологічна діяльність, яка включає: природоохоронну діяльність (догляд за кімнатними рослинами, конкретна трудова діяльність під час екодесантів – розчищення парків, скверів мікрорайону); екологічна розвідка околиць, уроки в довкіллі, прокладання та оформлення екологічних стежок; пропагандистська діяльність: розповіді про природу рідного краю, складання пам'яток, екологічних анкет, газет, інформаційних листівок, ведення екологічного щоденника; ігрові форми діяльності: конкурси, турніри, конкурси-аукціони; наукові проекти; турнір знавців природи; конкурс розповідей про рослини, тварини; вікторини, ігри-екскурсії, тощо [6, с. 73].

Серед методів, що використовуються в педагогічній практиці формування екологічної компетентності особистості, варто виділити такі: екологічної лабілізації – недоцільності традиційних технологій екологічної діяльності; екологічних асоціацій – встановлення зв'язку між природними образами; художньої репрезентації природних об'єктів – відображення природних об'єктів у творах мистецтва; екологічної ідентифікації – порівняння людини з певним природним об'єктом; екологічних експектацій – психологічного навіювання на зустріч із природою; екологічної емпатії – співчуття природному об'єктові; екологічної рефлексії – погляд на свої екологічні дії збоку; екологічної ритуалізації – організації екологічних обрядів; екологічної турботи. [7, с. 9]

Підсумовуючи, зазначимо, що в сучасному світі вирішення екологічних проблем є найбільш пріоритетним для збереження життя на Землі. Саме тому формування екологічної компетентності майбутніх фахівців є одним із найважливіших завдань. Практика показує, що екологізація є складовою частиною оновлення суспільства, яка відображає і формує його свідомість, нове мислення, культуру екологічно виправданої поведінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Круть Т. В., Гусак О. В. Формування екологічної компетентності школярів в умовах Нової української школи: метод. зб. для організації роботи з питань екологічної освіти та виховання в закладах освіти. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2019. 60 с.
2. Нова українська школа: poradnik для вчителя/ під заг. ред.. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
3. Логвінова Я.О. Формування екологічної компетентності майбутнього викладача біології в процесі вивчення природничих дисциплін: автореферат. Кіровоград. 2014. 20с.
4. Юзькова В. Д. Дослідно-експериментальна діяльність у ЗНЗ з проблеми формування екологічної компетентності учасників навчально-виховного процесу: матеріали ІІІ Всеукр. наук.-практ. конф. Чернівці: ІППОЧО, 2015.

5. Психолого-педагогічні закономірності екологічної освіти молодших школярів. URL: <http://social-science.com.ua/article/553>

6. Прокопенко О., Демидова Т. Екологічне виховання у процесі вивчення біології. Рідна школа. 2005. № 3. С. 72 -75.

7. Коденко Я. Формування особистості учня засобами екології: наук.-метод. журнал «Біологія і хімія в школі». К.: Педагогічна преса, 1999. № 6. С. 7-11.

УДК 69.007

Постернак І.М.,

к.т.н., доцент,

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Постернак С.О.,

к.т.н., доцент, ПП «Композит», м. Одеса

Постернак О.С.,

студент спеціальності 192 «Будівництво та цивільна інженерія»

Одеська державна академія будівництва та архітектури

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ КЕРУЮЧИХ НЕРУХОМІСТЮ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З БУДІВНИЦТВА

RICS (The Royal Institution of Chartered Surveyors) – це міжнародна організація, що поєднує фахівців з нерухомості різних профілів. Організація є, самим впливовим, найстаршим і привілейованим професійним об'єднанням у світі яка представляє інтереси експертів по керуванню нерухомим майном та його оцінці, ріелторів, девелоперів, інженерів, будівельників, експертів по землевпорядженню й іншим професіям.

Основна мета співтовариства – розвиток і контроль за дотриманням етичних норм і професійних стандартів. Також RICS активно займається освітньою діяльністю, розробляє й впроваджує стандарти якості й практичні рекомендації в сфері нерухомості.

Керівництво містить цілий ряд практичних положень, обов'язкових для оцінювачів, за 21 спеціалізацією:

Arts & Antiques (оцінка об'єктів культурної й архітектурної спадщини);
Building Surveying (технічна експертиза будівель і споруд);
Building Control (контроль якості будівельних робіт);
Commercial Property practice (брокеридж комерційної нерухомості);
Environment (екологія нерухомості);
Facilities Management (експлуатація будинків і споруд);
Geomatics & Hydrographic (гідрографіка й геоматика – просторова прив'язка);
Housing Management and Development (управління й розвиток житла);
Machinery and Business Assets (оцінка рухомих активів бізнесу, машин);
Management Consultancy (консалтинг у керуванні нерухомістю);
Minerals & Waste Management (керування переробкою копалин і відходів);
Project Management (керування проектами);
Planning & Development (проектування й розвиток об'єктів нерухомості);
Property Finance and Investment (управління інвестиціями й фінансуванням);
Quantity Surveying and Construction (контроль витрат при будівництві);
Research (науково-дослідна діяльність);
Residential Property practice (брокеридж житлової нерухомості);
Residential survey and valuation (сервейінг і оцінка в житлової нерухомості);
Rural (оцінка сільськогосподарських об'єктів);
Taxation Allowances (управління оподаткуванням);
Valuation (оцінка вартості нерухомого майна).

Цікаво відзначити, що у Великобританії не існує державного регулювання діяльності оцінювачів. У принципі будь-яка людина може зайнятися бізнесом як оцінювач і взятися за оцінку власності. Відсутність державного регулювання діяльності оцінювачів привело до розвитку добровільної суспільної системи регулювання. Саме її авторитет дозволяє користувачам орієнтуватися в тому, хто з оцінювачів досяг прийнятного рівня компетенції й веде свої справи із професійною сумлінністю, що дає можливість самим оцінювачам рекламувати свої послуги з позицій своєї репутації як людей компетентних і професійних. Це

досягається через професійні організації, серед яких лідируючі позиції займає Королівська спілка фахівців з нерухомості. Членство в подібних спілках досягається за наявності відповідної освіти через здачу іспитів і після певного періоду практичної роботи під спостереженням досвідченого фахівця. Умовою збереження отриманого членства є дотримання встановлених RICS правил професійної етики, участь у системі безперервної професійної освіти. У результаті, хоча клієнти й вільні у виборі послуг будь-яких фахівців, у тому числі й сертифікованих оцінювачів, у дійсності вони цього не роблять. Оцінки, не підписані членом *RICS* або подібної професійної організації, довірою не користуються й до відома практично не приймаються.

Варто підкреслити, що сама суть оцінки нерухомості говорить про те, що вона не може бути монопольною діяльністю, що приводить, зрештою, до офіційної формалізованої системи оцінки. Оцінка – це один з результатів роботи ринку й частина його рушійного механізму. Роль оцінювача у тому, щоб в одних випадках дати пораду клієнтові, яку суму грошей може принести його нерухомість, якщо її продати. У ряді інших випадків, не пов'язаних з намірами продати нерухомість, робота оцінювача необхідна, наприклад, для оцінки вартості майна як частковий статутний внесок підприємства. У силу розмаїтості умов угоди, певних суб'єктивних факторів чітко й однозначно встановити ступінь точності оцінки нерухомості неможливо й оперативно перевірити її на ринку не можна.

Оцінювач у процесі пошуків і визначення вартості нерухомості збирає відомості про ціни на ринку. Відмітимо, що це значно більш складна проблема, ніж зібрати інформацію про вартість акцій або державних цінних паперів на фондовій біржі. На ринку нерухомості не існує якогось єдиного місця торговельних операцій, і вони відбуваються постійно по всіх регіонах. Вертаючись до нерухомості, вкажемо на той факт, що кожний її об'єкт практично унікальний; його характеристики, особливе місцезнаходження, підтверджують, що іншої точно такої ж власності немає. І різниця неминуче відбивається в можливих уточненнях до ціни, якщо мова заходить про вартість подібної, але

все-таки іншої нерухомості – це вже питання скоріше індивідуальної майстерності й досвіду оцінювача, ніж чітко вивіреного алгоритму. З огляду на це, різні оцінювачі частіше висловлять різні погляди на оцінку ринкової вартості одного й того ж об'єкта нерухомості.

Напевно неминучі й розбіжності в думках оцінювачів, які представляють покупця й продавця, платника податків і владних структур, власника й орендаря. Відсутність монополії (насамперед державної) і сформовані в процесах розвитку ринкових відносин механізми дозволяють піддати точку зору кожної сторони випробуванню через взаємні обговорення при підготовці й узгодженні умов угоди, а також арбітражу, поки не виявиться ціна, з якою, в остаточному підсумку, погодяться всі учасники угоди.

Існує деякий перелік практичних положень-вимог, що є обов'язковими для британські оцінювачів усіх спеціалізацій.

1. Посібник з оцінки обов'язковий до застосування при будь-яких оцінках, за деякими виключеннями (ці виключення становлять: загально правова діяльність, арбітраж, питання оподатковування й компенсацій, діяльність агентств із продажу нерухомості).

2. Оцінювачі зобов'язані розуміти вимоги клієнта (це означає обов'язковість дискусії із клієнтом, щоб були зрозумілі всі його запити; при цьому факт такого обговорення повинен бути підтверджений письмово, так само як повинні бути сформульовані на папері й умови (існують стандартні) наймання оцінювача клієнтом).

3. Оцінки, виконані з певною метою, повинні будуватися на певній основі (наприклад, оцінка фінансової звітності якої-небудь компанії виконується на основі її ринкової вартості; у Посібнику з оцінки визначена база для подібної оцінки).

4. Певні базиси для оцінки повинні застосовуватися тільки для тих випадків, які передбачені відповідними практичними положеннями Посібника з оцінки. У стандартах оцінки Великобританії, зокрема, встановлено 13 базисів оцінок. Серед них головна роль належить оцінці на базі ринкової вартості об'єкта

нерухомості. Крім того, існують оцінки на базі різних варіацій ринкової вартості (наприклад зі збереженням існуючого напрямку використання), різних варіацій вартості заміщення, на базі реалізаційної вартості (типу розпродажу) й інші.

5. *Обмеження, що накладаються на оцінювачів.* Оцінювачі зобов'язані братися лише за такі оцінки, у яких вони компетентні. Компетенція оцінювача включає знання конкретного виду власності й ринку, де її можна знайти, а також має на увазі, що оцінювач неухильно дотримується вимог закону й інших нормативних актів. Оцінювач вправі користуватися допомогою відповідних експертів, включаючи й інших оцінювачів.

6. *Інспекції, огляди й дослідження повинні бути адекватними й проводитися до повної ясності питання.* У ряді випадків повний огляд будинку не потрібен, однак стан прав на власність повинний бути досліджений дуже ретельно. Рівною мірою повинні бути наведені точні довідки на предмет можливих планів міської влади відносно об'єкта й відповідності передбачуваної угоди всім вимогам закону.

7. *Мінімальні вимоги до змісту звітів оцінювачів.*

Тому було б добре мати можливість навчання в магістратурі на кафедрі організації будівництва та охорони праці ОДАБА з видачею сертифікатів Британської королівської спілки сертифікованих керуючих нерухомістю (*RICS*) випускникам магістратури за двома можливими програмами підготовки магістрів: «Девелопмент в інвестиційно-будівельній діяльності» і «Будівельно-технічна й вартісна експертиза об'єктів нерухомості». Дана акредитація була б підтвердженням високого рівня підготовки магістрів і якості освітніх програм, що можуть реалізовуватися на кафедрі організації будівництва та охорони праці ОДАБА. На цій підставі дипломи випускників визнавалися б у більш, ніж в 140 країнах миру, де є відділення *RICS*. Членство в *RICS* – це особливий статус у професійному співтоваристві, що свідчить про найвищий рівень кваліфікації й професіоналізму, що давав би можливість нашим випускникам позиціонувати себе на ринку праці й одержувати цікаві пропозиції від роботодавців.

Семенча Л.Г.,

*кандидат психологічних наук,
викладач психолого-педагогічних дисциплін,*

Шевякова Н.Л.,

*кандидат психологічних наук,
викладач психології,
КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж»
Дніпропетровської обласної ради»
м. Нікополь*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ РЕГУЛЯЦІЇ В ПЕРЕХІДНОМУ ПЕРІОДІ ВІД ПІДЛІТКОВОГО ДО ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Актуальність дослідження визначається його фокусом на вирішенні однієї з основних проблем педагогічної психології, а саме: проблеми розвитку здатності дітей до свідомої довільної діяльності, засвоєння власної поведінки, саморегуляцію, що, звичайно, передбачає розвиток емоційно-вольового потенціалу особистості.

Емоційно-вольова регуляція є однією з ключових ознак цілісної системи психічної регуляції, найважливішим визначальним фактором гармонійного розвитку особистості, важливим фактором продуктивних аспектів людини, яка опосередковує вплив особистісних властивостей на її поведінку (О.В. Биков, В.А. Іванніков, О.Я.Чебикін, М.В.Чумаков та ін.).

Особливо гостро проблематика дослідження набуває у старшому підлітковому та ранньому юнацькому віці, який є визначальним для розвитку емоційно-вольової регуляції, становлення вищої системи регуляції, що є характерною для зрілої автономної особистості (І.В. Сисоєва). У підлітковому віці відбуваються критичні зміни, що забезпечують зміщення регуляторних центрів ззовні всередину (Д.О.Леонтьєв, О.Р.Калітеєвська, Є.М.Осін).

У той же час сучасні підлітки живуть у складному інноваційному та емоційному просторі, що вимагає більш високого рівня регуляції, включаючи більш складні прояви вольової поведінки, до яких вони не завжди готові. Ось

чому вивчення емоційно-вольової регуляції в сучасних умовах, що характеризуються підвищенням рівня емоціогенності та в той же час динамічним соціальним контекстом, є актуальним.

Незважаючи на те, що в психології існують дослідження, що розглядають певні аспекти емоційно-вольової сфери підлітка, фактично відсутні дослідження, в яких би вивчались різнорівневі регуляторні механізми та їхня роль у загальній інтеграції психічних процесів, одночасна взаємодія яких визначає динаміку та продуктивність розвитку особистості.

Метою дослідження було вивчення психологічних особливостей розвитку емоційно-вольової регуляції в перехідний період від підліткового до юнацького віку.

Перспективними для рішення проблематики емоційно-вольової регуляції є дослідження М.В. Чумакова, К.І. Д'яченко, в яких феномен «емоційно-вольова регуляція», розглядається з одного боку, як системно-динамічний процес інтеграції емоційних та вольових механізмів регуляції, що має наступні характеристики: взаємопов'язаність, інтегрованість. З іншого – як специфічна особливість особистості, що характеризує здатність та можливість керувати психічними станами, діяльністю та поведінкою особистості.

Аналіз літературних джерел дозволив виділити в якості репрезентативних показників емоційно-вольової регуляції наступні параметри: емоційна стійкість, особистісна тривожність, базові емоції, суб'єктивний контроль, вольовий самоконтроль, самостійність, наполегливість, самоконтроль, організованість, одночасна взаємодія яких обумовлює цілісність та ефективність функціонування емоційно-вольової регуляції. Система емоційно-вольової регуляції за змістом компонентів та характером зв'язків між ними є динамічною та піддається впливу комплексу особистісних якостей.

У віковому контексті можна дослідити, як представленість кожного компонента в системі емоційно-вольової регуляції в кількісному відношенні, зокрема рівневих, характеристик, так і досліджувати особливості прояву їх комбінацій, міжфункціональних зв'язків.

За результатами власного дослідження особливостей емоційно-вольової регуляції в перехідний період від підліткового до юнацького віку нами було виявлено такі тенденції її розвитку:

- 1) у перехідному періоді від підліткового до юнацького віку відбуваються якісні зміни в структурі емоційно-вольової регуляції;
- 2) у формуванні емоційно-вольової регуляції особистості в перехідному періоді від підліткового до юнацького віку існує гетерохронність (нерівномірність), що виражається в динаміці окремих компонентів, особливостях взаємозв'язку між компонентами емоційно-вольової регуляції;
- 3) розвиток емоційно-вольової регуляції особистості здійснюється за допомогою механізму інтеріоризації нового рівня регуляції – саморегуляції, морально-вольового самоконтролю, показником якого є інтеграція структурно-функціональних компонентів емоційно-вольової регуляції, що характеризує становлення стабільної системи емоційно-вольової регуляції та суттєвого потенціалу подальшого розвитку особистості.

Таким чином, в межах нашого дослідження чітко проявляється феномен вольової саморегуляції, як найбільш динамічна характеристика системи емоційно-вольової регуляції особистості, що суттєво впливає на процес становлення емоційно-вольової регуляції в перехідний період від підліткового до юнацького віку.

У нашому дослідженні було простежено важливі зміни, що відбулися на межі підліткового та юнацького віку, в системі емоційно-вольової регуляції. Отримані нами дані про якісні зміни в емоційно-вольовій регуляції в перехідний період від підліткового до юнацького віку дозволяють стверджувати, що розвиток емоційно-вольової регуляції відображає основні зміни механізмів саморегуляції, що визначає їх в якості критерію вікової межі періоду закінчення підліткового віку та початкового етапу переходу до юності в контексті емоційно-вольового розвитку особистості.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання даних, отриманих у психологічній практиці, з метою розвитку у підлітків як емоційно-вольової сфери в цілому, так і розвитку певних видів психічної регуляції. Облік цих характеристик дозволяє подолати традиційний підхід у психології, який полягає у розробці окремих регуляторних механізмів у підростаючого покоління та перейти до розробки інноваційних технологій гармонійного виховання особистості.

УДК 371.3

Сохач Л.М.

*викладач філологічних дисциплін
Дніпровського фахового педагогічного коледжу
Комунального закладу вищої освіти
«Дніпровської академії неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради»
м. Дніпро*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ ЗАНЯТЬ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ГОТОВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Для сучасного освітнього простору характерним є розвиток освіти яка реалізується через системні знання, що є необхідними для формування цілісного, системного мислення здобувачів освіти. Ці знання можуть бути отримані на основі інтеграції гуманітарних і фундаментальних дисциплін, прикладних наук гуманітарного циклу, а також повинні орієнтуватися на світовий рівень розвитку науки [3, с. 24]. Саме такий підхід буде сприяти формуванню майбутнього фахівця як людини високоосвіченої, творчої, розвиненої, яка є носієм новітніх знань.

Пошуки шляхів удосконалення системи освіти спричинили відродження такого методичного підходу як інтеграція навчання, що поступово стає основою викладання. В Україні принцип інтеграції проголошено основним принципом реформування освіти поряд із принципами гуманізації та диференціації [2, с. 56].

Слово інтеграція походить від латинського *integration* - цілий, у перекладі означає відновлення, відбудова, наповнення [4, с. 184].

Інтегрування є об'єктивно складним процесом, який пройшов декілька етапів розвитку:

(за О.Ю. Чекіною)

- **міжпредметна;**
- **внутрішньопредметна;**
- **інформативна** (представлена новими інформативними технологіями);
- **педагогічно-технологічна** (реалізація міжпредметних зв'язків, проведення інтегрованих, бінарних занять);
- **інституціональна** (створення нових навчальних дисциплін, інтегрованих курсів);
- **психологічна** (міждисциплінарна свідомості) [1, с. 58].

На наш погляд, найчастіше використовуються такі види інтеграцій:

- побудова інтегрованих курсів, що об'єднують кілька дисциплін одного циклу;
- групування навчальних дисциплін навколо значної проблеми, теми.

Інтегровані заняття поділяються на **внутрішньоциклові** (інтегровані лекції, інтегровані практичні заняття, інтегровані семінарські заняття, інтегровані семінарсько-практичні заняття) та **міжциклової інтеграції**. Щоб інтегроване заняття досягло успіху, викладач повинен: визначити необхідні елементи, що сприяють поглибленню професійної підготовки слухачів; на одному занятті об'єднувати елементи дисциплін, враховуючи ступінь їх засвоєння; вирішити способи синтезу елементів, що належать до різних дисциплін; обрати метод організації навчального заняття та пізнавальної діяльності слухачів (структурний аналіз, моделювання, збір інформації, систематизація знань); визначити форму заняття (семінар, практичне, лабораторна робота та ін.) та його вид (круглий стіл колоквіум, диспут, проект та ін.).

Доцільність запровадження інтегрованого навчання обумовлюється необхідністю формувати наукове мислення, для якого характерним є розгляд не окремих фактів, а взаємозв'язків між ними. Відповідно інтеграція як об'єднання

в цілє є необхідним дидактичним засобом, за допомогою якого стає можливим творення цілісного уявлення про об'єкт, при цьому інтеграційні зв'язки формуються у відповідності до двох основних напрямків: поглиблення теоретичних знань та практичного оволодіння відповідними вміннями і навичками.

Саме інтегрований підхід до процесу навчання дає якісно новий рівень знань, побудований на цілісності сприймання навколишнього світу. Інтегровані заняття об'єднують різнорідні знання навколо певного поняття чи теми.

Посилаючись на досвід викладачів коледжу, зосереджуємо увагу на такій технології навчання, яка дає очевидний результат, - інтегровані заняття. Слід зазначити, що викладачі коледжу, працюють, покладаючись на свої знання, досвід, розуміння вимог сучасної освіти. І як результат такої роботи - напрацьованість досвіду з цієї проблеми. Лідерство при цьому належить викладачеві дисципліни, у рамках якої відбувається інтеграція знань, умінь та навичок.

Мета інтегрованих занять - узагальнення та систематизація знань здобувачів освіти, одержаних у процесі вивчення дисциплін фундаментального і спеціального циклів [5, с. 130]. Інтегровані заняття прискорюють процес адаптації здобувачів освіти до конкретної практичної ситуації, формують навички використання теоретичних знань з різних дисциплін у взаємозв'язку з набутими практичними навичками. Вони викликають зацікавлення здобувачів освіти, активізують їх розумову діяльність, творчу активність. Ці фактори належним чином впливають на якість успішності здобувачів освіти.

Інтегровані заняття - це ефективна сучасна форма вивчення матеріалу з дисциплін, між якими існують міжпредметні зв'язки. Завдяки їм під час викладання дисциплін професійного циклу можна з мінімальними затратами часу наблизити слухачів до майбутньої професійної діяльності.

Як бачимо, під інтеграцією у найширшому розумінні вбачають процес становлення цілісності, взаємовпливу понять і теорій різних галузей знань. Зважаючи на це, розуміємо що інтеграція у викладанні дисциплін професійної та

практичної підготовки у коледжі передбачає об'єднання узагальнених знань про поняття, явища та підпорядкування їх цілому на основі міжпредметних зв'язків з різних дисциплін. Поняття міжпредметних зв'язків визначаємо як взаємну узгодженість навчальних програм з різних дисциплін, як один із засобів вирішення проблем комплексного підходу до вивчення, наприклад, міжпредметні зв'язки дисциплін: «Дитяча література» та «Історія», «Дитяча література» і «Музика»; «Дитяча література» і «Основи культури техніки мовлення», «Практикум з риторики».

У сучасній педагогіці існують різні підходи щодо реалізації інтеграції у змісті освіти: антропологічний, історичний, культурологічний, особистісний, соціальний, тематичний. У коледжі під час викладання дисциплін «Дитяча література з ОКТМ» реалізовано тематичний підхід, коли змістовою одиницею процесу навчання є тема навчальної дисципліни, що розкривається у різних аспектах.

Тематичний підхід до реалізації інтеграції дозволяє зрозуміти здобувачам освіти коледжу зв'язок між дисциплінами, побачити можливість використання набутих знань під час педагогічної практики. Так, тема «Історія книгодрукування в Україні» (дисципліна «Історія») має тематичний зв'язок з темою «Методика читання» (дисципліна «Методика навчання української мови»). У ході вивчення цих тем слухачі отримують теоретичні знання, які використовують при розробці конспектів та фрагментів уроків «Книгодрукування» (4 клас), «Будова книжки» (3 клас).

На заняттях з «Дитячої літератури», вивчаючи тему «Усна народна творчість», здобувачі освіти отримують теоретичні знання про фольклор, які використовують при розробці конспектів та фрагментів уроків з читання.

Спираючись на наукові дослідження, беручи до уваги вимоги сучасної освіти, запроваджуємо в методику викладання дисциплін професійної та практичної підготовки «Дитяча література з ОКТМ», «Практикум з риторики» інтегровані заняття (тип: групування навчальних дисциплін навколо теми, на яких використовуються інтерактивні та проектні технології).

Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчання відбувається за умови постійної активної взаємодії усіх учасників заняття.

З цією метою на практичних і семінарських заняттях використовуємо різні види ділових і рольових ігор, «Мозкові штурми», «Аукціони», «Кейс-методи», «Метод кубування», «Флешбуки», «Брейнсторлінг», конференції.

Впровадження у навчально-виховний процес і методики викладання дисциплін професійної та практичної підготовки інтегрованих занять з елементами інтерактивних і проектних технологій допомагає здобувачам освіти переосмислити традиційний підхід до отримання знань. Ця методика орієнтує майбутніх вчителів, які стоять на порозі самостійного професійного життя, на те, що в сучасному освітньому просторі треба бути творцем, шукачем, а не споживачем «готових знань». Майбутні вчителі повинні зрозуміти, що споживачі чужої інтелектуальної праці дуже швидко опиняються на узбіччі, тому треба прагнути бути носієм нових знань, працювати креативно та інноваційно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гузеєв В. Сучасні педагогічні технології. Харків: Фенікс, 2013. 216 с.
2. Іванчук М.Г. Інтегроване навчання: сутність та виховний потенціал. Чернівці: Вежа, 2014. 315 с.
3. Кайдалова Л.Г., Педагогіка та психологія вищої школи : навчальний посібник. Харків: НФаУ, 2019. 248 с.
4. Український енциклопедичний словник. Т.1. Київ: Освіта, 2013. 823 с.
5. Химинець В. Інноваційна освітня діяльність. Тернопіль: Мандрівець, 2018. 358 с.
6. Чекіна О.Ю. Інтегровані уроки. Харків: Основа, 2018. 192 с.

Ходак В. Л.,
*кандидат філософських наук, доцент,
викладач суспільних дисциплін
КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж»
Дніпропетровської обласної ради»
м. Нікополь*

ДІАЛЕКТИЧНИЙ РУХ ПОНЯТЬ «КОМПЕТЕНТНІСТЬ» І «КОМПЕТЕНЦІЯ» В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Сучасний освітній простір характеризується активними модернізаційними процесами, направленими на створення цілісної моделі освіти, важливими складовими якої є знання і досвід, ставлення і адаптація, цілі і цінності, об'єктність і суб'єктність. Означена модель передбачає «постійне співіснування двох парадигм — знаннєво-предметної і культурно-компетентнісної».[3] Дані підходи сприяють найбільш повній реалізації ролі освіти (зокрема вищої) як «істотної складової соціально-економічного і культурного розвитку», — у відповідності до Стандартів та рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG).[2]

Компетентність є системою знань і досвіду, ставлень, вмінь і навичок передбачає органічну єдність принципів і ціннісних орієнтирів. Останні становлять її фундамент і енергетичне ядро, смислове наповнення, обрії для руху, дії, вдосконалення. Необхідність розгляду компетентності у ключі загальнолюдських цінностей посилюється у зв'язку з глобальними викликами сучасності і, відповідно, з новим рівнем суспільної свідомості, новим баченням світу. У резолюції, прийнятій Генеральною Асамблеєю ООН 25 вересня 2015 року, зазначається орієнтація на всезагальну повагу до прав людини та людської гідності, верховенство права, справедливість, рівність і недискримінацію; повагу до культурного різноманіття; рівні можливості, що дають змогу повною мірою розкрити людський потенціал та сприяють процвітанню всього людства, в

цілому, на світ справедливий, рівноправний, толерантний, відкритий та вільний від соціальних бар'єрів.[1]

Компетентність формується на основі відображення дійсності і є певним дозволом на активну взаємодію з нею. Цей процес передбачає органічний симбіоз різних інструментів і підходів: емпіричного досвіду, підпорядкованого логіці розмірковування, інтуїції. Творення компетентності, тобто набуття комплексу знань і вмінь, смислових орієнтацій і адаптаційних можливостей, що розвиваються, як визначає М. Нагач [4], пов'язане таким чином з активним відношенням особистість – середовище, детермінується «позитивним емоційно-ціннісним ставленням як до процесу діяльності, її результату, самореалізації особистості» [3], набуває важливого життєвого сенсу.

Компетентність не існує як застигла даність, вона рухлива, адже є відображенням рухливої дійсності. Якщо перманентні зміни реальності не знаходять свого віддзеркалення (продовження у духовному вимірі суб'єкта), а виклики не отримують відповідної реакції, компетентність перестає бути собою. Саме орієнтація на рухливий характер компетентності і життєві сенси, які вона несе в собі, відповідає актуальним на сьогодні настановам на особистісний розвиток здобувача освіти, розвиток компетентісного потенціалу [7], в цілому на якість і покращення в освітньому процесі. «Розвиток *культури якості*, яку сприйматимуть усі: від студентів і академічних працівників до керівництва й адміністрації закладу» є однією з пріоритетних стратегій сучасної європейської освіти (ESG). [2] Культура якості — виклик, що потребує реакції, у тому числі в освітньому просторі, зокрема, у вигляді формування компетенції особистого вдосконалення [5, с.58], а на її основі і нової компетентісної моделі.

В загальнофілософському, соціальному і науково-педагогічному сенсах поняття компетентності і компетенції є близькими, але не тотожними. Компетенція може розглядатись як відображення компетентності у реальній площині особистісної (соціальної, професійної) дії і взаємодії. Здебільшого компетенція визначається через поняття «здібності», «готовності» або «повноважень» (готовності із наданим дозволом займатися певним видом

діяльності, виконувати певні завдання). Як зазначає К. Рудніцька: «Спільним для всіх спроб сформулювати визначення компетенції є розуміння її як здібності (чи готовності) індивіда вирішувати різноманітні проблеми». [6, с. 243] Спрямовуючи рольову поведінку на рішення певних проблем, компетенції визначають міру можливого, тобто межі і повноваження. Через зіткнення з реальністю, у різних формах рольової поведінки відбувається відчуження компетентності в компетенції, глибинного в поверхове, сутнісного у формальне, рухливого — у визначене і стає.

Компетенції як повноваження є сталими, однак час від часу вони вступають у конфлікт з реальністю, яка породжує нові виклики, а також з особистісними потребами і правами суб'єкта, його креативністю, екзистенціальною свободою. Конфлікт зіткнення з реальністю на основі взаємодії протилежних начал веде до набуття нового досвіду, нових знань, стимулює до створення нових підходів. Оновлені компетенції, у свою чергу, потребують глибини і обґрунтування, тієї життєвої сили, яку отримують від принципів і цінностей, — таким чином вони знов повертаються до компетентності, спричиняють її рух до нового виміру.

Рух від компетентності до компетенцій і від них — знов до компетентності, на перший погляд, відбувається по колу, однак, завдяки набуттю нової якості, просуванню у вищому напрямку, розвитку — умовно за спіраллю, отже діалектично. Закономірний процес оновлення і розвитку охоплює як кожен окремий вид, так і інтегральну компетентність загалом.

Компетентності є результатом взаємодії різних соціальних акторів, діячів та учасників освітнього процесу. За своєю природою вони становлять певні сукупності (системи). Згідно структурно-системному підходу кожна з них включає елементи-підсистеми і, у свою чергу, входить як елемент до інших, більш глобальних. Отже, компетентності можна визначати за видами діяльності (в практичній площині вони розгортаються як компетенції), а також за рівнем охоплення явищ, що освоюються. Зокрема: предметні, загальногалузеві, ключові (між- та надпредметні); спеціальні, загальні, інтегральні.

Компетентнісний підхід, який характеризується розумінням компетентностей як рухливих, взаємодіючих, таких, що оновлюються на кожному новому витку розвитку суспільства і входять в загальний соціокультурний контекст, є найбільш відповідним студентоцентрованому підходу у сучасній освіті.

В Стандартах і рекомендаціях (ESG) даний підхід представлено у зв'язку з сучасними суспільними викликами: «Відповідь на різноманітність і зростаючі очікування вимагає від вищої освіти фундаментальних змін у її наданні; це потребує більш студентоцентрованого підходу до навчання і викладання, включаючи гнучкі навчальні траєкторії та визнання компетентностей, набутих поза формальними освітніми програмами» [2] Такі настанови конвергентні Цілям сталого розвитку, прийнятим Сімдесятою сесією Генеральної Асамблеї ООН. Зокрема, Ціль 4. «Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх» у пункті 4.7 розкривається як необхідність «усвідомлення цінності культурного різноманіття і вкладу культури в сталий розвиток». [1]

Таким чином, світові і загальноєвропейські стратегії освіти, засновані на цінності культурного різноманіття і розумінні унікальності особистості, її рухливої, творчої природи, здібності долати перепони, розширювати межі, мати рівні можливості реалізації потреб і гарантії забезпечення прав, детермінують, у відповідності до нагальних соціокультурних викликів, формування перманентно оновлювальних, системних і ціннісно-орієнтованих компетентнісних моделей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року: Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю 25 вересня 2015 року. URL: // <https://mon.gov.ua/ua/nauka/innovacijna-diyalnist-ta-transfer-tehnologij/analitichni-materiali/cili-stalogo-rozvitku>

2. Стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). URL: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/04_2016_ESG_2015.pdf

3. Артѣмова М., Бедь В. Компетентнісний підхід в процесі модернізації ВНЗ // Український науковий журнал "Освіта регіону". 2011. №5. URL: // <https://social-science.uu.edu.ua/article/691>

4. Нагач М.В. Підготовка майбутніх учителів у школах професійного розвитку в США: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / М.В.Нагач; Університет менеджменту освіти Академії педагогічних наук України. К., 2008. 21 с.

5. Панфілов Ю., Фурманець Б. Компетентнісний підхід в освіті: Досвід, проблеми, перспективи // Теорія і практика управління соціальними системами. 2017. №3. С. 55-70.

6. Рудніцька К. В. Сутність понять «компетентнісний підхід», «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність» у світлі сучасної освітньої парадигми // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2016. Вип. 1(38). С.241-244.

7. Шиян О.І. Методичні рекомендації щодо розроблення концепції впровадження компетентнісного підходу до навчання у закладі професійної (професійно-технічно освіти). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2022/02/21/EU4Skills.metodychni.reccom.17.02.2022.pdf>

Худавердієва В.А.,
к. екон. н., доцент кафедри Туризму
Ланков М.М.,
здобувач вищої освіти СВО магістр,
Державний біотехнологічний університет
м. Харків

ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ

Глобальні проблеми, такі як деградація земель, є складними, але існують закономірності, завдяки яким організоване мислення і нові творчі рішення зможуть забезпечити ефективніше використання земельних ресурсів в майбутньому. У швидко змінному світі пропозиції і попит на наявні в розпорядженні природні ресурси постійно . «Земельні ресурси: всесвітній огляд» розповідає про проблеми і можливості, пов'язані із стійким використанням, управлінням і плануванням земельних ресурсів. Цей огляд призначений для кожного з нас: від політичних діячів до дрібних фермерів; від корпорацій до общин; від споживачів до виробників [1]

Земля грає важливу роль, вона регулює біофізичні цикли і забезпечує надання численних товарів і послуг, які приносять користь всьому суспільству. Проте, у разі неефективного управління або деградації земельних ресурсів можливість забезпечувати ці функції втрачається. Ландшафти є мозаїкою, що складається з екосистем і людських . На жаль, роль земель як суспільного блага і загального ресурсу в даний час не одержує достатнього визнання в політиці і плануванні землекористування [1].

Специфіка туристської сфери діяльності полягає в тому, що на перше місце в ній висуваються земельні ресурси. Туризм разом із добувною промисловістю і сільським господарством в земельних ресурсах свій пріоритетний вираз. Розвиток туристського комплексу високо прибутковий бізнес, який сприяє охороні і відновленню навколишнього середовища. Окупність капітальних

вкладень туристського комплексу близька до максимальної величини. По суті йдеться об переоцінці національних пріоритетів: від військово-промислового комплексу і «економічної труби» до розвитку туристського і екологічного комплексів. При цьому екологічний комплекс – це всього лише сфера охорони природного середовища, а не галузь народного господарства. Туризм виступає у вигляді галузі, яка одержує економічний ефект від збереження і поліпшення екологічного стану об'єкту, регіону або країни в цілому. Релігійний туризм є складовою частиною сучасної індустрії туризму. Собори, мечеті, культові музеї та духовні центри – це туристичні об'єкти, які користуються все зростаючим попитом [2].

Паломництво стикається з пізнавальним туризмом, але не збігається з ним. Тут знайомство з новою країною або містом суворо цілеспрямовано і необхідно для виконання релігійного обов'язку віруючого. Нерідко паломник прагне отримати нові відомості про країну чи культових об'єктах тільки з метою розширення своїх релігійних уявлень. Проте сучасне паломництво має й істотний пізнавальний аспект. Організацією різних видів паломництв зайняті туристичні фірми. Паломники в тій чи іншій мірі знайомляться з культовими пам'ятками країни чи міста, а також одночасно з культурою і визначними пам'ятками країни в цілому. Крім того, нерідко сучасний прочанин – людина, що здійснює подорож, щоб бодай доторкнутися до святинь, побачити місця, пов'язані з історією найбільших релігій, але не брати участь у культових діях. Тут пізнавальні цілі витісняють власне релігійні [1].

Культура може грати важливу роль в об'єднанні різних точок зору на те, як люди пристосовуються до ландшафтів або змінюють їх. Культурні аспекти, пов'язані із землею, серйозно відрізняються залежно від регіону і розвиваються у міру освоєння нових територій; а ринки продуктів, пов'язаних із земельними ресурсами, стають все більш доступними. Дія цих зовнішньоекономічних стимулюючих чинників може серйозно змінити або навіть знищити початкову атмосферу місця. Ця суперечність між традиційними і сучасними віяннями, характерна для глобалізованого світу, збільшує вірогідність розбіжностей, що

стосуються використання і управління земельними ресурсами. Тоді як одні роблять упор на ринковій вартості земельних ресурсів, визначаючи їх обмінною здатністю, інші вважають, що земля має природну цінність сама по собі, і побоювання, що цей аспект може бути втрачений в результаті прагнення максимальний прибуток [3].

Істотний вплив на туристські потоки надає релігійна мотивація. Історія релігійного туризму йде корінням в століття. Ранні, надійно засвідчені відомості про подорожі з культовими цілями відносяться до періоду Античності. Монастирські сади з'явилися в далеке середньовіччя, будучи невеликими внутрішніми двориками з хрестоподібним розташуванням алей, і продовжували існувати в століття, перетворюючись в значні ландшафтні композиції.

У формуванні зовнішнього виду храму до цього дня особливу роль грає прихрамової території. Прихрамові ландшафти одухотворяють нерукотворну природу сучасних пейзажів. На сьогодні одним з важливих завдань сучасності залишається відродження православної традиції при відновленні православних об'єктів і, зокрема, прихрамових територій [4]. Перетворення території з урахуванням православних традицій, що склалися, припускає новий погляд на культурну спадщину як на частину масштабного екологічного комплексу, від збереження якого багато в чому залежить рівень знань, духовності і історичної пам'яті суспільства. У наш час православні храми складають велику туристичного сектора. Православні визначні пам'ятки привертають паломників, але і безліч людей, які відвідують регіон в туристичних поїздках. Прилеглі території храмів (алеї, , парки, сади і т. д.) є місцями для проведення дозвілля і душевного заспокоєння.

Потрібно відзначити, що спочатку в роботі по впорядкуванню територій храмів брали участь, головним чином служителі храму і прихожани, що не є - дизайнерами і що керуються власним досвідом, відчуттям смаку і естетики. Важливо відзначити, що територія, що оточує храм, має істотне значення в створенні сприятливої атмосфери для прихожан, тому до території потрібно підходити з відповідальністю, дотримуючи канони віри і вимоги естетики і не

допускаючи «випадкових» елементів декору.

При проектуванні прихрмової території необхідно враховувати наступні принципи:

1. Символізм. Відповідність елементів декору з урахуванням православних традицій, що склалися. Цей принцип має на увазі обмежене використання формування і відмова від стрижених рослинних лабіринтів на території православного храму. Цей принцип застосовний і при складанні квітників, і при складанні асортименту чагарників, дерев.
2. Відповідність. При озелененні прилеглої до храму території необхідно враховувати відповідність насаджень і храму, відповідність видів дерев місцевим традиціям і природним умовам.
3. Гармонія. Використання при проектуванні традиційних форм і матеріалів.
4. Практичність. Результат роботи повинен бути практичним. Володіти тривалим терміном служби з мінімальними вимогами по .
5. Демонстративність. Вибрані матеріали повинні відповідати композиції і підкреслювати концепцію храму [5].

Храм і прилегла до нього територія – особливе місце, об'єднуюче віруючих для молитов, покликане викликати світлі радості і захоплення, тому праця над створенням такої унікальної атмосфери важлива і в період будівництва храму.

Атмосфера, що з'являється на перших термінах будівництва і зберігається протягом всього часу, створює привабливий образ. Тим самим атмосфера складова дає найбільший ефект для залучення все більшого контингенту. Тому ми можемо зробити висновок, що православні храми і їх прилеглі території роблять великий вплив на розвиток комфортного міського середовища як умову розвитку туризму, а також сприяють розвитку туристичного сектора в регіоні.

Територія храму в ім'я прп. Серафіма Саровського розпланована симетрично по відношенню до головної планувальної осі, що зв'язує всі основні елементи. Ділянка землі умовно поділена на чотири зони храмовою площею. В процесі роботи над проектом був вибраний варіант планувального рішення, який регулярне планування із збереженням і створенням пейзажних планів. Таке

рішення дозволило об'єднати дві ідеї ландшафтного мистецтва. Перша - це створення замкнутого регулярного саду, який втілює рай на землі, і друга – єдність природним ландшафтом [6]. У центральній частині території храму застосовується регулярне планування, а пейзажна частина обрамляє регулярну і сприяє злиттю з навколишнім природним ландшафтом.

При залученні і направленні фінансів регіону на розвиток і реконструкцію храмів і їх територій, значний вплив повинен бути зроблений на розвиток туризму, а також на впорядкування міського середовища для комфортного проведення часу прихожанами і гостями храмів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Земельные ресурсы. Всемирный обзор. КБООООН. Значение земельных ресурсов. URL: [http://www.abc.net.au/rn/ legacy/features/landscape/default.htm](http://www.abc.net.au/rn/legacy/features/landscape/default.htm).
2. Hessel, D.T. 1998. Christianity and ecology: Wholeness, respect, justice, sustainability. Earth Ethics .URL: [http://www.vatican.va/content/francesco/en/encyclicals/ documents/ papa-francesco_20150524_enciclica-laudato-si.html](http://www.vatican.va/content/francesco/en/encyclicals/documents/papa-francesco_20150524_enciclica-laudato-si.html) accessed November 12, 2016.
3. Article 1 of the Text of the Convention. URL: [http://www 2.unccd.int/sites/default/files/relevant-links/2017-01/UNCCD_Convention_ENG_0.pdf](http://www.unccd.int/sites/default/files/relevant-links/2017-01/UNCCD_Convention_ENG_0.pdf)
4. Дизайн архитектурной среды: учеб. для вузов / А. В. Ефимов, Г. Б. Минервин, В. Т. Шимко, Н. К. Кудряшев. М.: Архитектура. 2006. 504 с.
5. Хромов Ю. Б. Благоустройство и озеленение жилых районов. М.: ЦНТИ по гражданскому строительству и архитектуре. 2003. 56 с.
6. Ратников А. Ф. Планирование садов и скверов. М.: Стройиздат, 2008. 152 с.

Шайтанова О.А.
викладач природно-математичних дисциплін
Коледж радіоелектроніки
м. Дніпро

ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

В сьогоднішньому природному середовищі працює на «межі можливого». Видобуток корисних копалин, робота промислових об'єктів, використання природного палива, транспорт – все це негативно впливає на навколишнє середовище і рівень комфортного життя людства в цілому. Сучасні здобувачі освіти, в майбутньому фахівці різних галузей, мають бути обізнані та озброєні екологічними знаннями, законами, розумінням екологічних понять та шляхів виходу з екологічної кризи. Практичний досвід екологічних вмінь може допомогти в майбутньому на шляху до вирішення екологічних проблем на локальному та глобальному рівні.

Метою даної роботи є усвідомлення нероздільного зв'язку людини з природою, що саме від природи залежить її здоров'я і стан екологічної рівноваги в цілому.

Для досягнення цієї мети можливе лише за умови, коли зміст екологічної свідомості буде включати в себе такі поняття, як: екологічна культура, екологічне виховання та екологічна освіта.

Екологічна культура здобувача освіти – це система наукових знань та навиків, спрямованих на пізнання процесів і результатів діяльності людини, відповідальності за стан природи та готовності громадянина до природоохоронної діяльності.

В свою чергу екологічне виховання – це вплив на свідомість людини, формування соціально-психологічних установок і активної громадської позиції, направленої на збереження природи в цілому.

Велику увагу здобувачів освіти коледжу потрібно приділити формуванню еколого-економічного мислення. Саме краєзнавчий принцип, який полягає у поглибленні знань про природу рідного краю, в ознайомленні з екологічними

проблемами рідного міста, які виникли в результаті недбалого природокористування.

Саме конкретні проблеми найбільш гостро розкривають важливість екологічних проблем людства і спонукають до конкретних дій. Екологічне виховання не можливе без здійснення природоохоронних заходів, що стосуються кожної людини з вирішення екологічних проблем.

Окрім екологічної культури та виховання не можна обійтися без екологічної освіти. Саме освіта є основною складовою екологічної свідомості.

Особливе місце в екологічній освіті в коледжі належить дисциплінам природничого циклу: хімія, біологія, екологія, географія. Ці дисципліни створюють необхідну теоретичну базу для розвитку здобувачів освіти задля формування цілісної картини зв'язків між живою та неживою природою.

Як викладачі природничих дисциплін, ми ставимо перед собою завдання – озброїти здобувачів освіти екологічними знаннями та законами, прищепити їм навички усвідомленої екологічної культури та поведінки.

Майбутні покоління не повинні забувати, що природа, вода та чисте повітря – це найголовніше, що повинно бути в нашому житті.

Знання, які накопичені протягом тисячоліть, передавалися з покоління в покоління і закріплювалися як суспільно-історичний досвід. Екологічні знання передавалися в народі через прислів'я, казки та приказки.

Отже, можна зробити висновок, що лише єдність з природою, переконання та єдність дій здобувачів освіти допомагає виховувати в майбутніх фахівцях почуття відповідного ставлення до навколишнього середовища. Тільки такі фахівці з глибокими екологічними знаннями, високим рівнем екологічної культури і виховання можуть побудувати екологічну державу для стабільного існування суспільства в майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акопян В. Феномен екологічної свідомості в царині сучасного наукового дискурсу Вища освіта України. 2011. Вип. 1. С. 27-31. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2011_1_7
2. Бопко І. З. Формування екологічної свідомості студентської молоді гуманітарних спеціальностей. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія : Педагогіка та психологія. 2018. Вип. 2. С. 71-73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdupp_2018_2_18

УДК 377.8.091.31(07)

Затверджено на засіданні кафедри початкової освіти Криворізького державного педагогічного університету (протокол № 9 від 16 березня 2023 року)
Рекомендовано до друку методичною радою КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» ДОР» (протокол № 4 від 31 березня 2023 року)

V РЕГІОНАЛЬНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

28 лютого 2023 року
м. Нікополь, Україна

Матеріали друкуються за авторськими варіантами

*За достовірність фактів, цитат, власних імен, поданих у тезах,
відповідальність несуть автори публікацій*

Контактна інформація організаційного комітету:
53210, Україна, м. Нікополь, вул. Станіславського, 7
Навчально-методичний кабінет,
Комунальний заклад «Нікопольський фаховий педагогічний коледж»
Дніпропетровської обласної ради»